

Aleksander Haukø Haugen

Den norske dyrerettighetsbevegelsen

En sosialkonstruktivistisk analyse av
rettferdiggjøring og meningsskapelse blant
aktivister

Masteroppgave i Sosiologi
Veileder: Hilde Bjørkhaug
Juni 2023

Aleksander Haukø Haugen

Den norske dyrerettighetsbevegelsen

En sosialkonstruktivistisk analyse av rettferdiggjøring
og meningsskapelse blant aktivister

Masteroppgave i Sosiologi
Veileder: Hilde Bjørkhaug
Juni 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosiologi og statsvitenskap

NTNU

Kunnskap for en bedre verden

Abstract

In this qualitative study, I have examined how Norwegian animal rights activists justify and construct meaning within the Norwegian animal rights movement. This master's project has been grounded in an exploratory social constructivist approach, and I was interested in how the activists perceived the animal liberation struggle. Through six interviews, I have talked with activists from various parts of the Norwegian animal rights community. I have shed light on how they perceive the conditions of animals in modern society and why they consider the animal rights movement to be important, drawing upon social constructivism, convention theory, and new social movement theory.

Throughout the study, I found four recurring themes among the activists: **1)** Community was central for mobilization. The activists emphasized how the animal rights community served as a sanctuary where they did not have to defend their values. They also discussed informal mobilization within action groups focused on specific conflicts and how these groups were organized by their own communities of activists. **2)** The activists highlighted how animals right to autonomy is violated, and the inherent unfairness of modern animal husbandry. For activists, it is necessary to confront animal husbandry because they perceive it as interconnected with suffering and injustice. **3)** The definition of «animals» and how the animal rights movement is defined is central to the movement. Activists are critical to the distinction between humans and animals, as animals have the same ability for happiness and suffering as humans. Animal rights activists perceive the animal liberation struggle as an extension of the broader rights movement. **4)** The most significant form of activism was informational and documentary work. The activists perceived an information battle, where they believed that people had the *wrong* knowledge, therefore it was important to get out information.

In this study, I discussed three ways in which activists justify the animal rights movement. **1)** The animal rights movement is justified based on a subjective interpretation of socially accepted values. **2)** Activists redefine concepts such as justice and animals, building the legitimacy of the movement. **3)** Social communities reproduce values and practices.

Oppsummering

I denne kvalitative studien undersøkte jeg hvordan norske dyrerettighetsaktivister rettferdiggjorde og konstruerte mening i den norske dyrerettighetsbevegelsen. Dette masterprosjektet var forankret i en eksplorativ sosialkonstruktivistisk tilnærming, og jeg var interessert i aktivistenes subjektive oppfatninger av dyrerettighetskampen. Gjennom seks intervjuer kom jeg i kontakt med aktivister fra forskjellige deler av det norske dyrerettighetsmiljøet. Jeg belyste hvordan de oppfattet dyrenes situasjon i det moderne samfunnet og hvorfor de oppfattet dyrerettighetsbevegelsen som viktig, ved hjelp av sosialkonstruktivisme, konvensjonsteori og teori om nye sosiale bevegelser.

I løpet av studien identifiserte jeg fire gjennomgående temaer blant aktivistene. **1)** Aktivistenes fellesskap var sentralt for mobilisering. Aktivistene utdypet i intervjuene at dyrerettighetsmiljøet opplevdes som et fristed hvor man slapp å forsvare sine verdiforankringer. Aktivistene diskuterte også uformell mobilisering i aksjonsgrupper rettet mot konkrete konflikter, og hvordan disse aksjonsgruppene ble organisert av egne fellesskap av aktivister. **2)** Aktivistene redegjorde for hvordan dyrs rett til egen livsutfoldelse ble krenket, og hvor urettferdig moderne husdyrproduksjon var. Aktivistene anså det som nødvendig å konfrontere husdyrholdet, og de oppfattet det som knyttet til lidelse og urettferdighet. **3)** Definisjonen av «dyr» og hvordan dyrerettighetsbevegelsen ble definert, var grunnleggende for hvordan bevegelsen ble konstruert. Aktivistene var kritiske til skillet mellom mennesker og dyr, og de mente at dyr hadde samme forutsetninger for lykke og lidelse som mennesker. Dyrerettighetsaktivistene oppfattet dyrerettighetskampen som en utvikling av den større rettighetsbevegelsen. **4)** Den viktigste formen for aktivisme var opplysnings- og dokumentasjonsarbeid. Aktivistene opplevde en informasjonskamp og oppfattet at folk satt med *feil* kunnskap, og derfor var det viktig å formidle riktig informasjon.

I denne studien diskuterte jeg tre aspekter der aktivistene rettferdiggjorde dyrerettighetsbevegelsen. **1)** Dyrerettighetsbevegelsen ble rettferdiggjort gjennom en subjektiv tolkning av sosialt aksepterte verdiprinsipper. **2)** Aktivistene omdefinerte begreper som rettferdighet og dyr, og bygde dermed opp bevegelsens legitimitet. **3)** Sosiale fellesskap reproduserte verdier og praksiser

Forord

Etter fem fantastiske år med sosiologi leverer jeg nå en masteroppgave ved Institutt for Sosiologi og Statsvitenskap på NTNU. Det har vært en lang reise som jeg ikke angrer et sekund på, fordi jeg har lært utrolig mye spennende. Å levere dette masterprosjektet gir en overveldende følelse av både lykke og sorg, og det markerer en symbolsk avslutning på sosiologistudiet. Likevel var valget å studere sosiologi den beste beslutningen jeg har tatt, og jeg vil for alltid ha en faglig interesse selv om jeg ikke lenger er i academia.

Jeg vil først og fremst takke deltakerne i studien som slapp meg inn i deres verden og viste meg hvordan de oppfatter dyrs situasjon i dag. Det var utrolig spennende å lære om hvordan dere opplever dyrerettighetskampen og hva denne kampen betyr for dere.

Jeg vil takke Hilde Bjørkhaug som har vært en utrolig flink veileder, arbeidsgiver og kontaktperson. Jeg er veldig glad for at jeg har fått jobbet med deg det siste året, og du har vært et faglig forbilde.

Jeg vil gi en takk til Institutt for rural- og regionalforskning (Ruralis) som både har vært faglig interessert i masterprosjektet mitt og har vært en utrolig god vert for meg våren 2023. Jeg har fått skrevet masterprosjektet fra Trondheims kontoret til Ruralis og har dermed fått mye god faglig påfyll av dyktige forskere.

Jeg vil også takke Sosiologisk Poliklinikk. Da jeg flyttet til Trondheim for to år siden, kjente jeg ingen i byen, og i dette arbeidsfellesskapet har jeg fått venner på tvers av studienivåer og en tilhørighet til Trondheim by. Jeg har også fått mye erfaring med kvalitativ metode som jeg vil ta med meg resten av livet. Dere er en nydelig gjeng med mennesker.

Til slutt vil jeg takke samboeren min, Ida Marie. Du har vært min viktigste støttespiller, og du har vært der for meg gjennom godt og vondt.

Aleksander Haukø Haugen

Trondheim

Juni 2023

Disposisjon

1. Introduksjon	1
1.1 Begrepsavklaring.....	3
1.2 Oppgavens struktur	4
2. Bakgrunn.....	5
2.1 Utviklingen av den moderne dyrerettighetsbevegelsen.....	5
2.2 Dyrerettighetskampens litteratur	7
2.3 Tidligere forskning	8
3. Teori.....	11
3.1 Sosialkonstruktivistisk teori	12
3.1.1 Symbolske grenser	15
3.2 Konvensjonsteori.....	16
3.3 Teori om nye sosiale bevegelser	19
3.3.1 Innramming	20
3.3.2 Formative agenter.....	21
4. Metodologi.....	23
4.1 Rekruttering og gjennomføring	24
4.2 Analyse.....	26
4.3 Etikk	27
4.5 Kvalitet	27
4.6 Kritiske metodiske bemerkninger	29
5. Resultat & Analyse.....	31
5.1 Den personlige aktivisten	31
5.1.1 Uformell mobilisering	33
5.2 Dyrs rett til egen livsutfoldelse	34
5.2.1 Behov for representasjon.....	37

5.3 Konstruksjonen av den nye rettighetsbevegelsen.....	39
5.3.1 Konstruerte forskjeller.....	40
5.3.2 Bevegelsens etiske rammer	42
5.3.3 Målsetning for rettighetsbevegelsen.....	43
5.4 Informasjonskrigen i den samfunnsskapte virkeligheten	44
5.4.1 Dokumentasjonsaktivisme	46
5.4.2 Fremstilling og fremtreden.....	48
6. Diskusjon.....	51
6.1 Verdiforankring som grunnlag for aktivisme.....	52
6.2 Definisjoner og definisjonsarbeid	55
6.3 Sosiale fellesskap og intersubjektive virkeligheter	59
6.4 Hvordan rettferdiggjøres den norske dyrerettighetsbevegelsen?	61
6.4.1 Refleksjoner om studiens kvalitet	63
7. Konklusjon	66
7.1 Utfordringer og videre forskning	68
8. Referanseliste	69
Vedlegg 1: Informasjonsskriv og samtykkeskjema	73
Vedlegg 2: Godkjenning fra NSD.....	77
Vedlegg 3: Intervjuguide.....	78
Vedlegg 4: Invitasjon til intervju	79
Vedlegg 5: Utlysning på dyrerettighetsforum.....	80
Vedlegg 6: Koder	81

1. Introduksjon

Norske dyrerettighetsaktivister mobiliseres i forsvar for dyr, selv om disse aksjonene går imot den etablerte samfunnsorden. En aktivist utalte i kjølvannet av dokumentasjonsarbeid fra norsk svineproduksjon «det er ikkje kjekt å få melding om at du bør skytast eller druknast i gjødselkjellaren» (Siem, 2022a). Likevel opplever dyrerettighetsaktivister et kritisk behov for mobilisering på vegne av dyrene. Bønder som opplever dokumentasjonsaksjoner mener at bildene dyrerettighetsaktivistene tar fra norsk svineproduksjon fremstår som konstruert og misvisende (Siem, 2022b), og det fremstår å være motsigende oppfattelser av sannheten i konflikten. Denne studien handler om hvordan norske dyrerettighetsaktivister rettferdiggjør den norske dyrerettighetsbevegelsen. Studien handler ikke om hvordan aktivistene blir med i bevegelsen, men handler istedenfor om hvordan aktivistene oppfatter, konstruerer og legitimerer dyrerettighetsbevegelsen.

Peter Singer (1975/2015, s. 28), en av dyrerettighetsbevegelsens sentrale ideologiske figurer, skrev at dyrenes frigjøringskamp tidlig ble omtalt som en satire av kvinnenens frigjøringskamp, men avviste kritikken mot dyrerettighetskampen og argumenterte for at dyrenes frigjøring var på høy tide. Denne frigjøringskampen ville ifølge Singer ha som formål å frigjøre dyr fra menneskelig utnyttelse. I denne studien fremstår det hvordan sosiale grupper innenfor dyrerettighetsbevegelsen har delvis ulike fremgangsmåter og filosofiske overbevisninger, men deler alle en gjengående ide om at dyr har krav på formelle rettigheter og at menneskelig produksjon av animalske produkter er utnyttelse.

Verdier knyttet opp mot dyrenes velferd er ikke et moderne fenomen, og dyrevelferdstiltak for å sikre dyrevelferd kan spores tilbake til *Cruelty to Animals act* fra 1876 (Silberman, 1988, s. 164). Et eldre eksempel på oppfatningen av dyrs livsverdi er den indiske religionen Jainisme, som oppsto århundre før vår tidsregning, og hvor religionens ikkevolds-filosofi oppfordret til vegetarisme (Linzey, 2013, s. 7). Det er derfor viktig å presisere at denne studien omhandler den moderne dyrerettighetsbevegelsen og ikke dyrevelferdsbevegelser, studien omhandler aktører som krever at dyr har retten til sitt eget liv og har krav på grunnleggende rettigheter. Selv om dyrerettighetsaktivister ønsker høyere dyrevelferd som dyrevelferdsaktivister, har dyrerettighetsaktivister grunnleggende annerledes verdenssyn enn dyrevelferdsaktivister. Denne studien omhandler altså individer som ønsker store samfunnsendringer, som kan forstås som radikale endringer i samfunnet. Verdien av dyrs egenverdi eller økt velferdstiltak

er ikke radikalt, men ideer som å kutte ut husdyrproduksjon, noe som vil være en langsiktig del av dyrerettighetsbevegelsens interesser, vil være en moderne og radikal ide.

I denne studien blir dyrerettighetsaktivister intervjuet for å gi innsikt i hvordan den norske dyrerettighetsbevegelsen konstrueres og hvordan den rettferdiggjøres. Målet med studien er todelt. Det første målet med studien er å forstå deltagelsen i den norske dyrerettighetsbevegelsen, og hvorfor dette er viktig for deltakerne. Det andre målet med studien er å undersøke om det er overførbare mekanismer som kan brukes til å forstå deltagelse av aktivister i lignende miljøer. Med dette blir det naturlig å formulere en problemstilling, altså et konkret mysterium som studien skal besvare; og problemstillingen i denne oppgaven er:

Hvordan rettferdiggjør norske aktivister dyrerettighetsbevegelsen?

Å studere hvordan norske dyrerettighetsaktivister oppfatter og konstruerer dyrerettighetskampen er nyttig av både sosiologiske og samfunnsnyttige grunner. Studien er samfunnsnyttig fordi det skaper innsikt i *hva* disse gruppene egentlig er, noe som kan skape en bedre dialog fordi man vet hvor dyrerettighetsaktivistene står. Denne innsikten gjør det også mulig å analysere *hvordan* dyrerettighetsmiljøet kan utvikle seg over tid, noe som er høyst samfunnsinteressant. Rent sosiologisk bidrar studien til teoriutvikling gjennom å bruke teori opp mot ny empiri. I denne studien anvender jeg sosialkonstruktivistiske teorier og forskning på nye sosiale bevegelser mot et forskningsfelt det finnes svært lite forskning på, den norske dyrerettighetsbevegelsen.

Jeg har ikke noen bakgrunn fra- eller erfaring med dyrerettighetskampen, men jeg har lang erfaring med dyr. Jeg oppholdte meg mye rundt husdyr som svin i barndommen min på gård hos min gudfar, og har gjennom livet hatt et nært forhold til dyr. Jeg har også hatt en del erfaring med demonstrering for politiske kampsaker; og jeg opplever at jeg har forståelse for betydningen av aktivisme og hvordan den kan rettferdiggjøres. Hvordan dyrerettighetsaktivister rettferdiggjør dyrerettighetsbevegelsen er et svært bredt og ambisiøst spørsmål, og om jeg skal besvare dette må jeg benytte konkrete forskningsspørsmål som jeg kan rette oppgaven mot, og her har jeg valgt ut tre spørsmål. 1) Hvordan er aktivismen en verdisak? Jeg formulert spørsmålet for å undersøke hvordan aktivistene forankrer handlingene sin som riktig. For å analysere og besvare dette spørsmålet forholder jeg meg til konvensjonsteorien til Boltanski og Thévenot (1991/2006). Konvensjonsteorien skal underbygge Berger og Luckmanns (1966/2000) legitimeringskonsept og skal vise

rettferdiggjøringen av handling og verdier i ulike sosiale settinger. **2)** Hvordan oppfatter aktivistene konflikten? Jeg er interessert i hvordan aktivistene oppfatter dyrenes forhold og dyrerettighetskampen, og særlig hva disse oppfattelsene har å si for mobilisering. For å besvare dette forskningsspørsmålet anvender jeg teori om konstruksjonen av definisjoner og påpeker strategiene bak redefineringsaktivisme. **3)** Hvordan påvirkes aktivistenes sosiale hverdagsliv av dyrerettighetskampen? Spørsmålet ble valgt for å se hvordan sosiale relasjoner henger sammen med rettferdiggjøringsprosessen. Dette spørsmålet besvarer jeg ved å se til hvordan sosiale fellesskap reproducerer meninger.

1.1 Begrepsavklaring

Begrepet rettferdiggjøring er sentralt for problemstillingen, og begrepet er en oversettelse av Boltanski og Thévenot (1991/2006) sitt begrep *justification*. Rettferdiggjøring oppfatter jeg som en prosess der handling eller praksiser anerkjennes som mer riktige ovenfor andre handlinger eller praksiser. Dette oppfatter jeg å henge sammen med det Berger og Luckmann (1966/2000) beskriver som *legitimering*: en prosess der praksiser aksepteres som sannsynlige og riktige. Jeg mener at rettferdiggjøring er en subjektiv forankring av legitimering. Rettferdiggjøring er hvordan aktivisten oppfatter situasjonen og handler ut fra sin egen oppfattelse, mens legitimering blir hvordan praksisene blir oppfattet i samfunnet som forsvarlige. For eksempel vil rettferdiggjøring av sivil ulydighet være en prosess der aktivister mener at sivil ulydighet er mer riktig enn den etablerte normen, mens legitimering av sivil ulydighet betyr at hvem som helst kan gjøre sivil ulydighet fordi det er riktig. Det er en nyansert forskjell, med to forskjellige og relaterte tilnærminger, likevel er det svært viktige å definere hvordan jeg oppfatter og forholder meg til disse begrepene.

Andre begreper jeg forholder meg til er mer knyttet til terminologien i dyreindustrien. For det første er det viktig redegjøre for at *husdyr* ikke er kjæledyr, men dyr som brukes av mennesker i produksjon. Husdyr er kyr, høner, griser, sauer og lignende. *Vanskjøtsel* er ifølge NDLA en betegnelse for omsorgssvikt (Ringereide, 2020). Betegnelsen brukes innen industrien for vise til dyremishandling hvor dyr ikke blir tatt vare på. Et fremmedord som er viktig i sammenhengen med oppfattelsen av husdyr og velferd er *antroposentrisme*, som kan forstås som et menneskesentrert bias (Dryzek & Pickering, 2019, s. 17).

Til slutt bør også skillet mellom rettighetsbevegelsen og dyrevernsaktivister redegjøres for. Dyrevernsalliansen definerer skillet mellom *vern* og *rett* ved at vernere søker å beskytte velferden til enkeltdyr, mens dyrs rett handler om å anerkjenne dyr som egne individer med

interesser (Dyrevernalliansen, 2019). Selv om jeg tok kontakt med dyrerettighetsgrupper og klargjorde at jeg var interessert i dyrerettighetsaktivisme, var det en aktivist som ikke anerkjente skillet mellom dyrevern og dyrerettigheter. Likevel er det viktig å presisere skillet, fordi dyrerettighetsgrupper har sterkere meninger om hva dyr har krav på enn dyrevelferds- eller dyrevernsgrupper. Dyrers autonomi, altså dyrs selvbestemmelse over eget liv, fremstår som viktigere for dyrerettighetsbevegelsen.

1.2 Oppgavens struktur

Oppgaven er strukturert i syv kapitler. I det første kapitlet aktualiseres masteroppgaven ved at jeg viser hva jeg er interessert i å finne ut av, og bakgrunnen for hvordan dyrerettighetsmiljøet fremstår. Jeg viser i kapittel to dyrerettighetsbevegelsens utvikling internasjonalt og i Norge, og avslutter kapitlet med tidligere forskning på dyrerettighetsbevegelsen. Formålet med dette kapitlet er å gi leseren en kontekst for dyrerettighetsbevegelsen og som gir mer innsikt enn aktualiseringen i innledningen. Kapittel tre er teorikapitlet, og her redegjør jeg for de teoretiske forankringene til studien. Alle teoriene i teorikapitlet henger sammen med den sosialkonstruktivistiske tilnærmingen, og teoriene komplimenterer hverandre på forskjellige nivåer, men dette blir diskutert nærmere i teorikapitlet. Kapittel fire er metodekapitlet, og her blir metodologien og metoden i studien redegjort, og det blir diskutert noen kritiske sosialkonstruktivistiske bemerkninger om intervjumetoden. Formålet med dette kapitlet er å vise transparens og øke troverdigheten til studien. Kapittel fem er analysen, og her presenterer jeg de viktigste funnene fra intervjustudien. I kapittel seks kommer diskusjonen, og her diskuterer jeg forskningsspørsmålene i studien med et teoretisk utgangspunkt, og knytter sammen empirien og teorien for å svare på problemstillingen. I kapittel syv oppsummerer jeg prosjektet og problemstillingen, og gir avsluttende kommentarer til studiens begrensninger og oppfordringer til videre forskning.

2. Bakgrunn

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for bakgrunnen til den moderne dyrerettighetsbevegelsen, og først vil jeg gjøre dette ved å trekke historiske linjer mellom den moderne dyrerettighetsbevegelsens utvikling og det norske dyrerettighetsmiljøet. Deretter vil jeg trekke frem de viktigste litterære verkene for dyrerettighetsbevegelsen, som er Harrisons *animal machines*, Singers *animal liberation* og Regans *animal rights*. Det siste underkapittelet handler om tidligere forskning på dyrerettighetsbevegelsen. Siden det foreligger så lite forskning om den moderne dyrerettighetsbevegelsen handler mye av den tidligere forskningen om *animal liberation front*, en gruppe som har vært sentral i utviklingen av dyrerettighetsbevegelsen.

2.1 Utviklingen av den moderne dyrerettighetsbevegelsen

De filosofiske og moralske diskusjonene rundt dyrenes rett og dyrenes egenverdi har eksistert i svært lang tid, men det har i nyere forekommet en vekst i dyrerettighetsgrupperinger (Politiets Sikkerhetstjeneste, 2021, s. 29). For å forstå dyrerettighetsbevegelsens utvikling må den ses i kontekst av den historiske utviklingen med dyrevelferdsbevegelsen. Allerede i Liverpool 1809 oppsto dyrevernorganisasjonen «*Society for the Suppression of Wanton Cruelty to Animals*», og i London 1824 ble «*Society for the Prevention of Cruelty to Animals*» stiftet; en organisasjon som i 2016 fortsatt var aktiv (Traïni, 2016, s. 12). Disse organisasjonene ble stiftet med formålet om å redusere unødvendig lidelse for husdyr. Dette skulle vise seg å utvikle seg over det neste århundre, og mens kravene for husdyrs livskvalitet ble forbedret; som *martins act* i 1822, den første britiske dyrevelferdsloven som vernet husdyr mot mishandling (Linzey, 2013, s. 9), så vokste også gradvis frem sympati for dyr og anerkjennelse av deres egenverdi (Linzey, 2013, s. 221).

Fra 60-tallet ser man starten på en utvikling innenfor dyrerettferdighetsmiljøene som leder opp mot den moderne dyrerettighetsbevegelsen. Den første moderne dyrerettighetsforkjemper gruppen ble organisert som en respons for den blodige jaktporten i England, og denne gruppen arbeidet med å forstyrre jakt og jegere gjennom å distrahere jakthundene og skremme bort dyrene; de kalte seg *Hunt Saboteur Association* (Best & Nocella, 2004, s. 46).

Som bevegelsen ble større, og etterfølgelsen av aktivistene forekom hyppigere; og behov for mer direkte handling ble ønsket, utviklet det seg en utskuddgruppe, og aktivister som Ronnie Lee og Cliff Goodman etablerte gruppen *band of mercy* i 1972. Her drev aktivister tvers over England hærverk på blant annet jegers bildekk, og naturligvis hindret de dermed jegerne i å få sjansen til å drepe dyr til å begynne med. Dette var ideen bak de ikke-lovlige taktikkene, det

var ikke tankeløst hærverk, men heller strategisk for å fremme saken, og dermed livene til dyrene. Den første og mest kjente episoden av storskala hærverk er brannstiftelse av et dyretestingslaboratorium i 1973 (Best & Nocella, 2004, s. 47).

Christopher Traïni (2014, s. 541) skriver hvordan Ronnie Lee som var aktiv i både *Band of mercy* og *Hunt Saboteurs Association* var stifteren til *Animal Liberation Front*, en organisasjon som hadde som formål å frigjøre dyr fra menneskelig utnyttelse. Gruppen var en mer radikal videreutvikling av *band of mercy*, og var preget av Lee sin tid i fengsel; her brukte Lee mye tid på å reflektere over fangede dyr (Best & Nocella, 2004, s. 48). Det er verdt å bemerke at gruppen ble stiftet *Animal Liberation Front* i 1976, og Peter Singer sin bok *Animal Liberation* ble utgitt året før i 1975.

I dagens miljø synes det fortsatt svært mange aktive nettverk av internasjonale dyrerettighetsaktivister, og animal liberation front synes fortsatt og ha et aktivt miljø, men dyrerettighetsbevegelsen har også institusjonalisert seg i formelle organisasjoner, for eksempel PETA som tidlig ble en drivende formell dyrerettighetsorganisasjon i USA (Silberman, 1988, s. 163). Dette er organisasjoner som driver aktivt politiske kampanjer istedenfor aksjoner. På samme måte som PETA i USA forekommer det i Norge etablerte dyrerettighetsorganisasjoner, den største og mest kjente er NOAH som ble stiftet i 1989 (NOAH, 2023). Organisasjonen driver med politiske valgkamper og har frivillige aktivister som demonstrerer for dyrs frigjøring.

Det norske dyrerettighetsmiljøet har også mindre organiserte, men svært sentrale aktører i landskapet, som Nettverk for Dyrs Frihet. Nettverket er den mest etablerte aksjonsgruppen i Norge og har siden 2007 jobbet med dokumentering av norsk husdyrproduksjon og andre handlingsrettede dyrevernsprosjekter. Nettverket har på samme måte som gruppene AntiFa og Animal Liberation Front en flat struktur og medlemskap innebærer bare at man «... følger nettverkets formål og retningslinjer kan bidra og benytte seg av navnet vårt.» (Nettverk for Dyrs Frihet, 2023). Det utvilsomt mest gjenkjennbare arbeidet fra Nettverket er dokumenteringen fra pelsdyrbransjen og fra grisegårdene, hvor brutale bilder fra norsk husdyrproduksjon ble sendt på NRK. Likevel jobber gruppen også med demonstrering og ikkevoldelig sivil ulydighet ved siden av dokumenteringsarbeidet.

Det norske miljøet synes også å omfatte et lappeteppe av mindre aksjonsgrupper og felleskap som ikke er knyttet opp til NOAH eller Nettverket. Dette gjelder aksjonsspesifikke grupper og felleskap i sosiale media som jobber med informasjonsspredning. Her finner man influensers,

diskusjonsforum og aksjonsgrupper som organiserer demonstrasjoner rettet mot konkrete konflikter. Ifølge dyrevelferdsloven §3 har dyr egenverdi uavhengig av nytteverdi ovenfor mennesker (Lovdata, 2009). Denne loven er derimot ikke hva dyrerettighetsbevegelsen jobber mot siden den ikke gir dyr egne rettigheter, og som Ellefsen (2013, s. 87) skriver er dyr fortsatt rettslig menneskelig eiendom. Dyrevelferdsloven kan dermed forstås og sikre dyr et nivå av velferd, men sikrer ikke dyrene juridisk noen selvbestemmelse over eget liv.

2.2 Dyrerettighetskampens litteratur

Ruth Harrisons bok *Animal machines* fra 1964 er en viktig del av dyrerettighetsbevegelsens litterære univers. Boken avslørte den grusomme velferden bak intensivt landbruk, og ifølge Singer (1975/2015, s. 215) ble bokens funn undersøkt av en komite utnevnt av den britiske landbruksministeren. Denne boken var et viktig bidrag for dyrerettighetsbevegelsen fordi den førte til en rapport som konkluderte med at dyr hadde et driv for egen livsutfoldelse (Singer, 1975/2015, s. 215), men boken førte også til dokumentering av dyrs kritiske forhold i datidens industri. Denne formen dokumentasjonsaksjonering på vegne av dyrene er fortsatt relevant i dyrerettighetsmiljø i dag, som Norun Haugens bok om hvordan hun dokumenterte innsiden av norsk svineindustri (Haugen, 2023).

Verket til Peter Singer fra 1975, *Animal Liberation*, er som nevnt svært sentral i ideologien ved dyrerettighetsbevegelsen. Dette er fordi boken skisserer argumentet om at dyr har en egenverdi og er like mye tilbøyelig for lidelse som mennesker; og anvender dermed et utilitaristisk perspektiv på menneskelig samhandling med dyr. Altså en filosofisk tilnærming som anser det som riktig å redusere mest mulig smerte for flest mulige aktører. Singer var svært kritisk til hvordan dyr blir behandlet og argumenterer for at å skille mellom mennesker og ikke-menneskelige dyr er overfladisk og ubegrunnet gjennom artsdiskriminerende analogier, og at dyr hadde de samme forutsetningene for ulykke og smerte som mennesker (Singer, 1975/2015, ss. 28-30). Singer konstruerte dermed begrepet artssjåvinisme (*speciesism*) (1975/2015, s. 35), og dette handler om bias og fordommer som prioriterer vår egen art.

Et annet verk som er viktig i dyrerettighetsbevegelsen er Tom Regan *The Case For Animal Rights* (1983/2004). Regans bok argumenterer for at dyr har krav på moralske rettigheter gjennom deres egenverdi som levende skapninger. Dyr, som barn, kan ikke samtykke til samfunnskontrakten, og mennesker besitter ikke noen filosofiske rammeverk som sier at dyr ikke burde få anerkjent retten til sitt eget liv. Regan har en pliktetisk tilnærming som

forutsetter at all bruk av dyr er utnyttelse, og at mennesker ikke har grunnlag for å ekskludere dyr fra rettighetene man tilskriver mennesker. I respons til Singer skriver Reagan (1980) at dyrs rettigheter forplikter mennesker og behandle dyr etisk, og dermed er en nødvendighet for å sikre dyrenes lykke. Rettigheter var derimot noe Singer (1987) stilte seg svært kritisk til siden han oppfattet at *rettigheter* er i seg selv ekskluderende og løser ingen av problemstillingene dyrene står ovenfor, men er essensielt bare semantikk.

En filosof det hadde vært feil å utelate uansett om han ikke var dyrerettighetsaktivist er Arne Næss. Selv om Næss ikke var en del av dyrerettsbevegelsen så har han vært sentral i utviklingen av en økologisk filosofi som anerkjenner livsverdien og retten til livsutfoldelse til alle dyr uavhengig av art, en form for økologisk egalitærisme (Sessions, 1987, s. 112). Næss er ikke relevant i den historiske utviklingen til dyrenes rettighetsbevegelse, men er svært relevant i den helhetlige ideologiske forståelsen av hvordan samfunnet må omstille sine oppfattelser om natur.

2.3 Tidligere forskning

Det finnes ikke veldig mye tidligere forskning om dyrerettighetsaktivisme og dyrerettighetsbevegelsen. Når jeg søkte etter artikler, resulterte funnene i to særskilte tematikker: Animal Liberation Front i seg selv og øko-terror. I denne delen av oppgaven vil jeg redegjøre for funnene av artiklene i begge tematikkene fordi jeg vil illustrere hvordan den nåværende akademiske forståelsen av dyrenes rettighetsbevegelse ser ut, dermed har jeg ikke inkludert tidligere forskning eller teori om generell aktivisme i dette kapittelet.

Det finnes svært lite forskning om det norske dyrerettighetsmiljøet, men det finnes derimot forskning som er relevant til dyrerettmiljøet. Ellefsen (2013) dekonstruerer diskursen i Norge rundt dyrevelferdsloven og viser hvordan ulike miljøer har ulike ønsker for dyrevelferdsloven og grunnleggende forskjellig syn på dyr. Dette gjenspeiler ganske tydelig skillet som tidligere ble skissert om utviklingen i Norge og det ideologiske skille mellom dyrevelferdsbevegelsen og dyrerettighetsbevegelsen.

Det var noen variasjon i grupper som ble direkte kommentert på i den tidligere forskningen, men de som ble oftest nevnt var utvilsomt Animal Liberation Front. Som nevnt tidligere er Animal Liberation Front en organisasjon med svært flat struktur, og få retningslinjer.

Premisset med Animal Liberation Front er at aktivister ønsker å frigjøre dyr fra menneskelig utnyttelse og bygger på ideen om at husdyrproduksjon er uetisk og utnyttende. Stephens-Griffin (2022) forklarer i sin innholdsanalyse av nettstedet *Biteback*, at måten Animal

Liberation Front aktivistene jobber er at de re-kontekstualiserer upolitiske begivenheter til problemstillinger for dyrerettighetskampen og endrer diskusjonen til å en større frigjøringsfortelling. Dette gjenspeiler Cherry (2010) sin komparative studie om hvordan dyrerettighetsbevegelsen i USA og Frankrike utfordrer og flytter symbolske grenser for å oppnå kulturell endring.

Det synes i den tidligere forskningen at aktivistene i dyrerettighetsbevegelsen besitter en forståelse om at de har et ansvar overfor dyrene. Gjennom en kvalitativ innholdsanalyse av 268 dokumenter bestående av poster på dyrerettighetsforum, publiserte intervju og flygeblader dokumenterer Johnston & Johnston (2020) hvordan aktivistene oppfatter urettferdighetene dyrene går gjennom, og hvordan de oppfatter at det øvrige samfunnet ikke forstår alvorligheten i situasjonen hos dyrene. Disse urettferdighetene kommer til syne gjennom oppfatningene i dyrerettighetsbevegelsen, som Braddock (2014) viser gjennom sin innholdsanalyse av nettstedet *animal stories* at det er 10 narrativ, eller oppfatninger, som går igjen i dyrerettferdighetsmiljøet. Oppfatningene er: den kognitive evnen hos dyr, offergjøring av dyr, dyrenes godhet, skadelig menneskehet, dyreredning, dyrenes emosjoner, måter medlemmer kan endre atferd for å forbedre situasjonen for dyrene, forhold mellom ulike typer dyr, åndelig makt og moralitet. Det er også noen artikler som omhandler den ekstreme fremtreden av Animal Front. I *netnografien* til Carnefjord (2021) legger hun frem hvordan Djurfront rettferdiggjør voldshendelser på sosiale media og hvordan de opplever seg selv å besitte en moralsk overlegenhet. Dette gjenspeiler studien fra Johnston & Johnston (2020) om dyrerettighetsaktivistenes opplevelse av dyrenes forhold som kritisk.

Det var også en del artikler som handlet om dyrerettsbevegelsen som øko-terror. Drumhiller & Roesler (2018) sin casestudie på miljø- og dyrerettighetsbevegelsene og hvordan aktører i industrien opplever aktivister i disse miljøene. I en spørreundersøkelse finner Drumhiller & Roesler at 45,9% av utvalget på 86 deltakere hadde opplevd hærverk, og 46,4% av utvalget hadde opplevd trusler fra dyrerettighetsaktivister (Drumhiller & Roesler, 2018). Dette samsvarer med studien til Trujillo (2005) som argumenterer for dyrerettighetsbevegelsen og miljøbevegelsen har blitt mer voldelige over årene, men også at disse bevegelsene har blitt mer konfronterende. Da Silva (2019) benytter seg av *wave theory* og redegjør for hvordan utviklingen og aktiviteten i Animal Liberation Front ligner på utviklingen til tidligere terror grupper, og henviser dermed til Animal Liberation Front som en øko-terror lignende gruppe. Denne bekymringen finner man igjen hos Spadaro (2020) som også er bekymret for øko-

terror fra Animal Liberation Front, og argumenterer for at klimaforandringer vil kunne føre til vekst i Animal Liberation Front og lignende grupperinger.

I dette kapitlet presenterte jeg den historiske utviklingen av den moderne dyrerettighetsbevegelsen, og hvordan det norske miljøet henger sammen med den større internasjonale bevegelsen. Jeg redegjorde så for de viktigste litterære verkene for bevegelsen, noe som er sentralt i dyrerettighetsbevegelsens verdiutvikling. Jeg avsluttet med tidligere forskning, og viste hvordan det var et kunnskapshull hvor forskningen hovedsakelig omhandler animal liberation front. I neste kapittel vil jeg redegjøre for studiens teoretiske forankring, og starter kapitlet med og plassere studien i *miljøsosiologien*.

3. Teori

Lidskog og Sundqvist (2013, ss. 26-29) skriver om hvordan miljø er av sosiologisk interesse fordi miljø eksisterer ikke uavhengig av samfunnet, men burde forstås i sammenheng med samfunnet. Forfatterne skisserer fire teser om hvordan miljø kan forstås som relevant for sosiologisk analyse.

- 1) For det første er miljøspørsmål skapt i samfunnet. Om vi skal ha ulv i norske skoger er også et samfunnsspørsmål uavhengig av økologi.
- 2) For det andre er miljøspørsmål politiske, «når vi betrakter noe som et problem ... skyldes dette at vi har en viss forståelse for hva som er et godt samfunn verdt og strebe etter» (Lidskog & Sundqvist, 2013, s. 26).
- 3) Den tredje tesen forfatterne redegjør for er svært relevant til dette prosjektet, og det handler om hvordan miljøspørsmål underbygges av motstridende interesser. Om norske skoger skal ha ulv er ikke bare et spørsmål om det er økologisk behov for det, men det er også en sammensatt konflikt hvor det finnes nyanser på hvilken grad det er ønske for ulv. Sauebønder vil ha andre interesser i konflikten enn dyrevernere, og dermed vil de ha et annet utfall ved spørsmålet om vi trenger ulv.
- 4) Den siste tesen til Lidskog og Sundqvist (2013) er at miljøspørsmål handler om kunnskap. Hva som defineres og hvordan man kan forholde seg til som miljøspørsmål betinges ut fra kunnskap om problemet.

Dette prosjektet kan forstås som et konstruktivistisk bidrag til miljøsosilogien med utgangspunkt i hvordan sosiale bevegelser skaper mening. Dette er fordi «Miljøspørsmål kan og bør forstås som *aktørbasert praksis*» (Lidskog & Sundqvist, 2013, s. 23). De sosiale bevegelsene drives av individer, og interessegruppene som driver aksjonsaktivisme deler alle en sosialt betinget oppfatning om hva konflikten handler om. Hvordan aktivister rettferdiggjør dyrerettighetsbevegelsen kan forstås gjennom hvordan de oppfatter konflikten.

Her har jeg utviklet prosjektet rundt ulike teoretiske innfallsvinkler som bygger en konstruktivistisk verktøykasse med formål og analysere sosiale bevegelser. Den sosialkonstruktivistiske teorien i denne studien kommer fra Berger og Luckmanns (1966/2000) «samfunnskapt virkelighet» koblet med konstruerte «symbolske grenser» med utgangspunkt i Lamont (1992). Teorien om de symbolske grensene blir underbygd av teoretisering om symbolsk grenseutvisking (*symbolic boundary blurring*) av Cherry (2010) som også ble redegjort som tidligere forskning.

Jeg vil videre løfte frem konvensjonsteori med utgangspunkt i Boltanski og Thévenot (1991/2006). Dette perspektivet handler om hvordan praksiser og rettferdiggjøringer anerkjennes som riktige for ulike aktører i ulike sosiale kontekster. Verdiøkonomiperspektivet til Boltanski og Thévenot kan ses i lys av sosialkonstruktivismen fordi det handler om hvordan atferd og holdning kan forstås som et resultat av sosiale forhandlinger.

For å koble det teoretiske forklaringsverktøyet til det empiriske feltet jeg studerer har jeg bragt inn teori om sosiale bevegelser, og benytter her teorien om nye sosiale bevegelser fremstilt av Buechler (1995). Siden dette er en nokså generell teori om kjennetegnene til nye sosiale bevegelser hentet jeg også bidrag inn fra Benford og Snow (2000) sin teori om hvordan nye sosiale bevegelsers innrammer (*framer*) budskapet sitt. Her hentet jeg også Dryzek og Pickering (2019) sitt begrep om formative agenter som handler om hvordan aktører krever kulturell endring ved å reforhandle etablerte definisjoner. Disse teoriene om sosiale bevegelser kan forstås som sosialkonstruktivistiske gjennom deres sentrering rundt meningsskapelse og kunnskapsproduksjon i sosiale bevegelser.

3.1 Sosialkonstruktivistisk teori

Pål Veiden forklarer i sin innledning til den norske utgaven av den *samfunnskapte virkelighet* at Berger og Luckmanns prosjekt kan oppsummeres som at «Samfunnet er et menneskelig produkt. Samfunnet er en objektiv virkelighet. Menneske er et sosialt produkt» (Berger & Luckmann, 1966/2000, s. 9). Her vil jeg redegjøre for hvordan Berger og Luckmann sitt sosialkonstruktivistiske argument er oppbygd, og forklare fagbegrepenes betydning. Jeg vil derimot ikke redegjøre for hele boken, men bare de delene som er relevante for min analyse.

Den første delen av boken handler om de grunnleggende filosofiske antakelsene om «... kunnskapen som styrer vår atferd i hverdagen, ...» (Berger & Luckmann, 1966/2000, s. 40), som er hvordan virkelighetsoppfattelse kan oppleves som objektiv virkelighet. Et viktig poeng for Berger og Luckmann er at individers bevissthet og hverdagsfortolkning er alltid intensjonell, og bevissthet forutsetter evne til subjektiv tolkning av fenomener. Her kan virkelighetsforståelsen forstås som tolket subjektivt, men det betyr ikke at individer lever med individuelle virkelighetsoppfattelser, men heller i en *hverdagsvirkelighet* man deler med andre som har en relativ lik oppfattelse av hvordan ting eksisterer. Det skyldes blant annet at man deler språk og lever i sosiale nettverk som bekrefter overfor hverandre hvordan virkeligheten forstås, og dermed reproducerer hverdagsvirkeligheten seg selv som noe Berger og Luckmann referer til som en intersubjektiv virkelighet; man vet bare hva som er virkelig (Berger &

Luckmann, 1966/2000, ss. 43-44). Alle individene i samfunnet deler likevel ikke den samme hverdagsvirkeligheten. Det blir redegjort hvordan det vil forekomme andre virkelighetsoppfatninger, eller *enklaver*, men disse vil eksistere fortsatt innenfor rammene av hverdagsvirkeligheten. For en jeger vil natur ha verdier som ikke nødvendigvis gjenspeiles ellers i samfunnet og en jeger kan tenkes og dele oppfatninger med andre jegere, men dette betyr ikke at jegermiljøet ikke fortsatt forholder seg til den øvrige virkeligheten folk forholder seg til; norske jegere snakker fortsatt norsk i jaktmarka.

Det synes tre teoretiske begreper som i den samfunnskapede virkeligheten som forklarer hvordan sosiale fenomener blir til objektiv sannhet som former den sosiale virkeligheten. Her snakker forfatterne om *eksternalisering*, *objektivering* og *internalisering*. Disse begrepene eksisterer som en «... kontinuerlig dialektiske prosess» (Berger & Luckmann, 1966/2000, s. 76) hvor utviklingen skjer konstant. *Eksternalisering* handler om sosial orden og samfunnet som en helhet er et resultat av menneskelig samhandling, og er en kontinuerlig prosess hvor sosial samhandling opprettholder og skaper sosiale orden (Berger & Luckmann, 1966/2000, s. 68). Det er med andre ord ikke noe samfunn om det ikke finnes menneskelig samhandling, kultur og sosiale systemer eksisterer så lenge flere mennesker samhandler. *Objektivering* derimot er hvordan «... den menneskelige aktivitets eksternaliserte produkter får karakter av objektivitet, ...» (Berger & Luckmann, 1966/2000, s. 73). Med andre ord, hvordan sosiale praksiser blir til objektiv kunnskap i samfunnet. Dette skjer gjennom to prosesser, *institusjonalisering* og *legitimering*; og disse vil bli redegjort nedenfor. Det siste begrepet som forklarer den samfunnskapede virkeligheten er *internalisering*, og dette handler om hvordan objektivert kunnskap blir oppfattet som objektivt virkelig. Denne prosessen kommer av *primær-* og *sekundærsosialisering*, og dette vil bli redegjort etter institusjonalisering og legitimering.

Det første begrepet knyttet til objektivering er begrepet om institusjonalisering som handler om hvordan fenomener blir til objektiv virkelighet i samfunnet. Det som ligger til grunn, er en konstruering av vaner og praksiser inn i forventingsavklarte konsepter. Institusjonalisering forutsetter ikke bare konstruering av etablerte handlinger, men også roller og rolleforventninger; handling X vil bli utført av aktør Y (Berger & Luckmann, 1966/2000, s. 70). Husdyrproduksjon er drevet av en bonde, en bonde driver med matproduksjon. Gjennom rutinefaste normer og roller vil det oppstå institusjoner som står uavhengig av aktørene. Konseptene jeger og meieri eksisterer for individet uavhengig om de har erfaring med jakt eller melkeproduksjon, og dette skyldes hvordan institusjonene er blitt konstruerte, og

oppretholdes som objektive institusjoner gjennom sosialisering; fordi de eksisterer utenfor aktøren som en selvfølgelig kunnskap (Berger & Luckmann, 1966/2000, ss. 74-75). Denne selvfølgelige kunnskapen er en del av en større felles historie, som medfører sosial kontroll (Berger & Luckmann, 1966/2000, s. 70).

Det andre begrepet som omhandler objektivisering er legitimering. Legitimering henger sammen med institusjonalisering, men omhandler hvordan institusjonene blir forsvart og «... objektivt tilgjengelig og subjektivt sannsynlige» (Berger & Luckmann, 1966/2000, s. 103). Legitimeringen er ikke nødvendig når praksiser blir institusjonalisert, men blir nødvendig når institusjonelle orden skal videreføres og deles videre, fordi praksisene trenger og bli rettferdiggjort om de skal fortsette og opprettholdes.

Legitimeringen «forklarer» den institusjonelle orden ved å tillegge dens objektiverte betydninger kognitiv verdi. Legitimering rettferdiggjør den institusjonelle orden ved å tilskrive dens forutsetninger normativ verdi (Berger & Luckmann, 1966/2000, s. 104).

Husdyrhold blir rettferdiggjort ut fra normative posisjoneringer, som at vi trenger maten og vi synes det er godt. Dermed synes legitimering og omhandle både forklaringskraft og rettferdiggjøring bak fenomener; vi har forklaringer på hvorfor vi trenger husdyr og hva husdyr er. Her vil dermed konsepter som husdyrhold forstås som et objektivt og ekte fenomen, uavhengig av individets erfaring med husdyrproduksjon.

Internalisering omhandler som nevnt samfunnet som subjektiv virkelighet, og hvordan samfunnet skaper individet. Mennesket er ikke født som en samfunnsborger, men blir det gjennom sosialisering. Dette handler om hvordan mennesker samhandler med andre og dermed overtar deres objektive virkelighet i sin egen subjektive virkelighetsforståelse. Her skiller Berger og Luckmann mellom primær- og sekundærsosialisering, hvor primærsosialisering handler om å forme individet til å passe inn i den dominerende sosiale virkeligheten, mens sekundærsosialisering omhandler å forme individet etter ulike institusjonelle ordner (Berger & Luckmann, 1966/2000, ss. 136, 143). Primærsosialisering skjer hjemme som når barn lærer språk og får grunnleggende forståelse for hvordan ting fungerer. Derimot skjer sekundærsosialisering gjennom institusjonelle ordner som blant annet utdanningsløpet eller yrkessektorer, og her får individer kunnskaper som ikke er nødvendig for samfunnsdeltakelse. Sekundærsosialisert kunnskap kan være holdninger om sport og politikk, eller kunnskaper om regnskapsføring. Her blir individet formet subjektivt av sosiale relasjoner.

Ut fra konteksten om sosialisering fra sosiale relasjoner er det logisk at det finnes sosiale strukturer som kan skille seg fra den dominerende virkelighetsoppfattelsen. Det ble tidligere nevnt virkelighetsoppfatninger som eksisterer i konteksten av hverdagsvirkeligheten, men det kan forekomme a) stabile sosiale nettverk med grunnleggende annerledes primærsosialisering hvor individer oppvokst i disse nettverkene vil ha en svært annerledes oppfattelse av virkeligheten; eller b) individer som er vokst opp i konteksten av samme hverdagsvirkelighet, men sekundærsosialisert til å få alternative perspektiver (Berger & Luckmann, 1966/2000, s. 168). En person oppvokst i Norge vokser opp i det som kan forstås som en antroposentrisk kultur, altså menneskesentrert kultur, men kan gjennom sosial samhandling i miljøsentrerte institusjonaliserte nettverk få sosialisert ikke-antroposentriske holdninger. Sosial samhandling kan med andre ord endre hvordan virkeligheten oppfattes for individer.

Igjennom sosialiseringsprosessen blir samfunnets normer og institusjoner reproduisert hos nye generasjoner, og disse blir oppfattet som objektive og selvfølgelige, og dermed reproducerer individer sosiale strukturer og institusjoner; sosialiseringen legitimerer institusjonene, selv om sosialiseringsprosessen er underlagt en rådende institusjonell orden. Virkeligheten er i den sosialkonstruktivistiske tradisjonen et intersubjektivt og sosialt fenomen, og dermed medfører det at aktør A vil besitte en ulik oppfattelse av konflikt X enn person B. Dette er særlig relevant i kontekst legitimering i sosiale bevegelser, og hvordan disse sosiale strukturer opprettholder sin egen forståelse av virkeligheten.

3.1.1 Symbolske grenser

Lamont og Molnar (2002, s. 168) skriver om hvordan symbolske grenser er «... conceptual distinctions made by social actors to categorize objects, people, practices ... they are tools by which individuals and groups struggle over and come to agree upon definitions of reality». De symbolske grensene er et sosialt konstruert rammeverk for ulike kategoriske grenser i samfunnet; altså opplevde forskjeller som oppleves som objektivt virkelig.

I gjennomgangen av tidligere forskningen ble det gjengitt et eksempel av symbolske grenser av Cherry (2010, s. 457) som forklarte hvordan det symbolske skillet mellom mennesker og dyr er fundamental i forståelsen vår av *menneskehet*. Selv om homo sapiens er et dyr fremstår det i dette skillet som at mennesket er noe annet enn dyr generelt, og dette skillet er sosialt konstruert. Selv om menneske har kognitivt og teknologisk kapasitet som overgår andre dyr kategoriserer vi oss som noe annet enn *dem*. Dette er en av de viktigste aspektene ved symbolske grenser, altså kategorisering som en form for gruppedannelse. De ulike kategoriene og grensene mellom grupper skaper medlemskap og ikke-medlemskap i ulike

grupper (Lamont & Molnar, 2002, s. 168). Man kan snakke om *hunder* og skjønner umiddelbart at det ikke er snakk om *katter*, fordi det semantiske konseptet avgrenser *hunder* til en spesifikk gruppe aktører.

Formålet til de symbolske grensene er ikke eksklusivt å kategorisere, men som Løvgren og Orupabo (2018, s. 205) poengterer i sin artikkel om hva symbolske grenser er, så handler det også om sosial inkludering og tilhørighet. Lamont (1992, s. 12) forklarer hvordan inkludering i ulike grupper representerer vår egen identitet, og hvordan gruppens identitet er definert ut fra gruppens grenser. Individuer som driver husdyrproduksjon kan identifisere seg med å være en bonde, gruppen av bønder vil ha koder og normer som har verdi i sitt miljø. Gruppen er en identitetsmarkør og hvem som ikke er med i gruppen har også mye og si for den kollektive identiteten i gruppen (Lamont & Molnar, 2002, ss. 169-170).

Dette leder inn på den tidligere forskningen av Cherry (2010), som viser hvordan dyrerettighetsaktivister benytter seg av symbolsk grenseendring for å oppnå kulturell endring. Her argumenteres det for at aktivistene prøver og endre på de symbolske grensene som industrielt dyrehold bygger på. Sosialt aksepterte symbolske grenser tilrettelegger for sosialt aksepterte former for sosial ekskludering (Cherry, 2010, s. 454), matdyr forutsetter at disse dyrene er dyr vi spiser mens kjæledyr er dyr vi ikke spiser; og likeså forutsetter dyr at de ikke er mennesker. For aktivister i dyrerettighetsmiljøet er dermed denne symbolske kategoriseringen et problem, og Cherry (2010, s. 455) argumenterer med at både målet og strategien til dyrerettighetsaktivistene må være å u-tydeliggjøre eller endre de symbolske grensene blant dyr.

Aktivistene bruker ifølge Cherry (2010) grenseutvisking (*Blurring*) for å endre de symbolske grensene i samfunnet. Grenseutvisking handler om å gjøre forskjellene mellom de ulike kategoriene så tvetydige at det er ikke nyttig og differensiere mellom aktørene og kjennetegnene i gruppen. Dette kan gjøres ved: a) å *fokusere* og stille spørsmål til de implisitte grunnene bak det symbolske skillet; b) å *universalisere*, altså og fremme inn- og utgruppen som like parter; c) å *universalisere* offergjøring, altså at man sammenligner undertrykkelse i inn- og utgruppen; d) og *universalisere* kamper, at man sammenligner kampen med kamper i andre sosiale bevegelser for å erverve legitimitet.

3.2 Konvensjonsteori

Konvensjonsteori handler om hvordan individer koordinerer handlinger i ulike sosiale kontekster, fordi «... handling ikke er vilkårlig ... I en gitt situasjon er det knyttet

forventninger til handlinga» (Stræte, 2011, s. 431). Konvensjoner er med andre ord sentralt for handling i samfunnet fordi den regulerer hva man skal gjøre opp mot en forståelse for hvorfor noe skal skje. Denne teoretiske tilnærmingen kan relateres til Berger og Luckmann (1966/2000) sitt sosialkonstruktivistiske begrep om objektivisering, og viser hvordan praksiser og tankesett blir fremforhandlet i sosiale kontekster. Den sosiale prosessen som ligger bak konvensjoner kan forstås med hvordan aktører lykkes i å gjøre sitt private problem til et offentlig problem (Centemeri, 2023, s. 1). Måten disse forventningene til handling anerkjennes blir ifølge Boltanski og Thévenot (1991/2006) vurdert opp mot ulike verdiordener (*orders of worth*). Boltanski og Thévenot argumenterer for at det finnes spesifikke verdiordener som aktører i ulike situasjoner forholder seg til, og som rettferdiggjør atferd. Boltanski og Thévenot identifiserer seks verdiordener, mens Thévenot utvikler noen år senere en syvende verdiorden (Thévenot, Lafaye, & Moody, 2000)

Her forstås konvensjoner som etablerte handlings- og tankemønstre i hverdagslivet, og hver konvensjon har en verdiorden med en bakenforliggende rettferdiggjøring (*justification*). Boltanski og Thévenot argumenterer for at det finnes et felles grunnlag for disse verdiordener, og det er at alle mennesker ønsker et felles gode (*Common good*) (Boltanski & Thévenot, 1991/2006, ss. 66-67). Derimot blir oppfattelsen av hva som er et felles gode avhengig av ulike verdiordener som rettferdiggjør praksiser som mer eller mindre verdt. Boltanski og Thévenot identifiserer følgende seks konstruksjoner av verdiordener:

- 1) Marked (*Market*) orden: Verdi rettferdiggjøres ved penger og profitt. Dette er et felles gode fordi markedet fordeler ressurser og motiverer egen-interesse (Boltanski & Thévenot, 1991/2006, ss. 78-79). Den økonomiske verdien til noe representerer dens sosialt akseptable verdi (Plumecocq, 2022, s. 4), som hvordan prisen på pelskåper henger sammen med den sosialt aksepterte verdi av pelsdyroppdrett.
- 2) Industriell (*Industrial*) orden: Verdi rettferdiggjøres som effektivitet, produktivitet og funksjonalitet (Boltanski & Thévenot, 1991/2006, ss. 203-204). Husdyrproduksjon oppfattes som verdifullt om det kan mate befolkningen, og dyr i husdyrsoppdrett er vurdert som ressurser. Økologisk husdyrproduksjon er i denne verdiorden mindre verdt enn industriell husdyrproduksjon, fordi industriell husdyrproduksjon går raskere, produserer mer effektivt.
- 3) Inspirert (*Inspired*) orden: Verdi rettferdiggjøres som skjønnhet og originalitet (Boltanski & Thévenot, 1991/2006, s. 86). Plumecocq (2022, s. 7) knytter den inspirerte verdiordenen opp mot idealisert estetikk, og verdien knyttet til de intime

emosjonelle opplevelsene. Dette kan illustreres med hvordan Norun Haugen rettferdiggjør dokumentasjonsarbeidet sitt opp mot dyrs uskyldighet og hennes emosjonelle forhold til dyr (Haugen, 2023, s. 145).

- 4) Temmet (*Domestic*) orden: Verdi rettferdiggjøres gjennom relasjoner, nærhet og tilhørighet (Boltanski & Thévenot, 1991/2006, s. 90). Gjennom rettferdiggjøring i denne verdiordenen vil det å spise svin oppleves som mer forsvarlig enn å spise hund, blant annet fordi kjæledyr som hunder har nærmere relasjoner med mennesker enn husdyr. Noen praksiser blir altså rettferdiggjort opp mot verdien av nærhet.
- 5) Berømt (*Fame*) orden: Verdi rettferdiggjøres ved offentlig oppfattelse og status (Boltanski & Thévenot, 1991/2006, s. 98). Plumecocq (2022, s. 7) viser til hvordan opinionen kan være et uttrykk for konvensjoners legitimitet, og opinionen kan gjenspeiles organisatorisk ved for eksempel verdens naturfond. Verdien av noe kan forstås ut ifra hvor anerkjent det er, og dermed kan sivil ulydighet kunne rettferdiggjøres med at det vil skape oppmerksomhet.
- 6) Borgerlig (*Civic*) orden: Fellesinteresser til alle i felleskapet er det som er av verdi (Boltanski & Thévenot, 1991/2006, s. 186). Selv om kjøttproduksjon ikke er diskriminerende ovenfor andre mennesker kan noen som inkluderer dyr i det større felleskapet oppfattet animalsk produksjon som diskriminerende ovenfor dyrene. Verdien av noe vurderes ifølge Plumecocq (2022, s. 6) ut ifra likestilling og likhetsprinsipp.

Thévenot et al. (2000) introduserer videre:

- 7) Grønn (*Green*) orden: Verdi er knyttet til helse og natur, og at dette er noe som er et høyere ordens prinsipp ikke bare for mennesker, men for naturen i seg selv (Plumecocq, 2022, s. 11). Konvensjoner om dyrevern kan rettferdiggjøres ved at det er for naturens beste med artsmangfold, uavhengig om det påvirker mennesker eller ikke. Økologiske argument løfter også ifølge Centemeri (2023, s. 8) aktører som ikke kan gjøre seg hørt, som fremtidige generasjoner og dyr. Rettferdiggjøring på bakgrunn denne verdiordenen kan ses i sammenheng med Dryzek og Pickering (2019) sitt begrep om formative agenter, som blir redegjort i neste teorikapittel.

Boltanski og Thévenot anvender denne verdimodellen til hverdagslig atferd og konflikter, og forklarer hvordan disse teoretiske rettferdighetsprinsippene brukes til å rettferdiggjøre egen atferd og argumentasjon (Boltanski & Thévenot, 1991/2006, s. 128). Folk forankrer implisitt eller eksplisitt rettferdiggjøringen av sine argumenter i et eller flere verdisystem, og når en

tvist oppstår må enhver kritikk underbygges med rettferdiggjøringer for å være gyldig (Oldenhof, Postma, & Putters, 2014, s. 55). En dyrerettighetsaktivist kan ikke bare påstå at jakt er feil, uten å komme med argumentasjon som rettferdiggjør kritikken. I en slik konflikt hvor aktivisten og jegeren er like overbevist om at de selv har rett oppstår et problem med subjektivitet, fordi partene tolker konflikten ulikt og rettferdiggjør sitt synspunkt i ulike verdiordener. Aktivisten og jegeren kan også forankre rettferdiggjørelsen sin i samme verdiorden når de diskuterer og likevel være uenig, som ved rettferdiggjøring i den grønne verdiorden under en diskusjon om jaktens påvirkning på økosystemet.

Fiktivt eksempel:

Jeger: Om ikke vi jakter rådyrene kan det føre til overpopulasjon og sult i dyrepopulasjonen
Dyrerettighetsaktivist: Da burde vi heller ha naturlige rovdyr som forvalter dyrebestanden.

Rettferdiggjøringen som skjer når konvensjoner blir kritisert oppnår legitimitet ved at de knytter seg til flere verdiordener, og dermed finner konvensjonene en begrunnelse som er akseptable for alle aktørene i interaksjonen (Oldenhof, Postma, & Putters, 2014, s. 55). For å rettferdiggjøre jaktmotstanden må aktivistene begrunne konvensjonen i flere verdiordener. Jakt kan bli konfrontert av aktivistene fordi de oppfatter det som diskriminerende ovenfor dyrene (borgerlig verdiorden) eller fordi de oppfatter det som slemt ovenfor dyr som ikke er så ulike oss (temmet verdiorden). Ved å rettferdiggjøre sin konvensjon gjør aktivistene konvensjonen mer sannsynlig, noe som igjen kan ses i sammenheng med Berger og Luckmanns (1966/2000, s. 103) legitimeringsbegrep. Konfrontasjonen mellom jegeren og aktivisten blir dermed en situasjon hvor begge aktørene ønsker å rettferdiggjøre sin oppfattelse av jaktkonvensjonen, og dermed blir subjektivitet og strategi sentralt. For sosiale bevegelser betyr det at «... social movements are seen as being engaged, through their participation in the construction of public problems, ...» (Centemeri, 2023, s. 6).

3.3 Teori om nye sosiale bevegelser

Teorier om sosiale bevegelser er en nødvendighet i en analyse om sosiale bevegelser. Det finnes ulike teoretiske innfallsvinkler og analysen i dette prosjektet tar jeg utgangspunkt i *new social movement theory*. Hva som faktisk er nytt i teorien om nye sosiale bevegelser fremstår det å være stor uenighet om blant forskere i feltet, men som Buechler (1995, s. 449) poengterer handlet det om å distansere teorien om sosiale bevegelser fra marxistiske teoritradisjoner. «Gamle» sosiale bevegelser var med andre ord fagforeninger og arbeidsbevegelser, men det betyr ikke at *nye bevegelser* ikke fantes på atten-nittenhundretallet

(Buechler, 1995, s. 449). Denne distinksjonen mellom *nye* og *gamle* bevegelser blir eksemplifisert i en bok om sosiale bevegelser hvor Flynn (2014) skriver at «Gamle» sosiale bevegelser om klasse og sosial ulikhet, mens nye sosiale bevegelser handler om sosiokulturell konflikt. Buechler (1995) har samlet ulike teorier om nye sosiale bevegelser til et felles rammeverk, og på bakgrunn av dette legger fram en helhetlig oversikt over teoriens tematikker og debatter.

Ifølge Buechler (1995, s. 442) er det seks generelle kjennetegn hos nye sosiale bevegelser. **1)** Vektigheten av symbolsk handling i samfunnet som en del av kollektiv handling. Mobiliseringer skjer på kulturelt plan. **2)** Sosiale bevegelser handler om prosesser som fremmer selvbestemmelse og uavhengighet. **3)** Viktigheten av verdier fremfor materielle goder, som for eksempel sivile rettigheter eller likestilling. **4)** Identitet som noe sosialt konstruert og ikke strukturelt betinget. Deltakere i sosiale bevegelser er ikke knyttet sammen på grunn av felles demografiske eller sosioøkonomiske forutsetninger, men fordi de deler en felles forståelse og identitet. **5)** Konflikt ikke er betinget av sosioøkonomisk ulikhet, men heller skyldes sosiale forskjeller. Det vil si at oppfattelsen av konflikten er sosialt konstruert og bygger på medlemmene i bevegelsens virkelighetsoppfatning. **6)** Mobilisering av bevegelsen skjer gjennom sosiale nettverk og uformell organisering, som vennegjenger eller aksjonsgrupper.

De nye sosiale bevegelsene opererer på en «ny» måte, endringene er ifølge Tugal (2009, ss. 424-425) sin artikkel om islam i nye sosiale bevegelser, sosiokulturell istedenfor politisk på strukturelt nivå. Istedenfor å kjempe mot kapitalismen eller fascismen handler nye sosiale bevegelser om å løfte frem verdier og rettferdigheter, som likestilling eller identitet.

Ingalsbee (1996, s. 265) skriver i sin artikkel om identitet i radikale sosiale bevegelser at nye sosiale bevegelser kjemper om mening, og dermed blir konstruksjonen og vinklingen av informasjon sentralt i nye sosiale bevegelser for å forme meningsforståelse i samfunnet.

3.3.1 Innramming

Benford og Snow (2000, s. 613) redegjør for hvordan nye sosiale bevegelser ikke bare viderefører verdier og målsetninger på basis av ideologier, men at aktører i nye sosiale bevegelser aktivt konstruerer rammer (*frames*) av mening og verdier. Forfatterne referer til rammer som skjematisk fortolkninger av virkeligheten hos individer. Benford og Snow (2000, s. 614) forklarer hvordan disse rammene er sosialt konstruerte oppfattelser ut fra sosiale forhandlinger om en felles forståelse. Disse rammene har som funksjon og fortolke

virkeligheten, men gjennom måter som underbygger, støtter og som mobiliserer, eller som undergraver motstanderne.

Aktører i sosiale bevegelser har avklaringer for hva de oppfatter som problematisk, hvem de oppfatter har skylden og forslår løsninger til problemet. De sosiale bevegelsene konstruerer en fortelling som følger oppfattelsene og interessene til aktører i den sosiale bevegelsen, og vinklingen av fortellingen underbygger dermed historien til den sosiale bevegelsen (Benford & Snow, 2000, s. 615). Dyrerettighetsaktivistene har en felles oppfattelse om husdyrproduksjon som feil, og dermed er det viktig for aktivister i bevegelsen å få frem hvorfor de oppfatter det som feil på en måte som forsvarer dyrerettighetsbevegelsen og som angriper husdyrproduksjon.

3.3.2 Formative agenter

Dryzek og Pickering (2019, ss. 63-65) hevder at i den moderne verden er våre rettferdighetsteorier blitt utdaterte, fordi rettighetsteoriene ikke tar hensyn til de globale urettferdighetene vi står ovenfor. Forfatterne argumenterer for at den moderne verden trenger rettferdighet ovenfor fremtidige generasjoner, på tvers av statlige grenser og for ikke menneskelige-aktører (Dryzek & Pickering, 2019, s. 68). Argumentet til Dryzek og Pickering er at den moderne verden er det mange små handlinger med store konsekvenser som former vår tidsalder. Konsekvensene av drivhusgasser vil ifølge forfatterne skade mange aktører som ikke selv bidrar til de massive utslippene av drivhusgasser; som klimaflyktninger, forsvinnende dyremangfold eller ufødte generasjoner. Forfatterne mente derfor verden ville være mer rettferdig om man krevde ansvar for aktører som ikke får interessene sine hørt (Dryzek & Pickering, 2019, ss. 73-74). Videre poengterer Dryzek og Pickering (2019, ss. 79-80) et behov for tilgjengeliggjøring av kunnskap og anerkjennelse av forskjellige tolkninger av rettferdighet, fordi ulike aktører vil ha ulike oppfattelser av hvordan rettferdighet skal forstås. Rettferdighet i den moderne verden vil dermed forutsette representasjon i den offentlige debatten for aktører som ikke blir hørt, som «matdyrene».

Det vil i den moderne verden dermed være behov for aktører som skaper sosiopolitisk endring i institusjoner og praksiser og som representerer interessene til de som ikke blir hørt. Disse aktørene henviser forfatterne til som *formative agenter*. En formativ agent er noen som «... give form to what justice, sustainability ... should mean in practice» (Dryzek & Pickering, 2019, s. 105). Politikere som vedtar lover som forbyr dumping av gruvelam er ikke formative agenter, fordi de forholder seg til eksisterende verdier; at forurensning av innsjøer er feil. Formative agenter derimot redefinerer og konstruerer selve verdiene.

Dryzek og Pickering (2019) redegjør for ulike måter formative agenter kan oppnå endringer. Endring i folks oppfattelse skjer ved å appellere til *fornuft, retorikk og deliberasjon*. Deliberasjon definerer Dryzek og Pickering (2019, ss. 112-113) som prosessen hvor et budskap blir mottatt og nøye diskutert fra ulike perspektiver. En deliberativt tilnærming til ulvevern vil være å aktivt inkludere ulvenes interesser i diskusjonen, og dermed få frem flere posisjoner enn bare retoriske eller empiriske posisjoneringer. Forfatterne viser andre måter formative agenter kan jobbe, men disse aksjonene er fortsatt forankret i fornuft, retorikk eller deliberasjon. Eksempelene er *Protest, lede ved eksempel, vold, tvang og visuell representasjon* (Dryzek & Pickering, 2019, ss. 114-115). En aktivist og en filosof kan begge være dyrerettighetsforkjempere selv om de jobber på forskjellige måter, dyrerettighetsdemonstrasjoner er like mye motivert av å utfordre rettferdighetsnormene som etikkfilosofer som kritiserer artssjåvinisme. Det handler med andre ord om å tvinge frem nye oppfattelser for hva rettferdighet betyr.

I dette kapitlet har jeg redegjort for teorien bak masterprosjektet. Her redegjorde jeg for en sammensatt sosialkonstruktivistisk verktøykasse som skal analysere hvordan sosiale bevegelser konstruerer, rettferdiggjør og opprettholder mening. Konvensjonsteorien av Boltanski og Thévenot (1991/2006) går i dybden på hvordan rettferdiggjøring skjer ut fra subjektive beslutningsprosesser som skjer i sosiale kontekster. Teorien om nye sosiale bevegelser kobler teorien og det empiriske feltet. For eksempel forankrer *formative agenter* verdien av dyr som noe verdifullt for dyrenes egen skyld, noe som kan forstås som rettferdiggjort i den grønne verdiordenen. Disse konvensjonene og verdiordene konstrueres og legitimeres sosialt, og dermed er det relevant i konteksten av Berger og Luckmanns (1966/2000) konsepter om *eksternalisering, objektivisering og internalisering*. I neste kapittel vil jeg presentere metodekapitlet, og der vil jeg vise til studiens forskningsdesign og gjennomføring.

4. Metodologi

Formålet med denne studien er å undersøke hvordan aktivister rettferdiggjør den norske dyrerettighetsbevegelsen, og gjennom dette kapitlet vil jeg diskutere og underbygge prosjektets gyldighet og pålitelighet. Jeg vil først starte med å vise til metodologien og hvordan oppgaven er vitenskapsteoretisk forankret, og deretter vil jeg redegjøre for valg av metode. Etter det vil jeg redegjøre for gjennomføringen av intervjuene og hvordan jeg rekrutterte deltakere. Etter det vil jeg presentere hvordan jeg analyserte empirien og dermed gi innsikt i fremgangsmåten min. Jeg vil så diskutere prosjektets etiske utfordringer og forutsetninger, før jeg så diskuterer forskningsprosjektets kvalitet. Jeg avslutter kapitlet med noen kritiske metodiske bemerkninger om intervjuet som metode i en sosial konstruktivistisk kontekst.

En viktig del av prosjektarbeidet er den vitenskapsteoretiske forankringen til forskeren bak analysen. Dette er viktig fordi det er sosiologen selv som er verktøyet i en sosiologisk analyse, og den teoretiske rammen som brukes speiles naturligvis i oppgaven. Analysen kommer fra metodene valgt, og metodene kommer fra det bakenforliggende forskningsdesignet. Her vil jeg redegjøre for studiets vitenskapsteoretiske posisjonering for å gi innsikt i hvordan problemformuleringen og metodevalgene ble konstruert.

Jeg opplever at skillet i ontologien mellom idealisme og materialisme kan være svært utfordrende og komplisert, og dette på bakgrunn av relasjonen mellom subjektiv oppfatning av virkelighet og *objektiv* ontologisk virkelighet. På den ene siden kan en si at samfunnet og alt liv eksisterer på basis av det materiellet, men på den andre siden kan man umulig avvise hvordan sosialt konstruerte konsepter former, eksisterer og skaper mening uavhengig av fysisk eksistens; som normer, etikk, kapital og tro (Sohlberg & Sohlberg, 2019, ss. 52-74). Her vil derimot prosjektet lene seg på en idealistisk ontologi, i den forstand at hva som er ekte er ikke nødvendigvis betinget av materielle begrensninger. En annen viktig del av vitenskapsteorien er epistemologi og hvordan vi erverver kunnskap. Konstruktivisme anser kunnskap som noe man kan erverve gjennom observasjon og dermed kan forstås epistemologisk som en form for empirisme (Sohlberg & Sohlberg, 2019, ss. 310-318).

Dermed anser jeg prosjektet å tilhøre det konstruksjonistiske paradigme beskrevet av Sohlberg og Sohlberg (2019, s. 318); dette sammenfaller med oppgavens vitenskapsteoretiske og sosiologiske forankring. Her skriver Sohlberg om konstruksjonisme som en induktiv og kvalitativ posisjon som tar utgangspunkt i fenomenologiske og idealistisk ontologi (Sohlberg

& Sohlberg, 2019, s. 318). Blaikie og Priest (2017, s. 31) beskriver «interpretive paradigm» som ontologisk idealistisk og epistemologisk konstruksjonistiske; og dette er en likeså god beskrivelse av prosjektets vitenskapsteoretiske forankring, men for enkelthetskyld vil jeg forholde meg til den vitenskapeligteoretiske posisjoneringen som *konstruktivistisk*.

Metodologisk vil oppgaven være av induktiv og kvalitativ art, og dette skyldes problemstillingens eksplorative egenart. Induksjon handler om forskning som går fra empiri til teori (Creswell & Creswell, 2018, s. 64), og selv om denne oppgaven ikke er et teoretiseringsprosjekt er det en empiridrevet og fortolkende analyse. Kvalitativ metode er også naturlig i en sosialkonstruktivistisk analyse, fordi det overordnede formålet er å utforske hva som er deltakernes egne oppfattelser og hvorfor de forstår det slik.

Den kvalitative metoden brukt i dette prosjektet var intervju. Denne metoden var valgt fordi den var så fleksibel og fremsto å kunne gi god innsikt i det norske dyrerettighetsmiljøet, og fordi intervjustudier tilbyr «... omfattende kunnskaper om hvordan andre mennesker opplever sin egen livssituasjon, og hvilken synspunkter og perspektiver de har ...» (Thagaard, 2018, s. 89). Her har jeg benyttet dybdeintervju med åpne spørsmål slik at deltakerne ville gi utfyllende refleksjoner, eller som Tjora (2021, s. 128) forklarer ville jeg få verden fra deltakernes ståsted. Dybdeintervjuet ga også mer fleksibilitet til oppfølgingsspørsmål og utforskende digresjoner. Denne intervjuformen kan ses i lys av den konstruktivistiske tilnærmingen til prosjektet og hvordan det er deltakernes oppfattelser som er av interesse, og dermed er lange svar og spontane oppfølgingsspørsmål en svært nyttig tilnærming.

4.1 Rekrutering og gjennomføring

Når jeg skulle rekruttere deltakere til studien trengte jeg og komme i kontakt med norske dyrerettighetsaktivister. Utvalget var derfor ikke tilfeldig, men var et strategisk utvalg hvor jeg har kontaktet spesifikke organisasjoner, individer og nettverk av aktivister for å spørre om de kunne delta i intervju. Det eneste kriteriet var at de måtte være aktivist i dyrerettighetsbevegelsen, men en av deltakerne var derimot *tidligere* aktivist og hadde nå falt fra bevegelsen. Likevel opplevde jeg det som forsvarlig fordi deltakeren ga god innsikt i hvordan de oppfattet den norske dyrerettighetsbevegelsen og hva dette betydde for dem. Intervjuene tok sted i januar og februar 2023.

Måten jeg fant de ulike aktivistene var at jeg gjennom høsten 2022 søkte etter dyrerettighetsgrupper på Facebook, Instagram og på nyhetsmedier som NRK. Denne undersøkelsen av hvilke stemmer som syntes i Norge gjorde jeg parallelt med et

litteraturstudium som også ga innsikt i relevante aktører i dyrerettighetslandsskapet. Når jeg skulle starte intervjuprosessen kontaktet jeg ulike aktører jeg hadde funnet via sosiale media på e-post (vedlegg 4), og jeg publiserte et innlegg på et lukket forum for dyrerettighetsaktivister (vedlegg 5). Jeg kontaktet direkte åtte aktører hvorav fem av disse svarte meg og ville delta i studien, og jeg ble kontaktet av en person fra innlegget mitt på dyrerettighetsforumet. Med dette fikk jeg seks intervjuer til studien, hvorav dybdeintervjuene varte rundt en time og det var et kortere e-post intervju. Aktivistene som ble kontaktet hadde ulike organisatoriske bakgrunner, men hadde som fellestrekk at de representerte et miljø eller en organisasjon. Alle dybdeintervjuene var gjennomført på Zoom og opptakene var lagret NTNU sin interne server via Panopto.

Antall deltakere var seks, og det var færre enn jeg håpet når jeg publiserte innlegget på dyrerettighetsforumet, og jeg antok flere ville føle seg motivert til å delta. Likevel opplevde jeg under intervjuprosessen en form for datametning som beskrevet av Tjora (2021, s. 292). Aktivistene svarte så likt på spørsmålene at jeg opplevde og få god innsikt i hvordan de oppfattet dyrerettighetsbevegelsen. Et annet argument for at jeg avsluttet intervjuprosessen var størrelsen til den norske dyrerettighetspopulasjonen, og hvordan jeg opplevde det norske dyrerettighetsmiljøet til å være så lite at seks etablerte aktivister ga forsvarlig data om hvordan dyrerettighetsbevegelsen oppfattes og hvorfor man blir mobilisert.

Jeg opplevde at tillit var en utfordring og siden jeg ikke hadde noen som kunne gå god for meg så var jeg avhengig bygge en tillitsverdig relasjon. Fangen (2010, s. 66) diskuterer viktigheten av relasjonsbygging for å skape tillit til deltakere, og i mitt eget prosjekt var dette noe jeg var oppmerksom på. Jeg prøvde i rekrutteringsfasen og være så transparent som mulig, og presenterte prosjektets formål både i posten på dyrerettighetsforumet og på e-postene. Jeg var tydelig på hva deltakelse innebar for dem og redegjorde for at de ville få intervjuguiden dagen før intervjuet. Dette var fordi jeg gikk inn med en antakelse om at aktivistene ville være skeptiske til meg som fremmed, og dermed ville være så åpen som overhodet mulig. Intervjuguiden var derimot ikke en punktliste med spørsmål, men heller noen tematiske spørsmål intervjuet skulle være innom.

Selve intervjuguiden (vedlegg 3) besto av fem spørsmål. Det handlet om hvordan de ble aktive, hvordan aktivismen påvirker hverdagslivene deres, hva aktivisme handler om og hva er greit, og hvem sitt ansvar er det å lytte. I utformingen av intervjuguiden tok jeg utgangspunkt i forskningsspørsmålene mine og utformet kategorier som jeg deretter omformulerte til konkrete spørsmål, og derfor speiler intervjuene forskningsspørsmålene som

skal besvare prosjektets problemstilling. Resultatet av intervjustudien ville derfor hjelpe meg å besvare problemstillingen om hvordan norske aktivister rettferdiggjør dyrerettighetsbevegelsen.

Å dele intervjuguiden før intervjuet kan stilles kritiske spørsmål til, som at aktivistene ville kunne forberede seg på og svare, men det kan derimot oppleves som et tiltak for å skape trygghet i intervjusettingen. Intervjuet skulle ikke handle om å *ta dem*, men heller og forstå hvorfor de er aktivister og hvordan de konstruerer dyrerettighetsbevegelsen. Siden aktivistene fikk intervjuguiden på forhand tilrettela dette for lange formuleringer når de besvarte spørsmål, som både var en styrke og en svakhet. På den ene siden ga det meg mye datamaterialet med mange refleksjoner, men på den andre siden ga det aktivistene makt til å påvirke flyten av samtalen. Dermed ble det noen svært lange utdypninger om hvorfor bevegelsen opplevdes som nødvendig på bekostning av hvordan de oppfattet legitimiteten til for eksempel hærverk eller voldsbruk. Grunnen til at jeg valgte og gi aktivistene intervju spørsmålene på forhand var for og skape tillit til intervjusettingen. Jeg oppfatter uansett at kartlegging av voldsbruk i dyrerettighetsmiljøet ville vært en annen studie, og mitt formål var og forstå hvordan de skaper og rettferdiggjør bevegelsen.

4.2 Analyse

Etter intervjuene var gjennomført skulle de analyseres, men først måtte intervjuene transkriberes. Her skrev jeg ordrett i Word hva som ble sagt i alle intervjuene og var veldig nøye på å få frem samtalen, og jeg benyttet hjelpeverktøy som linjenummer og klammer for å tilføye atmosfæriske uttrykk, som latter eller kroppsspråk. Fremgangsmåten i analysen var inspirert av Cresswell og Cresswell (2018). Her delte jeg opp små segmenter av transkripsjonene til empirinære koder som understreket innholdet i segmentet, og analyseringen av datamaterialet gjorde jeg ved kodegruppering i HyperResearch (vedlegg 6). Denne prosessen ga meg 216 koder, men noen av segmentene disse kodene besto av hele avsnitt. Kodenes brede omfang hadde mye med at aktivistene utdypet ganske mye og gjentok seg selv flere ganger. Disse kodene sorterte jeg inn i kodegrupper som gjenspeilte kodenes innhold, men som også var av konseptuell interesse. Fordi empirien var et resultat av forskningsdesignet var det dermed mulig å finne kodegrupper som gjenspeilte både funnene, men som også gjenspeilte prosjektets formål.

Etter datamaterialet var systematisk sortert lagde jeg en HyperResearch rapport som jeg skrev ut. Denne rapporten omfatter i alfabetisk rekkefølge kodegruppene med de markerte kodene,

og for hver kode står det markerte segmentet og hvilken tekstfil det er hentet fra. Denne fremgangsmåten fikk jeg av Tjora (2021, s. 321) som forklarer trinnvis hvordan man kan produsere en slik rapport. Etter jeg hadde sortert kodene gjensto det i analysen og skrive frem de mest interessante tematikkene og tolke de. Her legger jeg frem tematikker som belyser hvordan de forstår, og hvorfor de oppfatter dyrerettighetskampen som viktig.

4.3 Etikk

Prosjektet har hatt etiske forutsetninger knyttet til deltakelse i studien, og aktivistene har hatt noen rettigheter knyttet til prosjektet. Her vil jeg diskutere forutsetninger og utfordringer i denne studien. Masterprosjektet som helhet har forholdt seg til de etablerte forskningsnormene i samfunnsvitenskapen og norske forsknings institutt som beskrevet av *den nasjonale forskningsetiske komiteen for samfunnsvitenskap og humaniora* (NESH, 2021). Her er del B) *hensyn til personer*, og kapittel 31-C) *svakstilte og sårbare grupper* det som er av mest praktisk interesse. Fordi personvernet til aktivistene og presentasjonen av deres deltagelse kan ha store personlige konsekvenser for deltagerne i studien.

Igjennom prosjektet har noen deltakere redegjort for politiske og filosofiske overbevisninger, men også noen rettslige overtredelser. Deltakerne er med andre ord veldig utsatt og det har vært mitt ansvar og sørge for at de forblir anonyme. Anonymitet er viktig i forskningsetisk sammenheng fordi det gjenspeiler den forskningsetiske normen om at deltakelse i forskning skal unngå belastning hos deltakerne (NESH, 2021, s. 29). Her har all data blitt lagret i tråd med personvernlovens bestemmelser om avtalt samtykke og sikret lagring av personvernsdata (Personopplysningsloven, 2018). Alle deltakerne fikk informasjonsskriv om studien og et samtykkeskjema som de godkjente før intervjuene ble gjennomført (vedlegg 1), og begge disse var godkjent av NSD på forhand (vedlegg 2). Deltakerne fikk tilbud til å se over transkripsjonene etter intervjuene var transkribert, og her etterspurte ingen transkripsjon.

Tabell 1: Deltakerne og deres fiktive navn

Hans	Eirin	Liv	Eskil	Sindre	Tonja
------	-------	-----	-------	--------	-------

I anonymiseringen var navnene plukket tilfeldig og har ingen assosiasjoner til verken aktivistene eller sosiologien. Dette er for å sikre at det ikke foreligger noen form for ubevisst sammenheng mellom deltakerne og identiteten deres.

4.5 Kvalitet

Hvor valid kvalitativ forskning er kan forstås i følge Creswell og Creswell (2018, s. 199) som et mål for hvor treffsikker og troverdig funnet er. Man kan gjennom og være refleksiv vise

eget bias eller posisjonering, noe som gir innsikt i hvordan funnene kan tolkes av forskeren. Man kan gjennom å vise brudd i egen empiri eller ved bruk av gode beskrivelser underbygge troverdigheten til resultatet. Man kan også bygge på data fra ulike kilder når man argumenter, noe som forsterker argumentets troverdighet (Creswell & Creswell, 2018, ss. 200-201). Tjora (2021, s. 263) understreker også viktigheten av å diskutere sammenhengen mellom metodisk design og forskningsspørsmål, funnene om hvordan aktivister rettferdiggjør dyrerettighetsbevegelsen må forstås i konteksten av det induktive konstruktivistiske dybdeintervjuet; fordi studien har allerede et faglig utgangspunkt som påvirker resultatet.

Det er også verdt å påpeke hvor gyldig utvalget i studien var. Jeg har rekruttert bredt og oppfatter at deltakerne i studien representerer bredden av dyrerettighetsmiljøet i Norge. Om utvalget derimot var representativt var ikke formålet i en slik studie, fordi kvalitativ generaliserbarhet handler mer om kunnskapsproduksjon og gyldig overførbarhet (Tjora, 2021, ss. 267-268). Det finnes flere måter og vurdere kvalitativ generalisering, og her vil jeg trekke frem moderat generalisering av Payne og Williams (Tjora, 2021, s. 269). Ved moderat generalisering vil forskeren legge til rette for generaliseringen ved at de beskriver hvilke kontekster resultatet vil være gyldig (Tjora, 2021, ss. 269-271). Det betyr at studiens generaliserbarhet er avhengig av gode metodiske redegjørelser som gir innsikt i hvilket forhold dataene ble innhentet fra og analysert i.

En annen måte og vurdere kvalitativ generalisering ifølge Tjora (2021, ss. 271-274) er gjennom konseptuell generalisering, hvor konsepter av dataene løfter forståelser som kan brukes på andre lignende kontekster og disse konseptene lar seg benyttes og testes av andre forskere. Denne studien er ikke et teoretiseringsprosjekt, men konklusjonen om hvordan aktivister rettferdiggjør dyrerettighetsbevegelsen kan likevel argumenteres for å være et overførbart konsept. Studiens gyldighet må likevel forstås med utgangspunkt av hvordan deltakerne i studien hadde erfaring med å presentere dyrerettighetsbevegelsen og kan forstås som *ekspertes*. Fangen (2010, s. 256) presiserer hvordan datainnsamlingen vil være kontekststøttet, og generaliseringsevnen til funnene må forstås ut fra posisjonen til forskeren. Derfor har jeg forsøkt å være så transparent som mulig i hvordan jeg gjennomførte og analyserte studien uten å avsløre deltakerne mine.

For å sikre kvalitativ reliabilitet må det gis innsikt i analyseprosessen, men som Tjora (2021, s. 264) poengterer kan det være høyst problematiske personvernbrudd ved og dele transkripsjonene for å åpne opp forskningen. Det er derfor viktig og sikre pålitelighet ved kodingen, og en av strategiene Creswell og Creswell (2018, s. 202) poengterer er å

sammenligne dataene og kodene for å sikre at de overensstemmer. I kodingen min kodegrupperte jeg 4 ganger, og grunnen til at jeg omkodet gruppene handlet om hvor treffende kategoriene var for kodene de besto av. Kodegruppene ble både for diffuse og for spesifikke, jeg gjentok kode prosessen, som noe Tjora (2021, s. 290) omtaler som *iterasjon*, til jeg fikk kategorier og underkategorier jeg var fornøyd med og som speilet empirien og forskningsdesignet.

4.6 Kritiske metodiske bemerkninger

Fra det konstruktivistiske utgangspunktet er det verdt å reflektere over det kvalitative intervjuets sosiale dimensjon. Metoden er utvilsomt nyttig for å gi innsikt i deltakernes oppfattelser, men som Atkinson (2015, s. 60) argumenterer er intervju settingen en sosial situasjon hvor det foreligger samspill av ulike roller og fortellinger. Dette sosiale samspillet har dermed noen klare rammer for hvilket svar som er foretrukket (Atkinson, 2015, s. 95). Disse rammene kan synes hos Roer-Strier og Sands (2014, s. 7) som viste hvordan utsatte deltakere gikk fra og fortelle om en offisiell historie til å diskutere egne opplevelser etter de ble komfortabel med intervjueren. Hva de var villig til å diskutere og hvordan de posisjonerte seg var et resultat av relasjonen i intervjukonteksten. Intervjuet som sosial setting kommer også til syne hos Roulston (2010, ss. 218-219) som redegjorde hvordan samspillet mellom forsker og deltaker var det som skapte informasjon i intervjuet, og at kunnskapen kom fra en historie lagt frem av deltakerne. Deltakere som har frykt for å bli stigmatisert kan derfor ifølge Robertson (2018) ha interesse av å tilbakeholde noe informasjon.

Intervjuet er et nyttig verktøy, men grunnen til at det er viktig hvordan intervjuet er konstruert i en sosial kontekst handler om forskerens tolkning av empirien. Silverman (2017, s. 154) advarer mot en bokstavelig fortolkning av empirien som deltakernes kognitive forståelse, men at man heller burde se intervjuet som en situasjon hvor deltakerne subjektivt presenterer sine forståelser. Kusenbach (2003, s. 459) forsvaret intervjuet som metode, men poengterer at deltakerne er tatt ut av konteksten de skal redegjøre for, og dermed må de rekonstruere fenomenet de forteller til forskeren. Dybdeintervjuet som metode må dermed forstås i en konstruktivistisk analyse som en sosial samhandling hvor intervjuet skaper dataene, og dermed blir god validitet avhengig av refleksivitet og god metodisk sammenheng.

I dette kapittelet har jeg diskutert hvordan studien er forankret i sosialkonstruktivisme og er en kvalitativ dybdeintervjustudie. Jeg redegjorde hvordan jeg kontaktet deltakere gjennom internett og rekrutterte deltakere fra ulike deler av dyrerettighetsmiljøet i Norge. Jeg viste

fremgangsmåten i analyseringen av dataene og reflekterte over studiens etikk og kvalitet. I neste kapittel vil jeg presentere analysen, og her knytter jeg sammen resultatet tematisk i utgangspunkt av kodekategoriene fra analyseprosessen.

5. Resultat & Analyse

Formålet med dette prosjektet er å utforske hvorfor noe blir aktivister i det norske dyrerettighetsmiljøet. Det er dermed teoretisk interessant å undersøke hvordan aktivistene forstår og konstruerer dyrerettighetsbevegelsen, men også hvordan aktivistene mobiliseres. Studien har hatt en sosialkonstruktivistisk tilnærming til kunnskap og informasjon i aktivistmiljøet, og empirien som er av interesse vil være de konstruksjonene som aktivistene forankrer rettferdiggjøringen sin ut ifra.

Analysen er delt opp i fire kapitler som fremsto som de tydeligste tematikkene i analyseprosessen. Det første kapitlet handler om hvem aktivistene er, og hvordan de er organisert. Det handler om hvordan aktivistene i den norske dyrerettighetsbevegelsen mobiliserer seg, og omhandler i større grad felleskap og sosialisering blant aktivistene. Her kommer det frem hvem aktivistene er. Det andre kapitlet handler om hvordan aktivistene oppfattet utnyttelsen av dyr, og hvordan husdyrhold er illegitimt. Dette handler om hvorfor aktivisme oppleves som nødvendig og spiller på aktivistenes verdiforankringer. Det tredje kapitlet handler om aktivistene konstruerer dyrerettighetsbevegelsen, og handler om hvordan aktivistene avgrensar hva dyrerettighetsbevegelsen er. Dette er i en sosialkonstruktivistisk kontekst *objektivering* av aktivismen, og dette viser hvordan dyrerettighetsbevegelsen oppfattes og konstrueres av aktivistene. Det fjerde kapitlet handler om informasjonskrigen i samfunnet, og hvorfor fokuset i Norge ligger på dokumentasjons- og informasjonsaktivisme. Her kommer det frem hvordan aktivistene oppnår målene sine, og avdekker hva dyrerettighetsaktivismen i Norge betyr i praksis. Dette kapitlet viser hvordan informasjon vinkles og presenteres i samfunnet, og som dermed former hvordan informasjon oppfattes.

5.1 Den personlige aktivisten

Felleskap og organisering for aktivister kan forstås som en komplisert sammensetning av identitet, felleskap og emosjoner. I dette kapitlet vil jeg belyse den personlige aktivisten og vise i konteksten av nye sosiale bevegelser hvordan sosiale relasjoner er sentralt i mobilisering. Felleskap og sosiale relasjoner er interessant i den grad at det påvirker hvem aktivistene samhandler med. Dermed fokuserer dette kapitlet på fellesskapsfølelsen i miljøet og hvordan mobilisering i det norske dyrerettighetsmiljøet ser ut til å skje gjennom uformell mobilisering i sosiale felleskap. Når aktivistene reflekterer over det sosiale felleskapet i miljøet er det presentert av noen aktivister som svært positivt.

Og innenfor dyrerettsbevegelsen, og de jeg kjenner der, der har vi oppbygget mye tillit gjennom mange felles aktiviteter, og vi har vært helt avhengig av tillit til hverandre for at det skal gå bra, så det [er] dype vennskap som gjør at jeg kan stole på de med livet mitt (Liv).

*

Også dette med at man får et felleskap med de vennene man møter, at man kan tenke herregud er det en sekt vi er en del av, fordi man snakker sammen på et helt annet nivå, jeg har aldri vært, ... Altså jeg er [mengde] år gammel og jeg har levd i ganske mange år, møtt mange mennesker i mitt liv, men aktivister, ..., det er bare grunnleggende fine folk (Sindre)

Dette gjenspeilte ikke hos alle, hvor blant annet Hans forklarte at de hadde fått bekjente, men ikke venner. Den sosiale integreringen i miljøet er dermed ikke en forutsetning for medlemskap i miljøet. Det er likevel mulig og dra en parallell mellom den sosiale integreringen og egen sosial isolering; en aktivist forklarte det slik:

... de første årene som vegis, såkalte sinnaveganer perioden, så er det veldig mange som bare hater alt av samfunnet og sånt noe, og det er veldig deilig da, det husker jeg fra da jeg ble vegis, og ha et miljø rundt seg, hvor du deler mye verdier, og du trenger ikke å forsvare alle de etiske verdier til enhver tid. Du har liksom folk som støtter deg i det, så det tror jeg er veldig viktig for mange i denne overgangsfasen også, og det kan være slitsomt å møte motstand i samfunnet hele tiden for de som ikke har et sånt nettverk rundt seg (Eirin).

Denne formen for sosial isolering kan med andre ord være befriende. Aktivistene som trekker seg tilbake i lukkede sosiale bobler slipper og måtte rettfærdiggjøre livssynet sitt. De sosiale relasjonene utenfor miljøet kan forstås og ha potensiale for konflikt. En måte aktivister tar stilling til disse mulige konfliktene er ved sette avgrensninger for diskuterbare tema.

Det er ikke noe tema, enten er vi venner og da kan vi ikke snakke om det, eller så kan vi ikke være venner og det synes jeg er et helt legitimt valg. Altså at man sier at OK, vi, det er andre ting som gjør at vi kan være venner, men akkurat dette er ikke et tema for oss (Hans).

Noen aktivister snakket om viktigheten av andre venner utenfor miljøet, men det var uansett gjengående at det lett oppsto uenigheter i sosiale kontekster om dyrs egenart, og at dette kunne oppleves som frustrerende. En aktivist forteller om de emosjonelle utfordringene dette kan medføre hos aktivistene:

En ting er at du, du føler at det haster og vi må forte oss å hjelpe alle disse dyrene som dør i millontall, samtidig står du på et personlig plan og kjemper en voldsom kamp med de du er glad i, på et emosjonelt plan, hver eneste dag, det er en storm inni deg (Sindre).

Dette betyr ikke at aktivistene ikke hadde andre sosiale relasjoner utenfor dyrerektighetsmiljøet, men heller at bevegelsen kan være emosjonelt krevende når aktivistene står ovenfor en sosial orden hvor de alltid er i opposisjon. Dermed kan aktivistenes sosiale felleskap bære preg av sosial isolering.

5.1.1 Uformell mobilisering

I disse felleskapene av aktivister skjer det derimot noe bemerkningsverdig, og det er en form for uformell mobilisering. Det synes å være ganske mange grupper på sosiale medier som er drevet av ulike aktivister, og disse gruppene har gjerne en fremtreden som egne organisasjoner, med egen logo og egne aksjoner. Når aktivistene blir spurt om organiseringen i miljøet svarer alle seks at det er mange små grupper som jobber med sitt eget.

Jeg synes det er for mange små grupper. Så har du de store som NOAH ..., men bare innenfor rovdyrvern så er det jo, jeg vet ikke hvor mange forskjellige grupperinger og organisasjoner, det synes jeg er litt synd for et såpass lite land som Norge, fordi det fører til at hvis du ikke samordnes så får du ikke til så veldig mye (Hans).

Miljøet forstås og ha mange aktører, men som eksisterer i gruppevis. Dette gjenspeiles senere i analysen hvor en aktivist redegjorde for gruppeidentifikatorer som form for inntrykk styring, de var ikke låst i spesifikke miljø. En aktivist omtalte det som et tegn i tiden vi lever i:

... men det er litt sånn tegn i tiden da, ikke sant, at man finner på et navn, Facebook gruppe kanskje, kanskje en logo, og så litt sånn egentlig det man gjør er jo på en måte å starte kampanjer, men man kaller det på en måte organisasjoner (Eskil).

Disse gruppene kan utvikle seg og bli både aksjonsgrupper eller organisasjoner, men fordi det er så lett og etablere en kampanje er det mye lettere for lokale fellesskap og organisere *grupper* på sosiale media. Disse gruppene kan være en lokal aksjon for å bevare ulv, eller en aksjon for å spre informasjon på digitale medier. Felleskapene trenger ikke ifølge Sindre og bestå av tidligere bekjente, men kan funke som et forankringspunkt for å få nye bekjente. Disse nye organisasjonene skiller seg også fra etablerte organisasjoner på andre punkt, en aktivist forklarer hvordan de er flinkere på lavterskel inkludering:

Jeg synes det er kult egentlig fordi at de nye organisasjonene er gode på lavterskeltilbud som er enkelt å engasjere seg i, og de er mer grasrot styrte, og mer inkluderende, tar opp nye folk lettere og altså større fokus på det å ta vare på aktivistene, faktisk at folk liksom ikke brenner seg ut, for utbrenthet. det er jo et vanlig fenomen i alle bevegelser, så jeg tror de er veldig gode på det i de nye organisasjonene, ... (Eirin)

De nye organisasjonene fremstår som lokale mobiliseringer, og fremstår også som noe ganske mye mer personlig for aktivistene enn generelle organisasjoner. Dette kan ha noe med eierskap til den lokale gruppen, og at aktivistene selv legger føringer for gruppens rammer. Her kan jo et problem oppstå hvor de ulike gruppene har ulike mål og verdier, noe som kan gjøre samarbeid vanskelig. Det kan også oppstå problemer med lederskap og organisering i miljøet, fordi erfaringer overføres ikke videre.

... det var ingen av oss som hadde noe formell kompetanse på hva vi gjorde, det var veldig sånn learning by doing hele veien. Og det er ikke tvil om at vi lærte masse, men fordi vi var såpas amatører som vi var, så tror jeg vi kunne fått til veldig mye mer, ... og etter som vi falt fra en og en så sitter jeg med en følelse av at det ikke er et sikkerlig miljø lenger. Også kommer det til nye ildsjeler som starter på scratch akkurat som vi gjorde, og gjør kanskje de samme tingene og de samme feilene, også blir de utslitt også faller det sammen igjen. ... det finnes mange som er motiverte, men få som har den organisatoren i seg ..., men når de ikke orker lenger så, i mangel av en bedre sammenlign da, så blir det som en gjeng hodeløse kyllinger (Sindre).

Her blir utbrenthet fremstilt som mer sannsynlig i de nye organisasjonene, fordi den manglende strukturen fører til at man gjentar samme feil; det samme gjelder lederskap og organisasjonsevne. Men inkludering og grasrotstyringen synes likevel, og identitetsbygging gjennom gruppens rammer og målsetning kommer til syne. De nye gruppene fremstår og løfte aktivistene i større grad. Dette gjenspeiler teori om nye sosiale bevegelser (Buechler, 1995) om hvordan organisering skjer gjennom nettverk og aksjonsgrupperinger istedenfor store etablerte organisasjoner.

5.2 Dyrs rett til egen livsutfoldelse

I dette kapittelet vil jeg belyse empirien om hvorfor aktivistene var så opptatt av dyrerettighetskampen. Noe som gikk igjen i alle intervjuene var en oppfattelse av at dyr i norsk landbruk fortjener bedre, og en oppfattelse av dyrs forhold i dag som svært problematisk. Dyrs forhold er ikke problematisk for aktivistene bare fordi de opplevde at dyrene hadde for dårlig velferd, men også av etiske prinsipper som dyrs mangel på autonomi og egen livsbestemmelse. Disse etiske prinsippene er rotet i å redusere mest mulig smerte for flest mulig aktører, en verdifilosofi som er godt inspirert av Peter Singers utilitarisme. I dette kapittelet vil jeg dermed fremheve hvordan aktivistene opplever dyrs forhold i dag som illegitimt, og hvordan de rettferdiggjør behovet for aksjonering.

Eksposeringen av dyrenes forhold er den grunnleggende motivasjonen og introduksjonen til bevegelsen, og denne eksponeringen skjer i ganske mange situasjoner som et tilfeldig møte med dyr «Det begynte med praktisk erfaring med husdyrhold ... fikk på den måten opp øynene for dyreindustrien» (Tonja). Mens Hans utalte at de vokste opp med foreldre som var opptatt av dyrenes rettigheter. En forutsetning for både Tonja og Hans er verdiforankringer om dyrs egenverdi, og mens Tonja ble møtt med en virkelighetsoppfatning som ikke stemte med det foreksisterende inntrykk ble Hans tidlig sosialisert til å besitte disse verdiene uavhengig av observasjon av dyrenes forhold. Med dette er det viktig å se dyrerettighetskampen som en kamp om verdier.

Dyrevelferden i Norge oppleves hos aktivistene som for dårlig, og mens noen aktivister peker til deres virkelighetsbrudd i møte med industrielt landbruk, rapporter fra mattilsynet og Animalia, eller dokumentasjonsarbeidet som har vist innsiden av gårder, så forklarer en aktivist hvordan dyrevelferd er i seg selv et problematisk utgangspunkt.

... [når] man snakker om dyrevelferd der [i lakseoppdrett], så er det fravær av parasitter, at dyrene er levende blir på en måte sett på som en indikator av god dyrevelferd. Men det viser jo egentlig bare at de ikke har det så jævlig at de dør, at ikke alle dør på en måte. Men velferd handler ikke bare om fravær negative emosjoner, men det handler også om tilstedeværelse av positive emosjoner, og det ser man jo i hvert fall ikke på i for eksempel oppdrettsindustrien (Eirin).

Dette er ikke å si at aktivistene ikke ønsket bedre velferd hos dyrene, noe de desperat etterspurte; men heller at måten dyrevelferd vurderes ikke er bra nok. Dyrene blir ifølge aktivistene bare et produkt for forbrukerne og individualiteten til dyrene forsvinner.

... vi tar dyr og temmer dem og avler dem opp i masse produksjon for spesielt kjøtt, men det har jo også vært for andre formål, tidligere var det jo også veldig mye pels, men spesielt kjøttproduksjonen. ..., den er jo først og fremst umoralsk overfor de dyrene som da bare brukes som produksjonsdeler i et maskineri som skal gi oss kjøtt fordi vi, ... nekter å spise lavere i næringskjeden ... (Eskil).

For dyrerettighetsaktivistene er det en alvorlig situasjon hvor dyr har det dårlig, og husdyrproduksjonen fremmedgjør dyrene fra sitt eget livsgrunnlag. Denne mangelen på selvbestemmelse hos dyrene er ifølge Eskil feil, fordi de er fortsatt i stand til å oppleve negative følelser og de har dermed et likestort driv for god livskvalitet. Dette gjelder også prinsipielt angående økologiske husdyrprodusenter, hvor dyrene har enormt mye bedre forhold, men oppleves uansett som utnyttelse av dyrenes autonomi.

Selvfølgelig synes jeg det er bedre med de som lar dyrene sine gå ute og få lov til å rote i jorda, få sol på kroppen og bli møkkete og bare gjøre det dyr skal. Selvfølgelig synes jeg det er bedre. Men sviket er jo desto større når du blir hentet av den slaktebilen, det er jo fra menneskelig ståsted selvfølgelig, ... (Sindre).

Dette gikk igjen i flere intervju, en oppfattelse av at økologisk husdyrproduksjon er bedre enn industriell produksjon, men likevel moralsk feil i sin grunn. Husdyrproduksjon blir for aktivistene en grov utnyttelse av aktører som ikke kan forsvare seg selv. Aksjonering imot husdyrproduksjonen legitimeres ved at det oppleves riktig ved et høyere etisk prinsipp, noe som kommer ganske tydelig frem i intervjuene:

Så om du ser på antall ofre, så er det klart at dyrene lider aller mest, og det at de ikke har grunnleggende rettigheter over sine egne liv, det er jo til slutt et menneskeproblem, og jeg tror menneskeheten vil ha det bedre med en innstilling hvor dyr også får respekt (Tonja).

*

I Norge dreper vi 80 millioner land dyr i året, og mellom 5- og 15 milliarder sjødyr i året. Det er svimlende tall, og så mange individer som bare blir drept, fordi vi synes det smaker godt. Så om du ser på antall ofre, så er det klart at dyrene lider aller mest, og det at de ikke har grunnleggende rettigheter over sine egne liv, det er jo til slutt et menneskeproblem, og jeg tror menneskeheten vil ha det bedre med en innstilling hvor dyr også får respekt (Liv).

Denne anerkjennelsen av dyrenes egenverdi og krav om autonomi er ganske sentral for aktivistene. Dette betyr prinsipielt at dyrene burde ha krav på noen rettigheter. Det syntes og være uenigheter i hva som ligger i begrepet *rettigheter*, siden noen aktivister anså det som semantikk og det som er viktig er å løfte velferden. Dette gjenspeiler konflikten mellom Reagan og Singer (Regan, 1980; Singer, 1987), men aktivistene var likevel enige i at dyrene hadde retten på sitt eget liv.

Jeg synes det er et viktig poeng og ta, fordi skillelinja trenger ikke nødvendigvis å gå noen spesiell plass, men vi må innse at forskjellige dyr trenger forskjellige rettigheter. I menneskeskapte samfunn så trenger menneske stemmerett, men en ku trenger nødvendigvis ikke stemmerett, men kanskje kua likevel skal ha retten til å bestemme over sitt eget liv og ikke leve i fangenskap, og bli fratatt melk og barn, og til slutt sitt eget liv, fordi vi synes det smaker godt (Liv).

En aktivist argumenterte likevel for hva rettigheter for dyr kan innebefatte. Deltakeren forklarte hvordan kverningen av hanekyllinger ikke var et velferdsspørsmål, men et verdighetsspørsmål.

Eller et eksempel på forskjellen mellom dyrevelferd og dyrerettigheter som er veldig tydelig opp i debatten kanskje er, det med levende kverning av hanekyllinger, fordi der, det er ikke et velferdsproblem helt ærlig, det altså, det går ganske fort, det gjør ikke vondt liksom. Så der er det jo, der er det faktisk snakk om egenverdi (Eirin).

For aktivistene handler det ikke om at dyr skal besitte sosiale rettigheter så mye som at de skal ha verdig eierskap over sitt eget livsgrunnlag. Dryzek & Pickering (2019, s. 72) forklarer hvordan dyrerettigheter ikke betyr at vi vil få pingviner og hunder i parlamentet, men heller en sosiopolitisk endring hvor interessene til dyrene blir representert i den politiske beslutningsprosessen.

5.2.1 Behov for representasjon

Representasjon på vegne av dyrene er sentralt for aktivistene og de aksjonerer for å stå opp mot urettferdighetene de opplever dyrene utsettes for. Denne kampen for autonomi er som redegjort i teorikapittelet sentral i nye sosiale bevegelser (Buechler, 1995). Post-materielle verdier som rettigheter og selvbestemmelse står sentralt i dyrerettighetskampen, og sett i konteksten av Dryzek og Pickering (2019, s. 71) sin argumentasjon om behovet for representasjon for å sikre rettferdig møte med dyrs interesser blir aktivismens funksjon ganske tydelig:

En aktivist er jo en som kjemper for og, få slutt på ... diskriminering, sosial urettferdighet, ja urettferdigheter, det er noen som på bekostning av seg kjemper for seg selv og noen andre. Eller de kjemper for en bedre fremtid for noen som blir behandlet dårlig (Sindre).

Den sosiale virkelighet for aktivistene er en realitet hvor dyr lider, og som de aktivt jobber for å endre. Det er ikke aktivisme for aktivismes skyld, men det er en moralsk forpliktende konflikt hvor aktivistene opplever at de må aksjonere, fordi det er det eneste man kan gjøre.

Men jeg tenker at det jeg, alt det negative jeg går gjennom i løpet av mitt liv som aktivist, det er likevel bare, det er ingenting i forhold til hva dyrene går igjennom. Nå har vi nettopp fått vite at ikke halvparten av norske grisebønder klarer å følge regelverket for minimumskravene, ... det jeg opplever er ingenting i forhold til hva 800.000 griser opplever hvert år i Norge. ... Men jeg vet også at jeg kjemper ikke for meg selv, jeg har det fint, jeg har et godt liv, ... Jeg kjemper for de som ikke har, eller de har egne stemmer, men de blir ikke hørt (Liv).

Smerten dyrene opplever er ganske viktig for aktivistene, de persisterer ofte at de ikke er ute etter og ta bøndene eller fordi de synes det er gøy, men fordi de opplever situasjonen som grunnleggende feil. Dermed mobiliseres deltakerne i bevegelsen ut fra en ansvarsfølelse for å

endre den etablerte orden. Deltakerne er formative agenter i den forstand at de aktivt jobber for å endre meningsgrunnlaget i den dominerende sosiale orden, de vil endre hvordan dyr blir oppfattet til å begynne med. Aktivisme og aksjonering blir dermed «... enhver form for aktiv handling for å sette fokus på en sak, men kanskje i første rekke i form av aksjoner, som stand, appeller og demonstrasjoner» (Tonja). Det er en metode som krever at mottaker av budskapet må ta stilling til budskapet.

Denne argumentasjonen om å stå opp for svake parter er ganske sentral, og aktivistene forankrer utvilsomt rettferdiggjøringen for bevegelsen i et etisk prinsipp om det felles beste på tvers av arter. Dette kommer svært tydelig frem når aktivisten reflekterer rundt akseptable og uakseptable former for aktivisme. Sivil ulydighet er forsvarlig om det har riktig begrunnelse, en aktivist utalte:

Hvis man for eksempel skal inn og fotografere og avdekke dyremishandling, så er det jo slik at det kan hende at man da må klippe opp en lås, og da blir jo den låsen da ubrukelig, ikke sant. Og den som eier låsen vil kalle det hærverk, ... Men jeg vil heller ikke si at det per-definisjon er hærverk. For det er på en måte noe du gjør for og, det er et middel da, ... (Eskil).

De materielle verdiene oppleves som mindre legitime enn velferden til dyrene, så økonomisk krenkelse oppleves som forsvarlig fordi aksjoneringen blir rettferdiggjort opp mot et høyere verdiprinsipp. Livet til dyrene oppfattes som mer verdt enn den økonomiske verdien ved eiendom. Verdien til naturen ble også brukt i rettferdiggjøringen av dyrerettighetsbevegelsen, som den økologiske slitasjen menneskelig husdyrproduksjon medfører på miljøet:

Og den direkte utnyttingen, enten det er liksom for kjøtt eller for pels eller for underholdning, eller bare fordi vi irriterer oss over dem. Det er også en veldig direkte utnyttning som da fører primært til naturkrise, men sekundært også til klimakrise, fordi det ødelegger liksom samspillet i de økologiske systemene (Eskil).

*

Det går hånd i hånd, fordi rent utover dyrevelferden så er det jo også et miljøspørsmål, hvor mange dyr man skal spise og plage. Og vi er helt avhengige av en fungerende natur (Hans).

Naturen blir i seg selv sårbar ifølge aktivistene, og de økologiske systemene som har naturlig utviklet seg på jorden oppleves og være direkte truet. Den andre risikoen som blir visst til er hvordan vår holdning til dyr rettferdiggjør diskriminering, og derfor oppleves skillet dyr/menneske som et menneskeproblem.

... [vi] roter det vi gjør mennesker vondt, ved å ligne de på andre dyr. Som hvis en krig bryter ut så vil den ene siden omtale den andre siden som insekt eller et lavtstående dyr. Og jeg tror det samme gjelder barn som mobber hverandre, en unge kaller en annen din jævla hund eller din stygge ape, eller din skitne gris. Den slags retorikk vitner om at vi ser på dyr som noe lavere stående enn oss, og så lenge vi gjør det, så lenge vi ligner andre mennesker med dyr, så finner vi unnskyldninger for å behandle de dårlige å (Liv).

Aktivistene oppfatter dermed alvorlige konsekvenser ved dyrehold som angår menneskeheten i sin helhet, og ikke bare som urettferdig ovenfor dyrene. Derfor rettferdiggjør aktivister aksjoneringen, fordi aktivistene jobber ikke bare for dyrene, men de jobber også for mennesker. Denne overveldende følelsen av ansvar gjenspeiles hos aktivistene når de reflekterte om motivasjonen deres, hvor en aktivist utalte:

Man sitter med en følelse av, om ikke jeg gjør det, hvem skal gjøre det da? Det er ingen som kjemper, så jeg må jo (Sindre).

Å representere dyrenes interesser blir rettferdiggjort på bakgrunn av aktivistenes etiske refleksjoner om dyrenes krav og den langsiktige konsekvensen.

5.3 Konstruksjonen av den nye rettighetsbevegelsen

I alle intervjuene reflekterte aktivistene over dyrerettighetsbevegelsen og hvordan de oppfattet den sosiale bevegelsens egenart. Under samtalene gjorde de det klart hvordan de oppfattet bevegelsens grenser og formål, både i henholdt til hvordan de oppfattet dyrerettighetsbevegelsen som bevegelse og hvordan de oppfattet konflikten grenser. Disse grensene er viktige i hvordan dyrerettighetsmiljøet anser dyr, hvem de er og hva de i fellesskap ønsker å oppnå. Aktivistene redegjorde hvordan de oppfattet seg selv som en utvikling av menneskerettighetsbevegelsen. Aktivistene opplevde at dyrerettighetsbevegelsen skulle konfrontere de konstruerte skillene mellom mennesker og dyr, fordi de oppfatter at det ikke var noen kvalitative forskjeller mellom mennesker og dyrs emosjonelle evne. Aktivistene redegjorde deretter den norske dyrerettighetsbevegelsens etiske grenser og endelige mål. Hvordan aktivistene oppfatter den sosiale bevegelsen er ganske interessant, og det kan fortelle mye om bevegelsens fremtidige utvikling og interne rettferdiggjøringer. Dyrerettighetsforkjemperne drar klare paralleller til andre sosiale bevegelser for å understreke sin egen nødvendighet:

Dyrene er hjelpeløse og kan ikke selv fremme sin sak. De er samtidig utsatt for ekstreme former for utnyttelse. Ser kampen for dyrs rettigheter som en videreføring av kampen for

menneskerettigheter. Det er det samme prinsippet som ligger til grunn for all utnytting av svake grupper, og de samme argumentene som benyttes for å prøve å rettferdiggjøre utnyttingen (Tonja).

Dette henger som sagt sammen med hvordan aktivister i miljøet oppfatter konstruerte skillelinjer, som forskjellen mellom arter og bevegelsens formål.

... dette er den siste sosiale rettighetsbevegelsen vi har. Vi har kommet dit at vi er enig i at vi skal behandle alle mennesker likt på alle måter folk har blitt diskriminert på oppgjennom. Og nå handler det om at vi må få folk til å bli enige om at vi må slutte å diskriminere andre levende individer. ... Vi diskriminerer noe på bakgrunn av hvor mange ben de har eller hvor de lever, men alle har rett til å eie sin egen kropp og sin egen skjebne (Sindre).

Denne ideen om dyrerettighetsbevegelsen som den siste rettighetsbevegelsen påpeker to svært sentrale skiller som er relevant for analysen. Dyrerettighetskampen oppfattes som en sammenlignbar rettighetskamp med tidligere sosiale frigjøringskamper, og skillet mellom mennesker og natur er ikke så signifikant som det fremstår.

5.3.1 Konstruerte forskjeller

Skillet mellom mennesker og dyr var et sentralt tema i alle intervjuene, og det er ikke ubegrunnet. Dyrenes evne til å oppleve emosjoner var det sentrale argumentet som aktivistene forsvarte sitt verdisyn ved, siden de hadde de samme forutsetningene for å lide eller å være lykkelig, så burde de ha like forutsetninger til egen livsutfoldelse som mennesker. Dyrene hadde en kvalitativ egenverdi, og menneske/dyr skillet var noe mennesket har konstruert, men som egentlig ikke var så stort skillet:

... man skiller mellom altså ulike definisjoner av følelser nærmest, og prøver å skjule at de faktisk kommer fra samme type nervesystem, og at det ikke er noe, det er ikke noe kvalitativ forskjell i å bli redd hvis man er dyr eller blir redd hvis man er menneskedyr ... de andre dyrene da de dyrene med et nervesystem som inkluderer oss, de er i stor grad veldig like oss når det gjelder en del veldig viktige rettigheter som vi ønsker, altså dette med å unngå smerte, frykt, men også kunne på en måte bestemme over ja sin egen kropp, sitt eget liv (Eskil).

Dette betyr ikke at dyr er anerkjent som kognitivt likestilte, men at dyrenes emosjonsevne er lik. Forskjellen på mennesker og dyr oppfattes dermed av aktivistene som en gradsforskjell og ikke en kvalitetsforskjell. For aktivistene betyr dette at blant annet menneskerettighetene ikke ekskluderer dyr, fordi de har like mye subjektivitet som kan krenkes:

... grunnen til at det er veldig viktig å endre på er jo selvfølgelig at det her bygger jo på helt feil forutsetning, nemlig at dyr ikke er noe man bør ta hensyn til, men hvis man har en tradisjon, altså en filosofisk tradisjon, som menneskerettighetene er bygget på, og det ønsker vi å ha, så kan man ikke bare lukke øynene for at også dyr bør ha rettigheter, fordi de har de samme egenskapene som vi bygger menneskerettighetene på. ... man har jo bygd disse systemene på en antagelse om at dyr ikke kan krenkes, at de ikke har fri vilje, at de ikke planlegger for fremtiden, at de ikke opplever verden nærmest (Eskil).

Denne nedbrytingen av menneske/natur dikotomien til et felles artsmangfold gjenspeiles i hvordan noen aktivister omtalte *dyr*, for selv om de ofte brukte begrepet *dyr* brukte de også ofte *individer* og *ikke-menneskelige dyr*. Språk blir dermed ganske viktig for aktivistene, og det er blant de viktigste grunnene til at dyr behandles dårlig. En aktivist forklarer hvordan det er konstruerte kategoriske rammer for dyrs verdi.

Hunder og katter er, altså det ligger i det, de er husdyr eller kjæledyr, også har du griser, kuer, kyllinger og sånt, ... men så har man også skadedyr. Det, vi har allerede bestemt noen dyrs, altså hele poenget med deres eksistens er, hvilken kategori har vi bestemt at de hører til. Og det at du ikke har det samme, jeg synes jo ikke at en slange er spesielt interessant dyr, men jeg har jo empati med at det dyret skal ha det godt og synes det er vondt om det dyret lider, men det betyr jo ikke, jeg synes det er mer stas med hunder og katter jeg også, selvfølgelig, men, det sitter så i oss hva vi har lært (Sindre).

*

Man har egne kategorier, man bruker språket aktivt for å nedvurdere og lage et skille og si at disse dyrene er skapt for det formålet. Det er de overhodet ikke, disse er jo på en måte skapt for seg selv hvis man skal bruke skapelses begrepet (Eskil).

Skillet forstås gjennom kategorier: kjæledyr får kos, husdyr brukes, og skadedyr skal drepes. Dette gjenspeiler Berger og Luckmann (1966/2000) sitt argument om legitimering og hvordan språket i seg selv er et konstruert fenomen, vi sosialiserer og forstår de etablerte konseptene som selvfølgelig. Disse konseptene om dyr blir dermed et viktig mål for dyrrettighetsbevegelsen, for om den skal *frigjøre* dyrene kan ikke dyrene forstås som noe mindreverdige. Dette er særlig synlig når Hans redegjør for problematikken ved at mattilsynet vurderer dyrevelferd, fordi allerede i den institusjonelle orden er dyr ansett som *mat* og ikke individer med egenverdi. Aktører i mattilsynet har med andre ord en etablert sannhet om hva matdyr er, og dermed vil det forstås som legitimt med husdyrproduksjon hos aktørene i mattilsynet.

5.3.2 Bevegelsens etiske rammer

En viktig del av dyrerettighetsbevegelsen som evolusjonen av menneskerettighetsbevegelsen er de etiske skillelinjene som samler det norske dyrerettighetsmiljøet til en samlet bevegelse. Dette er ikke hvordan miljøet forstås organisatorisk, men hvilken grenser som gjenspeiler det norske dyrerettighetsmiljøet. Dette hanger sammen med Lamont (1992) og hvordan en inngruppe identitet kan ses i sammenheng med gruppens avgrensninger. Her kommer det frem særlig to grenser i miljøet, vold og syn på materielle verdier.

Når aktivistene reflekterte over den norske dyrerettighetsbevegelsens rammer, hva som var akseptabelt og hva som var uakseptabelt i miljøet, så ble det ganske tydelig understreket at vold er uønsket. Dette er interessant fordi det norske miljøet synes og avvike fra dyrerettighetsmiljø i utlandet ved deres ikkevoldelige metodikk, særlig sammenlignet med *animal liberation front* (ALF) miljøet hvor en aktivist forklarte:

... jeg tror ikke, jeg er veldig glad vi ikke har slike tendenser i Norge, selv om jeg har kjemperespekt for ALF. Altså ALF er jo bare et paraplykonsept alle kan være med i, de sier jo ikke nei til noen, og det betyr jo at det kan finnes voldsomme elementer, som har brukt ALF logoen til sin fordel (Liv).

Det syntes og være et ganske stort søkelys på ikkevold i aksjoneringen:

... vold er aldri en legitim form for demonstrasjon (Hans).

*

... uansett ikkevold, kjempeviktig, vold er aldri greit. Men så tenker jeg i stor grad at man må se på hva som er effektivt og hva tjener saken og hva gjør ikke det, når det går utover det med vold (Eirin).

Dette ikkevolds fokuset henger i stor grad sammen med verdier og strategier. Vold undergraver legitimiteten til bevegelsen fordi det avskrekker folk, men voldsbruk er også paradoksalt det bevegelsen prøver å bekjempe.

jeg er prinsipielt ikkevoldelig, vi prøver å vinne en kamp over et system som bruker vold mot dyr, og med en gang jeg bruker vold som en del av mine metoder, så graver jeg mine egne føtter ned, ... (Liv).

Derimot var diskusjonen mer nyansert når aktivistene diskuterte hærverk eller innbrudd. Materielle verdier var kollektivt anerkjent som mindre verdt enn livene til dyrene, det var ikke særlig kontroversielt for aktivistene. Det som derimot var diskusjonen, var i hvilken grad

innbrudd eller hærverk kunne rettferdiggjøres. Hvis handlingen var forankret mot et høyre mål, som å redde et liv eller dokumentere lidelse, kunne det bli rettferdiggjort; mens hærverk som ikke hadde like stor effekt for dyrene var vanskeligere og forsvarer. Liv forklarte hvordan materielle verdier er ekstremt lang ned på listen, og hvis de punkterte dekket til en jeger var det verdt det, mens Sindre kalte denne formen for handling uakseptabel.

5.3.3 Målsetning for rettighetsbevegelsen

Rettighetskampens målsetninger er kanskje den viktigste indikatoren for hvordan aktivistene oppfatter bevegelsen, fordi det er en sammensetning av deres kollektive forståelser av problemet og fremgangsmåter. Den norske dyrerettighetsbevegelsen kan utvilsomt forstås som pragmatisk i den forstand at de har både kortsiktige og langsiktige mål. Dette er pragmatisk fordi de kortsiktige målene er på ingen måte det sluttmålet de ønsker å oppnå, men er likevel et bedre alternativ enn situasjonen som foreligger. Det kortsiktige målet er å løfte dyrevelferden i kjøttindustrien, ikke nødvendigvis å kutte ut husdyrindustrien:

Det er kanskje den diskusjonen om retten til liv som er den som skaper liksom det hardeste skillet mellom for eksempel bondeorganisasjoner og bønder og dyrevernerne da. Men jeg mener at akkurat den rettigheten og den diskusjonen er egentlig ganske irrelevant i det samfunnet vi har i dag, fordi at, det felles målet, realistisk er å bedre forholdene og redusere antall dyr som produseres (Eirin).

*

Du kan ikke komme på toppen uten en drøss med steg, pelsdyrfarmer sitt bortfall er jo en sånn seier. Jeg tror også at industrielt landbruk vil forsvinne og bli byttet ut med små skala landbruk, det ville være en seier. At alle dyr får tilgang til uteområder, det kan være en seier (Liv).

Gjennom korte og små skritt jobber aktivister mot å gradvis forbedre velferdskravene til dyrene. De umiddelbare seirene i miljøet er pragmatiske istedenfor ideologiske, og er istedenfor knyttet til spesifikke områder aktivistene opplever som utnyttende. Og løfte velferden har likevel en utilsiktet effekt, som en informant forklarer:

... så vil det uansett måtte medføre at man holder færre dyr, og at man produserer mindre animalske produkter. Fordi hvis de skal ha liv som på en måte tilfredsstiller litt naturlig behov, så trenger man større areal per dyr (Eirin)

Denne pragmatiske tilnærmingen syntes også i andre områder av aktivistenes kortsiktige målsetninger. Som Tonja poengterer, viktigheten av å få offentlig oppmerksomhet om produksjonen. Jo mer oppmerksomhet det er i industrien, jo strengere vil velferdskravene

oppfølges. Eller som Hans argumenterer burde kjøtt være en luksusvare, så ved å slutte med subsidiering ville kjøtt blitt mindre lønnsomt og dermed mindre tilgjengelig. Disse trappetrinnene leder dermed mot fremtiden aktivistene ønsker, og det er en fremtid hvor dyr frigjøres fra menneskelig bruk og lever fra sitt eget livsgrunnlag. En aktivist forklarte det langsiktige målet som *total animal liberation*:

Målet er bare helt enkelt og greit at vi slutter og være kjipe mot andre individer. Det handler om et uttrykk, det er litt flåsete, men total animal liberation, dit vil vi. ... Det er at vi slutter å avle dyr, vi slutter og ødelegge naturen, at alle individer har rett til å eie sin egen kropp. Den er det ingen som har noe med å gjøre, så, ja (Sindre)

Hans forklarte at det handlet om å endre de etiske prinsippene som mennesker benytter når de forholder seg til natur og dyr, mens Eirin forankret det i å redusere dyrenes negative opplevelser mest mulig. Målene i det norske dyrerettighetsmiljøet oppleves som nettopp langsiktige, og dermed gjenkjenner ikke aktivistene seg i betegnelsen radikale, fordi de anser bevegelsen å jobbe med moderate endringer.

Jeg tror at, for å svare på det faglige begrepet, så tenker jeg at de fleste veganere skulle gjerne sett at det blir forbudt og produsere kjøtt i morgen, så lever vi også i en realitet hvor om det skulle skje ville matproduksjonen gått dunder, fordi vi er såpass avhengig av den, så vi skjønner at selv om vi ønsker en *radikal* forandring, så innser vi at den forandringen må være moderat, og kan ikke gå på bekostning av matproduksjonen og menneskelig overlevelse. ... jeg tror ikke at den forandringa vil være radikal. Den påstanden om at vi er radikale er løst fundamentert (Liv).

Dyrerettighetsbevegelsen som utvikling av rettighetsbevegelsen synes i hvordan de definerer seg og bevegelsens formål. Gruppen har klare avgrensninger for hvem de er og hva de vil, og rettferdiggjør dette ved å dra paralleller til lignende kamper. Bevegelsen legitimeres for aktivistene som en forpliktende frigjøringskamp for illegitimt undertrykte aktører.

5.4 Informasjonskrigen i den samfunnskapte virkeligheten

En viktig del av hvordan de norske dyrerettighetsaktivistene jobber er informasjonsaksjoner og kampanjer. Formidling av kunnskap og informasjon er den tydeligste aktivismen som forekommer i Norge, både ved informasjonsspredning på sosiale medier og digitale forum, fysiske markeringer og selvstendig dokumentering av husdyrproduksjon. I konteksten av den sosialkonstruktivistiske teoretiske forankringen til studien blir kunnskapsproduksjon et viktig

tema og analysere. I denne delen av analysen handler det om hvordan aktivistene samhandler med den sosiale virkeligheten og aktivt engasjerer seg i informasjonsutveksling for å endre den sosiale virkeligheten. Med dette blir dokumentasjonsaktivisme og vinkling av informasjon sentralt for hvordan aktivistene i det norske dyrerettighetsmiljøet jobber mot målene sine. I intervjuene henviste deltakerne til virkelighetsoppfattelsen i samfunnet og hvordan informasjonsaktivisme er et taktisk virkemiddel for å endre den kollektive oppfattelsen av husdyrproduksjon. Dette er i tråd kunnskapsutvikling i den samfunnsskapte virkeligheten, som når aktivistene reflekterer over *feil kunnskap* eller *indoktrinering* i samfunnet. En aktivist forklarte:

..., jeg synes vi alle har ansvar og vurdere de boblene vi er i, jeg hadde ikke blitt veganer om jeg ikke gjorde det selv, og alle som kjenner dyr kan se på det og se om dyret har det bra eller ikke. Men det er jo klart at vi alle er jo ofre for ulike former for indoktrinering, og jeg har jo vokst opp og lært at sånn og sånn og sånn er greit, og det har både mor og bestemor og alle venner bekreftet, sånn som kjøttspising for eksempel. Og om vi ikke møter noe ekstern påvirkning som trigger spørsmålet, så er det sjeldent vi stiller spørsmål som er helt utenfor vår egen boble (Liv).

Virkelighetsoppfatningen til aktivisten ble endret når de ble konfrontert med ubehagelig informasjon som ikke stemte, det var en ekstern påvirkning som trigget dem til å se ting fra et nytt lys. I tråd med sosialisering i den samfunnsskapte virkelighet reproduseres perspektivet av kjøtt som mat i familien og blant venner. Når aktivistene diskuterte tilgjengeligheten av kunnskap i samfunnet ellers fremstår det som at kunnskap om dyr er mangelfull i Norge:

Da er vi tilbake til hvor jeg fokuserer, som handler om å spre informasjon slik at folk kan ta stilling til det. Fordi uten kunnskap har man ikke den makta, men jeg tror ikke noen er frigjort, vi alle er ofre for indoktrinering på ulike nivåer. Jeg stilte ikke spørsmål om det var feil å spise kylling ... Fordi jeg hadde ikke tenkt på det, og den delen forstår jeg (Liv).

Aktivistene anerkjenner hvordan virkelighetsoppfattelsen er formet av kunnskap, noe som gjør ansvaret for å bedre dyrs forhold komplisert siden det ikke er noen spesifikke aktører er ansvarlig. Når aktivistene ble spurt om bøndenes ansvar ble det klart at bøndene er like låst i det økonomiske og sosiale strukturene som resten av samfunnet.

Det er jo sammensatt og bøndene er like fanget i den verden vi har i dag, som det jeg er og du er, og vi er alle sammen. Her kan vi ikke trekke seg ut av den verden, vi må tjene til livets opphold (Hans).

Aktivistene opplevde heller ikke at de hadde noe imot bøndene, det eneste de forventet ovenfor bøndene var at de fulgte velferdskravene satt av offentlige forvaltningen. Slaktere og bønder ble beskrevet som produkter av vår tid, og det ble uttrykt empati ovenfor bønder.

Men vi som samfunn så fortelle vi hverandre at det er greit og gjøre slik eller sånn, og det samme tror jeg skjer med bonden også, de lærer at det er sånn det må gjøres, sånn skal det være, dette er naturlig; uten at man stiller spørsmål til det. Bonden eller slakteren er bare et produkt av tiden eller kulturen vår, så vi prøve å være litt rause med dem og. Helt oppriktig tror jeg de er glade i dyrene sine, det er bare en rar måte å være glad i noen (Sindre).

I et så komplisert system av aktører og rettferdiggjøringer blir mottakerne av dyrerettighetsbevegelsens kampsaker tvetydig, for det er det sosiokulturelle som er målet. Flere aktivister løfter frem viktigheten av bedre reguleringer fra myndighetene, men disse aktivistene har likevel reflektert over hvordan politikerne er folkevalgte; som derav er et resultat av offentlig mening. Dette henger sammen med hvorfor aktivister i miljøet jobber med informasjonskampanjer; det er for kollektiv holdningsendring.

5.4.1 Dokumentasjonsaktivisme

dyrerettighetskampen er en kamp om informasjon, og aktivistene opplever at det er et informasjonsvakuum i befolkningen, holdningsendringen er ikke bare avhengig av retorikk, men også *opplysning*. Dette gjenspeiler Dryzek og Pickering (2019) sitt argument i teorikapittelet om formative agenter, som handler om hvordan aktivister jobber for å endre definisjoner og oppfatninger.

Ja, og da opplever jeg at det er fortsatt veldig mye manglende kunnskap i Norge, eller man ønsker ikke å ta til seg kunnskapen er mitt inntrykk ... (Hans).

Informasjon blir dermed nødvendig for å overtale andre og endre den felles fortolkninger av dyrs egenverdi og rettigheter. Innhenting og formidlingen av informasjonen er et strategisk forankringspunkt for arbeidet deres. En aktivist redegjør for viktigheten av dokumentasjon av industrien:

Ja, men jeg tror det som helt ærlig liksom vekker flest, altså det de fleste vegisene eller folk som man starter å engasjere seg i dyrevern og dyrevelferd som jeg møter, gjør det fordi de har sett bilder og video fra produksjonen, så jeg tror det er det som, på en måte skaper mest engasjement hos vanlige folk og gjør at man får mer diskusjon om dyrevelferd, ... (Eirin).

Her jobber aktivistene med informasjonsspredningen i form av flygeblader og plakater, poster på sosiale medier, kronikk skriving. Aktivistene anser den norske kjøttindustrien som en svært

lukket industri med lite transparens, og dermed oppleves arbeidet deres med informering som noe slagkraftig. Informasjonen de bruker kommer fra to særlige kategorier. Det første er sekundærinformasjon de viderefremidler gjennom aksjonene og kampanjene sine. Her benyttes retorisk slagkraftige nyhetssaker om vanskjøtsel eller rapporter fra kjøttindustrien og mattilsynet. En aktivist poengterer hvordan informasjon om norske dyr ligger begravd bak tvetydig retorikk:

De bruker litt fancy ord, de sier ikke at kyllinger blir sendt ned i en kvern, de sier de er sendt til en masserator (Liv).

Disse begrepene oversettes og legges frem for offentligheten. Den andre formen for informasjon som brukes i miljøet er primærinformasjon. Dette er dokumentasjon som er innhentet gjennom å selv dokumentere dyrs forhold. Dette betyr i prinsipp at aktører må ta seg inn i fjøs eller oppdrettsfarmer og ta bilder. Denne formen for dokumentasjonsaktivisme skjer derimot ikke like ofte som informasjonsspredning av sekundærinformasjon. Når aktivistene ble bedt om å reflektere over deres etiske vurderinger om denne formen for aksjon fremsto det uenighet i hvor legitimt det er.

I prinsippet det som loven setter grense for. Men noen ganger kan det forsvares å bryte loven for å sette fokus på lovstridige forhold, ved å gå undercover, filme med skjult kamera og dokumentere. ... [forsvarlig] der man kan gå ut fra at dyr lider og at man ved å dokumentere forholdene kan bidra til at dyrene får hjelp (Tonja).

*

Spørsmålet om det er greit å bryte opp dører eller om man skal kun gå i dører som er åpne, det vet jeg ikke. ... jeg tenker at en dør låst er jo en dør låst, men samtidig så tenker jeg at hva om alle begynner å låse? Er det så enkelt? Men blir redd for at man da risikerer å gå over til og bli en del av den desperate gjengen og at grensene hele tiden blir flyttet, så jeg har ikke noe klart svar på det (Sindre).

Det fremstår ikke nødvendigvis som feil hos aktivistene og ta seg inn og dokumentere dyrenes forhold, men de fremstår likevel ikke helt enige om hvor riktig det er. Informasjonen som erverves gjennom observasjonsaktivismen er en viktig del for arbeidet og endre offentlig holdning. Dokumentasjonsarbeidet oppleves også viktig for å få frem *sannheten* i husdyrindustrien, fordi sekundærinformasjon som mattilsynet og kjøttindustrien kan selv besitte feil kunnskap.

Når du ser på hvordan Norun Haugen og hvordan hun filmet skjult, og hvordan nettverket tok seg inn på seksti og noen grisegårder, og avslørte at når ingen andre kikker, eller når man tror at ingen andre kikker så ser det forferdelig ut. Det som jeg synes er utrolig viktig det har mattilsynet måttet bekrefte ved å si at, det som er blitt avdekket her det klarer ikke vi og avdekke (Liv).

Denne oppfattelsen av *riktig* informasjon gjenspeiles i tittelen til Norun Haugens bok: *til dyrene: sannheten om norsk dyrevelferd* (Haugen, 2023). Aktivistene opplevde at dokumentasjonsarbeidet skaffet informasjon som ikke ellers var tilgjengelig. Med dette fremstår dokumentasjonsaksjonering som en strategisk fremgangsmåte i informasjonskampen i samfunnet, fordi folk sitter med *feil* informasjon og kunnskap.

5.4.2 Fremstilling og fremtreden

Begrunn av fokuset på offentlig holdning blir fremstillingen av informasjon og dyrerettighetsbevegelsen viktig. Aktivistene har interesse av at deres argumenter fremstår som legitime, og dette har mye å si for hvordan de fremlegger seg selv

Jeg har sett i andre land hvor folk har gått inn i slakteri og slengt kjetting ned i maskineriet og stengt slakteriet i flere dager. Dette kan være positivt om man klarer og frame det riktig i ettertid, det handler så mye om framing og det å få frem hva man prøver å gjøre (Liv).

Historien aktivistene legger fram oppleves som veldig viktig, og det handler om å legge frem historien på en sånn måte at andre tar interesse. Aksjonene for dyrenes interesser er viktig for aktivistene, men for langsiktig endring er det viktigste den *offisielle historien*. Dette impliserer at det finnes feil måter og legge frem fortellingen, og speiler det teoretiske bakteppe til studien med subjektivitet ved kunnskap. Det speiler også den nye sosiale bevegelsesteorien om konstruerte rammer (Benford & Snow, 2000) som strategisk virkemiddel i kampsaker. Sindre forklarte hvordan de måtte gjøre ting litt tabloid for å få tradisjonelle medier til og ta interesse, og dette gjenspeiler igjen viktigheten av vinkling av budskap.

Det som vi kanskje etter hvert begynte å bruke litt var sånn utad, så spilte vi litt på de ulike organisasjonenes, hva skal jeg si, image, så når vi skulle drive sivil ulydighet å være litt konfronterende så gikk vi under (dyrerettighetsorganisasjon), når vi skulle fremstå litt mer myke og imøtekommende så brukte vi (dyrerettighetsorganisasjon). ... hvordan vi ville at akkurat denne aksjonen eller kampanjen skulle bli mottatt da, vi visste at (dyrerettighetsorganisasjon) fremstår som litt mer konfronterende, ... (Sindre)

Her synes det hvordan noen aktivister styrte inntrykket de ga i aksjoner gjennom å framstille seg selv i sammenheng med ulike grupper. Gruppeidentiteten de presenterte la dermed noen føringer for hvordan de presenterte informasjon og hvordan offentligheten skulle oppfatte dem. Inntrykk styring er en viktig del av offentlig oppfattelse, og aktivistene var veldig bevisste over viktigheten av opinionen:

..., men hvis du skal få til en endring, så trenger du også folk til å lage ditt, og det er derfor det har vært viktig for oss for eksempel å ikke rette kritikk mot folkene når vi avdekker ting fra griseindustriene for eksempel, fordi de aner ikke hva som skjer. Det er næringen som aktivt har villet forbrukerne. Det kan ikke forbrukerne noe for, og vi trenger uansett å ha forbrukerne med på laget for å få til en endring (Eirin).

I offentligheten opplevdes likevel dyrerettighetskampen som noe stigmatisert og flere aktivister opplevde at de var urettferdig stereotypifisert. Blant annet ble særlig mediehuset Nasjonen påpekt som en organisasjon som undergravde aktivistenes interesser.

Jeg synes nasjonen gjør en ræva jobb, helt ærlig, ved å, de er jo også eid, eller har vært eid fram til nylig av landbruket selv, frem til i fjor tror jeg, så var de eid av dem, og de har hatt veldig subjektive, lite nyanserte (Eirin).

Noen aktivister utaler altså at de oppfatter at mediehus som nasjonen å ha et bias mot dem, noe som dermed vil gjenspeiles blant lesere av mediene; altså blant bønder. Det er derimot ikke bare Nasjonen som oppleves og stereotype aktivistene, for som de selv argumenterer oppleves det som media generelt fremstiller dyrerettighetsmiljøet skjevt i forhold til bevegelsens motstandere.

... media på en måte, ja ofte representerer eller legger mer vekt på viktigheten av følelser og tanker til for eksempel jegere, folk som ikke liker rovdyr, politikere som synes at alle skal spise kjøtt og synes det er forferdelig at noen får litt bøtter i kjøttkakene sine på et eldrehjem, ... Mens de løfter ikke på samme måte frem holdninger om dyrs rett, ... vi ser det er en skjevhet i hvordan media håndterer disse ulike menneskegruppene faktisk, og at man da har en mindre representasjon av de som er og opptatt av dyr og natur i videre forstand også (Eskil).

Når dyrenes rett blir diskutert opplever noen aktivister at det er metodene deres som blir brukt istedenfor argumentene de legger frem. Eirin forklarer hvordan funnene blir avvist når de er innhentet gjennom egen dokumentering, og det blir en diskusjon om juss istedenfor en diskusjon om velferd; og dermed blir selvpresentasjon og styring av fremtreden en nødvendighet i bevegelsen. Noen aktive opplever at veganisme, aktivisme og dyrerettigheter

oppfattes som negativt i offentligheten, men en aktivist argumenterer for at de kan ha noen skyld i det selv.

Men jeg tror vi har litt skyld i det, ..., fordi det har vært mye lite-strategiske aksjoner, altså liksom når folk kaster blod på pelskåper eller går inn på restauranter og står og skriker, eller heller ut melk på gulvet i butikkene på en måte, det er lett at sånne former for aktivisme blir plukket opp av clickbait media og blir på en måte det folk forbinder med aktivisme eller dyrevernsaktivisme. Så jeg tror jeg tror det er mye av grunnen til at det har et dårlig omdømme (Eirin).

ikke alle aktivister er like flinke på strategisk fremtreden, noe som former offentlig oppfattelse. Informasjonskrigen i den samfunnsskapte virkeligheten er avhengig av informasjonskampanjer for å endre kollektiv oppfattelse, men den er også avhengig av vinkling og presentasjon av informasjon for å styre oppfattelser.

I denne analysen presenterte det jeg oppfattet som mine viktigste tematiske funn knyttet til problemstillingen. Her fant jeg fire tematikker som handlet om hvordan aktivistene oppfattet dyrerettighetskampen og hva dyrerettighetsbevegelsen handler om. I neste kapittel vil jeg diskutere funnene mine i lys av forskningsspørsmålene mine og de teoretiske verktøyene til studien.

6. Diskusjon

I designfasen av denne studien ville jeg forstå hvordan aktivister i dyrerettighetsmiljøet forsto og forsvarte dyrerettighetsbevegelsen, og jeg ville løse opp i problemstillingen om hvordan norske dyrerettighetsaktivister rettferdiggjør den norske dyrerettighetsbevegelsen. Det var derfor interessant og ha en utforskende tilnærming som undersøkte hvordan aktivistene selv forsto problemstillingen, noe som ga innsikt i hvordan aktivistene konstruerte og opprettholdt dyrerettighetsbevegelsen.

I analysen ble fire tematiske sammenhenger redegjort fra datamaterialet. Det første analysekapittelet handlet om sosialiseringen til dyrerettighetsmiljøet, og hvordan fellesskapsdannelse hadde noe å si for hvordan aktivistene mobiliserte seg. Det andre analysekapittelet handlet om aktivistenes verdiforankringer og hvordan de rettferdiggjorde dyrerettighetsbevegelsen på bakgrunn av illegitime forhold i norske husdyrhold. Det tredje analysekapittelet handlet om hvordan aktivistene oppfattet og konstruerte dyrerettighetsbevegelsen. Det siste analysekapittelet handlet om hvordan aktivistene aksjonerte, og dette var hovedsakelig gjennom informasjonskampanjer. Her fremsto viktigheten av *riktig* vinkling av informasjon og offentlig oppfattelse for dyrerettighetsaktivistene.

I dette diskusjonskapittelet vil drøfte analysens funn opp mot teori og tidligere forskning for å besvare på oppgavens forskningsspørsmål og reflektere rundt prosjektets problemstilling. Jeg har valgt å strukturere diskusjonskapittelet rundt de tre forskningsspørsmålene. **1) *Hvordan er aktivisme en verdisak?*** Her drøfter jeg ved hjelp av konvensjonsteori hvordan dyrerettighetsbevegelsen rettferdiggjør aktivisme ved hjelp av ulike verdiforankringer. **2) *Hvordan oppfatter aktivistene konflikten?*** Det andre diskusjonskapittelet handler om hvordan aktivistene definerer og oppfatter dyrs situasjon i dag. Her benytter jeg symbolsk grenser, innrammingsbegrepet og konseptet om formative agenter for å vise hvordan aktivistene oppfatter og definerer dyrerettighetskampen. **3) *Hvordan påvirkes aktivistenes sosiale hverdagsliv av dyrerettighetsbevegelsen?*** Det tredje diskusjonskapittelet handler om hvordan sosialiseringen og tilhørighet i dyrerettighetsmiljøet former informasjonsflyten og oppfattelsene til aktivistene, noe jeg drøfter opp mot sosialisering og enklaver.

Konvensjonsteorien blir benyttet i første delkapittel for å vise hvordan praksiser rettferdiggjøres og mobiliserer aktivister. Den sosialkonstruktivistiske teorien synes derimot gjennom hele diskusjonen siden oppgaven er teoretisk og metodologisk forankret i

konstruksjonisme. Dette er ideen om subjektivt tolket virkelighetsoppfatning, men også samfunnsstrukturer og praksiser som resultat av sosial samhandling. Det er den norske dyrerettighetsbevegelsen som helhet jeg forholder meg til, og derfor var det relevant å benytte teori om nye sosiale bevegelser som viser hvilke strategier dyrerettighetsbevegelsen bruker for å konstruere og rettferdiggjøre den sosiale bevegelsen. Det er særlig interessant å se hvordan aktivistene jobber med *innramming* og er *formative agenter* som endrer definisjoner.

6.1 Verdiforankring som grunnlag for aktivisme

Det første forskningsspørsmålet handler om hvordan aktivismen er en verdisak, og kan forstås med hvordan verdiforankringer rettferdiggjør aksjoneringen. Det gjennomgående perspektivet blant aktivistene er at husdyrproduksjon er feil, og aktivistene fremstår å besitte en oppfattelse av overlegen legitimitet i sin kamp for dyrs frigjøring. I dette kapitlet vil jeg først diskutere hvordan verdiforankringene til dyrerettighetsaktivistene legitimerer dyrerettighetsbevegelsen. Her tar jeg utgangspunkt i konvensjonsteorien til Boltanski og Thévenot (1991/2006) for å vise hvordan praksiser blir rettferdiggjort opp mot etablerte verdier for et felles gode. Jeg vil først derimot løfte frem hvordan dyrevelferden i norsk husdyrindustri blir oppfattet av aktivistene, og dette gir konteksten for hvordan husdyrproduksjonen oppfattes av aktivistene som illegitimt verdiforankret.

Flere av aktivistene forklarte verdisynet sitt ved å referere til grusomme bilder fra produksjonen, eller til dyretragedier. Noen av aktivistene refererte også til en nylig rapport fra mattilsynet som oppga brudd på dyrevelferdsregelverket. Fremvisningen av vannskjøtsel i husdyrproduksjonen er ikke nødvendigvis så representativt for husdyrindustrien som noen aktivister la frem, for som mattilsynet skriver i sin velferdsrapport har de oppsøkt dyrehold de opplevde hadde en risiko for dårlig dyrehold (Mattilsynet, 2021); noe som påvirker hvorfor resultatet i rapporten har en høy andel velferdsbrudd. Ellefsen (2013, s. 85) forklarer hvordan det noen oppfatter som akseptabelt dyrehold oppfatter noen andre som misbruk. Dyrets egenverdi er forstått ut fra ulike posisjoner, og selv om dyrevelferdsloven §3 sier at dyr har en egenverdi argumenterer Ellefsen (2013, s. 90) at velferds- og egenverdibegrepet er skjønnbasert, og dermed avhengig av subjektive vurderinger. Disse vurderingen er i et sosialkonstruktivistisk standpunkt relativt, fordi dyrenes egenverdi og *god behandling* bygger på vår tids kulturelle og intersubjektive forståelse av dyrs behov. Både dyrevelferdsaktivister og dyrerettighetsaktivister forankrer målene sine i verdien om å unngå unødvendig lidelse for dyr. Dyrerettaktivister fremsto og mente at bedre livsvilkår for husdyr en forbedring, men oppfatter det fortsatt en form for lidelse siden dyret mangler autonomi til egen utfoldelse;

både industrigrisen og utmarksgrisen skal slaktes og brukes for menneskelig glede. Dyrevelferdsbegrepet er med andre ord problematisk, fordi *god velferd* forstås fra svært forskjellige utgangspunkt.

De tradisjonelle filosofiske verdigrunnlagene i bevegelsen var lett å gjenkjenne selv om aktivistene ikke uttrykte at de var filosofisk interessert, men heller motivert av egne opplevelser. Likevel uttrykte aktivistene i den norske dyrerettighetsbevegelsen de samme argumentene som har vært sentralt siden den moderne dyrerettighetsbevegelsen vokste frem. Singer (1975/2015) sin argumentasjon om husdyrproduksjon som feil fordi husdyrproduksjonen bidrar til unødvendig ulykke og lidelse blant dyr synes svært godt hos aktivistene. Regan (1983/2004) sitt argument om at dyr burde ha rettigheten til sitt eget liv var også svært tydelig i intervjuene, selv om flere aktivister ikke kjente til filosofene. Dette kommer fra *objektivering* og hvordan konsepter, som dyrerettighetsbevegelsens verdier og praksiser er allerede etablert i dyrerettighetsbevegelsen. Med andre ord er det etablert konvensjoner for hvilke verdier som forventes blant dyrerettighetsaktivister, det er en etablert sannhet i dyrerettighetsbevegelsen at dyr har noen grunnleggende krav.

Aktivistenes oppfattelse og begrunnelse for mobilisering i dyrerettighetskampen kan forstås gjennom Boltanski og Thévenot's (1991/2006) verdiordener, fordi all handling har bakenforliggende rettferdiggjørelser som gjør handlingen akseptabel i ulike sosiale kontekster. Dyrerettighetskampen rettferdiggjøres av aktivistene med grunnlag i verdier av forankret i hva de oppfatter som det felles gode (Boltanski & Thévenot, 1991/2006). Nedenfor vil jeg redegjøre de viktigste verdiforankringene som fremsto i den norske dyrerettighetsbevegelsen.

Den *borgerlige* verdiorden (Boltanski & Thévenot, 1991/2006) handler om hvordan det som er et verdifullt felles gode er det helhetlige felleskapet, for eksempel at alle følge samme lovverk eller at ingen blir diskriminert. Rettferdiggjøringen som skjer med grunnlag i *borgerlig* verdiorden er forstått i dyrerettighetsbevegelsen til å inkludere dyr som en del av det større felleskapet. Med andre ord er likestilling et argument som rettferdiggjør interessene til dyrerettighetsbevegelsen fordi dyr også er oppfattet som en del av det levende felleskapet. Denne rettferdiggjøringen av dyr som en del av det større felleskapet gjenspeiler tydelig Singers konsept om *art sjåvinisme*, hvor dyr blir urettferdig behandlet som mindre verdige (Singer, 1975/2015). Aktivistene relaterer dyrerettighetsbevegelsen til andre historiske frigjøringskamper mot diskrimineringer, og noen illustrerer kampsaken ved å dra paralleller til både holocaust og slaveriet. Noen aktivister i studien påsto også at maktbruk og utnyttelse

av dyr er farlig for vår egen art i et langsiktig perspektiv fordi det legitimerer diskriminering, og dermed bruker aktivistene andre rettferdiggjøringer for dyrerettighetskampen med grunnlag i *borgerlig* verdiorden. Aktivistene oppfatter altså dyr som egne individer, og dyrerettighetsaktivistene anså dyrs egenverdi som like mye verdt som menneskers.

Aktivistene oppfattet dyrerettighetskampen å være en del av den større rettighetskampen.

En annen viktig verdiorden som rettferdiggjøring av dyrerettighetsbevegelsen skjer i, er den *temmede* verdiorden (Boltanski & Thévenot, 1991/2006). Dyr fremstilles av aktivistene som kognitivt og emosjonelt like mennesker, og derfor kan bruk av dyr oppleves av aktivistene som urettferdig. Empati ovenfor dyrene opplevdes som viktig fordi de kunne ikke stå opp for seg selv. Fordi dyr var i stand til å føle emosjoner og skape emosjonelle bånd kunne aktivistene rettferdiggjøre dyrerettighetsbevegelsen med grunnlag i den *temmede* verdiorden, fordi vi er nærmere dyr enn hva som fremstilles i det moderne samfunnet. Dette kan oppsummeres gjennom hvordan en aktivist redegjorde sitt engasjement i dyrerettighetsbevegelsen med at «man ville hjelpe alle de stakkars individene som lider da» (Sindre).

Den tredje verdiorden som aktivistene rettferdiggjør dyrerettighetsbevegelsen i er *grønn* verdiorden. Dette handler om natur som et felles gode for naturens skyld (Plumecocq, 2022, s. 11). Økosystemer og dyrs levedyktighet uavhengig av mennesker er de viktigste punktene for aktivistene, og mennesker kan ikke korrigere ødelagte økosystemer som vi selv er en del av. Denne typen rettferdighetsoppfattelse er i tråd med Dryzek og Pickering (2019, ss. 63-65) sitt argument om hvordan tradisjonelle rettferdighetsteorier ikke fanger opp interessene til blant dyr og natur.

Aktivistene rettferdiggjorde også praksiser grunnet i verdiordenen av *berømmelse*. Verdien av *berømmelse* er knyttet til offentlig oppfattelse, og for aktivistene ble noen aksjoner rettferdiggjort ved at de ville påvirke opinionen. Oppmerksomheten noen aksjoner medførte kunne rettferdiggjøre aksjonene. Det kom frem hvordan aktivistene gjennom «lite strategiske aksjoner» (Eirin) har fått et dårlig offentlig inntrykk. Aktivistene var veldig opptatt av at voldsbruk ikke var legitimt, fordi det undergravde bevegelsen deres. Dette er interessant fordi dyrerettighetsaktivister i andre land ikke er fremmed for voldsbruk ved aksjonering (Drumhiller & Roesler, 2018), og det gjenspeiler rettferdiggjøring med bakgrunn i verdien av *berømmelse* i det norske dyrerettighetsmiljøet. Verdi med grunnlag i *borgerlig*-, *temmet*-, *grønn* og *berømt* verdiorden anses i miljøet og være viktigere en verdier begrunnet i *market-*

eller *industriell* verdiorden. Med dette synes rettferdiggjøringer av dyrerettighetsbevegelsen å fokusere i større grad på dyrenes autonomi ovenfor menneskelig nytte.

Aktivistene oppfatter situasjonen som en kritisk tilstand hvor dyrene trenger hjelp og blir systematisk utnyttet for menneskelig glede. I intervjuene fremsto en ansvarsfølelse hos aktivistene, de måtte representere dyrenes interesser siden dyrene ikke kunne stå opp for seg selv. Dette gjenspeiles i Johnston og Johnston sin studie hvor en kanadisk dyrerettighetsaktivist utalte, «... If not us, then who, if not now, then when?» (Johnston & Johnston, 2020, s. 574). Dyrerettighetskampen bygger ikke bare på en tanke om at husdyrhold er feil, men også at dyrene trenger representasjon siden de ikke har evne til å uttrykke seg selv. Dyrerettighetsaktivister opplever med andre ord og være moralsk forpliktet til å være stemmene til dyrene. Målet deres er at vi ikke skal vurdere dyr ut fra deres funksjon opp mot mennesker, men heller anse de som egne aktører med egne subjektive interesser.

Verdiforankringens rolle for mobilisering forstås ved at det er selve grunnsteinen i hvordan aktivistene rettferdiggjør den sosiale bevegelsen. Oppfattelsene som aktivistene rettferdiggjør ideologien sin med er uforenelig med husdyrproduksjon, og husdyrproduksjon oppleves og være i direkte konflikt med aktivistenes verdikonvensjoner. Dette bruddet mellom hva aktivistene oppfatter som riktig og situasjonen i dag rettferdiggjør mobilisering i dyrerettighetsmiljøet. Mobiliseringen oppleves og skje på riktig grunnlag. Verdiene synes å være konsistens gjennom ulike sosiale fellesskap og over tid, noe som antyder institusjonaliserte praksiser i miljøet.

6.2 Definisjoner og definisjonsarbeid

Det andre forskningsspørsmålet jeg vil diskutere handler om hvordan aktivistene oppfatter konflikten. Hvordan aktivistene definerer og forstår dyrerettighetsbevegelsen er svært sentralt i hvordan de konstruerer den. Definisjonene blir også brukt som verktøy av aktivistene, og derfor er det også interessant å diskutere hvordan aktivistene bruker definisjonene i aksjoneringsarbeidet sitt. Det sentrale teoretiske forankringspunktet i dette kapitlet er *symbolske grenser* av Lamont (1992) som handler om de konseptuelle grensene som definerer en felles virkelighetsforståelse; *innramminger* av Benford og Snow (2000) som handler om hvordan aktører i sosiale bevegelser konstruerer mening for å underbygge sin egen bevegelse; og *formative agenter* av Dryzek og Pickering (2019) som handler om hvordan aktivistene redefinerer rettferdighet. Formålet er å drøfte hvordan aktivistene forstår dyrerettighetsbevegelsen, og dermed forstå hvorfor noen mobiliseres i miljøet. Her vil jeg

starte og reflekter over hvordan definerings påvirker identitetsdannelse, og dette tar utgangspunkt i Lamont (1992) om hvordan grupper definerte grenser forstås som markører for gruppeidentitet.

Når aktivistene fortalte om dyrerettighetsbevegelsen og aktivisme forklarte de hva dyrerettighetsbevegelsen betyr for dem. Aktivistene anser dyrerettighetsbevegelsen som den siste utviklingen av rettighetsbevegelsen, og reflekterer over nødvendigheten for dyrerettighetskampen. Aktivistene opplevde at de var på den moralske siden av konflikten, og de som er i opposisjon eller som er upartiske sto på feil moralske side. Et slik moralsk skille er ikke nødvendigvis konstruert bevist, men kan forstås ifølge Lamont (1992) som et resultat av en gruppe dynamikk hvor klare avgrensninger er blitt knyttet opp mot klare verdiforankringer. Aktivistenes medlemskap i dyrerettighetsmiljøet gjenspeiler at de anerkjenner dyrerettighetsmiljøets symbolske grenser. En dyrerettighetsaktivist vil ifølge denne logikken være lite sannsynlig og være en slakter hos Nortura, fordi fellesskapet av dyrerettighetsaktivister ville anse dette arbeidet som grunnleggende feil. Denne symbolske grensen er sentral i identitetsbyggingen i aktivistmiljøet, noe som gjenspeiles i teori om nye sosiale bevegelser om hvordan identitet kan forstås som et sosialt produkt og ikke strukturelt determinert (Buechler, 1995). Dyrerettighetsbevegelsen synes å ha noen klare avgrensninger ved medlemskap, og denne avgrensningen er viktig i konstrueringen av fellesskapet. Det er sentralt i den konstruktivistiske tilnærmingen at identitet kommer fra en sosial forhandling mellom aktivistene, og er et sosialt produkt.

Stephens-Griffin (2022) redegjorde hvordan *animal liberation front* aktivister søker og re-kontekstualisere oppfattelsen av dyrerettighetsbevegelsen til en større frigjøringsfortelling. Dette gjenspeiles i egen empiri og kan forstås ved hjelp av begrepene til Cherry (2010) om hvordan aktivistenes arbeider med *symbolsk grenseutvisking*. Det er et mål for aktivistene og endre den kollektive virkelighetsoppfattelsen ved å endre hvordan offentligheten oppfatter ulike problemstillinger. En form for symbolsk grenseutvisking som synes er *universalisering*, en strategi hvor de symbolske grensene som definerer en gruppe blir utydeliggjort ved å endre på definisjoner. Når aktivistene sammenligner dyrerettighetsbevegelsen med slave-avskaffelsesbevegelsen definerer de seg selv som en del av en større frigjøringsfortelling, men de definerer også dyr som ofre for strukturell diskriminering. Når aktivistene snakker om dyr opplever de kategoriseringen og grensesettingen mellom dyr og menneske som problematisk, fordi det impliserer at mennesker er noe annet enn dyr. Her fremstår en annen symbolsk grenseutvisking strategi for å endre offentlig oppfattelse, nemlig *fokusering*. Siden alle

symbolske grenser er sosialt konstruert kan de ifølge Cherry (2010, s. 460) reforhandles. Aktivistene bryter skillet mellom mennesker og natur ved å sette søkelys på mennesker som en del av det helhetlige dyreriket, og aktivistene poengterer den symbolske grensen ved å omtale mennesker og *ikke menneskelige* dyr.

Den symbolske grenseendringen har et klart formål, og det er kulturell endring. Lamont og Molnar (2002) redegjorde for hvordan symbolske grenser er definisjoner i virkelighetsoppfattelsen i samfunnet, og gjennom aktiv redefinering av etablerte institusjonaliserte praksiser blir den kollektive oppfattelsen også endret. Dette bygger dyrerettighetsbevegelsens legitimitet, fordi symbolsk grensearbeid legitimerer dyrerettighetsbevegelsen ved at bevegelsen oppfattes som mindre radikale. Dette kan forstås i den sosialkonstruktivistiske sammenhengen (Berger & Luckmann, 1966/2000) som at individers virkelighetsoppfattelse er avhengig av sosialt etablerte konsepter. Redefinering er sentralt i hvordan aktivistene forholder seg til konflikten, fordi kampen handler om å endre kollektive oppfattelser.

Nye sosiale bevegelser har ifølge Benford og Snow (2000) rammer som konstituerer ideologien i bevegelsene, og som styrer definisjonsarbeidet i bevegelsene. Hva dyrerettighetsbevegelsen handler om, og hva dyrerettighetsbevegelsen skal oppnå følger rammer etablert internt i miljøet. Dyrerettighetsbevegelsen handler ikke bare om å løfte velferden til dyr, men det handler om å gi dyr rett på egen livsutfoldelse. Denne tilnærmingen forutsetter en total kulturell omdreining hvor offentlig oppfattelse av dyr/menneske skillet i seg selv må reforhandles. Aktivistene er agenter som aktivt konstruerer mening for å endre den etablerte sosiale orden (Benford & Snow, 2000, s. 613). På denne måten blir aktivistene *formative agenter* (Dryzek & Pickering, 2019), fordi de søker å redefinere de etablerte verdiene i samfunnet.

Dyrerettighetsaktivistene har en felles virkelighetsoppfattelse om hvordan husdyrhold er feil, og i fellesskap er de også enige i hva som er det langsiktige målet: *total animal liberation*. Kortsiktig mål syntes derimot å variere i datamaterialet. Mens noen strevde mot økt velferd, søkte noen andre vern. Her kan det tenkes at ulike fellesskap har ulike prioriteringer, men at prioriteringene i de ulike aksjonsgruppene underbygger et felles langsiktig mål. For eksempel jobber de norske dyrerettighetsaktivistene med informasjonsaktivisme rettet mot offentligheten. Informasjonsaktivismen i de ulike fellesskapene kan tenkes og henge sammen med et større arbeid om en kulturell omdreining hvor dyrenes interesser løftes gradvis. Aktivistene besitter kollektivt de samme definisjonene for hva konflikten er og hvordan de

skal løse opp i konflikten, og besitter kollektivt det Benford og Snow (2000) omtalte som rammer.

Dyrerettighetsbevegelsens identitet blir underbygd gjennom en felles fortelling hvor aktivistene står på riktig side i konflikten. Aktivistenes definisjon av dyrenes utnyttelse i det moderne samfunnet legitimerer dyrerettighetsbevegelsen og undergraver opposisjonen. Når aktivistene forsøker å endre de *symbolske grensene* i samfunnet ved å redefinere *dyr* og *rettferdighet* er det essensielt å bli oppfattet som legitim. Derfor er vinkling av aktivismen sentralt i innrammingsprosessen, budskapet må legges frem på riktig måte for å bli ansett som legitimt. Det er aktivistene som aktivt skaper dyrerettighetsmiljøets rammer, og det er aktivistene som aktivt driver mening skapelsen i dyrerettighetsbevegelsen.

Opinionen fremsto som viktig for flere av aktivistene, og det la føringer for hvordan aktivistene valgte å jobbe med dyrerettighetsbevegelsen. Dokumentasjonsaktivisme spilte en sentral rolle i hva de gjorde, og uavhengig om det var sekundær- eller primærinformasjon og det fremsto som viktig å spre informasjon i offentligheten. Dokumentasjonsaktivisme som aksjonsform er i konteksten av redefineringsarbeidet til dyrerettighetsbevegelsen en aksjonsramme, og omfatter enn ganske konkret felles enighet for hvordan aktivistene skal jobbe. Aktivistene har interesse av at offentligheten oppfatter situasjonen som kritisk og at de oppfattes som legitime, derfor vil aktivistene ha insentiv til å forme diskusjonen til å underbygge deres standpunkt. Aktivistene har med andre ord liten interesse i å spre solskinnshet om god dyrevelferd, fordi det handler egentlig ikke om *god nokk* velferd i utgangspunktet; det handler om at animalsk produksjon er feil.

De norske aktivistene oppfattet aksjoneringen sin som ikkevoldelig, og at voldsbruk var illegitimt. I Sverige derimot har dyrerettighetsaktivister fra *animal liberation front* miljøet Djurfront et tydeligere forhold til voldsbruk og fremstår i offentligheten som mye mer aggressive. I studien til Carnefjord (2021, s. 48) påpekte hun hvordan noen svenske aktivister forsvarte voldsbruk som et verktøy; og i sammenheng med de historiske røttene til dyrerettighetsbevegelsen, som hos *animal liberation front* stifteren Ronnie Lee, er voldsbruk og hærverk vært ganske sentralt (Traïni, 2014; Best & Nocella, 2004). Ved hjelp av teorien om symbolske grenser kan det argumenteres for at voldsbruk som verktøy ikke er institusjonalisert som praksis i den norske dyrerettighetsbevegelsen. Det sosiale felleskapet speiler ifølge Lamont og Molnar (2002, s. 168) medlemmene i gruppen, og disse medlemmene følger etablerte praksiser i miljøet. Fraværet av vold i det norske dyrerettighetsmiljøet kan skyldes en kollektiv oppfattelse i dyrerettighetsmiljøet om den

norske dyrerettighetsbevegelsen som ikkevoldelig. En slik konstruksjon av ikkevolds rammer fremstår i analysen når en aktivist uttalte og aktivt slå ned voldstanker i aktivistnettverk sitt, noe som tyder på ikkevolds rammer i det norske dyrerettighetsmiljøet.

Deltakerne oppfattet dyrerettighetskampen som en informasjonskamp, og hvor de dominerende oppfattelsene av dyr burde endres. Her benytter aktivistene strategier for å endre de symbolske grensene som den offentlige oppfattelsen bygger på, og dermed tvinge frem en diskusjon om dyrs egenart. Informasjonskampen blir en ramme hos dyrerettighetsbevegelsen, og sentralt i identitetsutviklingen i aktivistmiljøet. En forutsetning for å være aktivist i aktivistmiljøet er at individene anerkjenner miljøets symbolske grenser som legitime. Aktivistene oppfatter seg selv som ikkevoldelig og benytter heller informasjonskampanjer som virkemiddel i den offentlige debatten, og dette kan henge sammen med fokuset hos aktivistene på opinionen.

6.3 Sosiale fellesskap og intersubjektive virkeligheter

Det tredje forskningsspørsmålet som ligger til grunn i dette prosjektet handler om hvordan aktivistenes sosiale hverdagsliv påvirkes av dyrerettighetskampen. Her er særlig de faktorene som handler om sosialisering og fellesskap relevante i å besvare problemstillingen. Dette kapitlet tar teoretisk utgangspunkt i Berger og Luckmanns (1966/2000) *soialisering*konsept som handler om hvordan sosial samhandling former virkelighetsoppfattelse, og *enklave*konseptet om hvordan sosiale fellesskap i samfunnet eksisterer med egen virkelighetsoppfattelse. Det er også relevant å trekke inn teori om nye sosiale bevegelser, fordi sosiale nettverk er en viktig del av mobilisering i nye sosiale bevegelser. Formålet med dette kapitlet er å vise hvordan sosiale relasjoner holder aktører aktive i dyrerettighetsbevegelsen.

Aktivistene oppfattet den moderne husdyrproduksjonen som en kritisk situasjon, og opplevde å være forpliktet til å forsvare dyrenes interesser. Dette var en oppfattelse som var kollektivt etablert i dyrerettighetsmiljøet, og denne kollektive oppfattelsen kan forstås i lys av Berger og Luckmanns (1966/2000) begrep om enklaver. Enklaver omhandler sosiale fellesskap i samfunnet som opprettholder egne praksiser, identiteter og virkelighetsoppfattelser. Dyrerettighetsaktivister er alle en del av dyrerettighetsbevegelsen, og aktivistene deler noen fundamentale oppfattelser på tvers av aktivistfellesskapene. Dette kom frem ovenfor om bevegelsens definisjonsarbeid, og hvordan dyrerettighetsbevegelsens symbolske grenser er sentralt for gruppedannelse.

Aktivistenes oppfattelse av dyrenes forhold var i opposisjon med den etablerte samfunnsorden, noe som opplevdes som utmattende. Flere aktivister reflekterte over hvor godt det var med et miljø hvor de ikke måtte forsvare seg selv eller sine oppfattelser. Enklavene i dyrerettighetsmiljøet blir dermed opplevd som et fristed hvor det ikke foreligger konflikter om virkelighetsdefinisjoner. Siden aktivistene ikke er i konflikt om virkelighetsdefinisjoner oppstår heller ikke konvensjonsbrudd som krever rettferdiggjørelse. Det er ikke behov for rettferdiggjørelse så lenge praksisene og verdiene ikke blir konfrontert (Stræte, 2011, s. 432). Flere av aktivistene reflekterte over og ha fellesskap utenfor dyrerettighetsmiljøet, men disse fellesskapene bar likevel preg av at man ikke kunne diskuterte dyrenes rettigheter uten en form for konflikt.

Når aktivistene fra dyrerettighetsmiljøet samhandler med individer som har annerledes virkelighetsoppfattelse knyttet til dyrs forhold og dyrs egenverdi kan sosialiseringen mellom aktørene oppleves som trussel mot egen virkelighetsoppfattelse. Ifølge Berger og Luckmann (1966/2000, ss. 155-157) er den eneste måten å håndtere en slik trussel på er gjennom samtale, fordi det er gjennom sosialisering mellom aktivisten og mottakeren de kan forankre oppfattelsene sine i en felles virkelighet. Tilhørighet i dyrerettighetsmiljø fremstår å medføre en sosial ekskludering fra andre sosiale relasjoner, som når noen aktivister opplevde å miste kontakt med tidligere venner til fordel for venner de deler dyresynet sitt med. Fordi aktivistene må håndtere trusler mot deres virkelighetsoppfattelse i sosiale samhandlinger med ikke-dyrerettighetsaktivister kan det tenkes hvordan sosiale samhandlinger oppleves som utmattende. Opplevelsen av å omgås i dyrerettighetsmiljø ble illustrerte med hvordan «... du trenger ikke å forsvare alle de etiske verdier til enhver tid. Du har liksom folk som støtter deg i det ...» (Eirin).

Ifølge Berger og Luckmann (1966/2000, s. 173) er sosialisering sentralt i konstruksjonen av identitet, og sosialisering i dyrerettighetsmiljøet blir viktig i hvordan dyrerettighetsaktivisters identitet og verdigrunnlag utformes. Det samme fellesskapet som aktivistene skaper, former dialektisk aktivistene. En aktivist snakket om hvordan de var usikre på legitimiteten av og ta seg inn på privat eiendom, fordi aktivisten ville ikke at dyrerettighetsmiljøet skulle bli en desperat gjeng som rettferdiggjorde ulovlig aksjoner. Ulovlig dokumentering av innsiden på husdyrproduksjonen syntes derimot og allerede være rettferdiggjort for de andre aktivistene så lenge det tjente et høyere formål. Men dokumentasjonsaksjonens legitimitet handler ikke bare om hvordan aktivistene oppfatter dyrerettighetsbevegelsens rettferdighetsrammer, men det handler også om aktivistenes identitetsutvikling. Praksiser som oppfattes rettferdiggjort i

dyrerettighetsbevegelsen sosialiseres for nye medlemmer, og blir deretter sentral i hvordan nye aktivister oppfatter dyrerettighetskampen.

Organisasjonsformen i det norske dyrerettighetslandskapet fremstår som hovedsakelig organisert i mindre aksjonsnettverk. Nettverkene består av et mindretalls aktivister som jobber mot en konkret sak og har egne programfestede rammer og målsetninger. Dette er ifølge Buechler (1995) en egenskap ved nye sosiale bevegelser hvor aksjonering skjer gjennom sosiale nettverk istedenfor i regi av store organisasjoner. Kollektiv handling i nye sosiale bevegelser burde derfor forstås som «*movement networks*» istedenfor «*movements*» (Buechler, 1995, s. 446). Dyrerettighetsaktivistene i de ulike sosiale nettverkene konstruerer mening i felleskap, og selv om de alle følger det større narrative om *total animal liberation* eksisterer de likevel i mindre enklaver som beskrevet av Berger og Luckmann (1966/2000, s. 45). Dyrerettighetsbevegelsen er med andre ord et lukket betydningsområde med egne betydningsformer og erfaringer, men likeså har dyrerettighetsenklaven egne enklaver i form av de sosiale nettverkene dyrerettighetsbevegelsen består av. Det foreligger etablerte konvensjoner forankret i de ulike sosiale felleskapene. Aktivistene var gjerne med i flere aksjonsgrupperinger og organisasjoner som NOAH samtidig. Sosialiseringen av verdier og praksiser i de ulike kontekstene var likevel underbygd verdiene og praksisene av det helhetlige dyrerettighetsmiljøet.

6.4 Hvordan rettferdiggjøres den norske dyrerettighetsbevegelsen?

I denne studien er problemstillingen *hvordan rettferdiggjør aktivister den norske dyrerettighetsbevegelsen?* Her har jeg analysert tre forskningsspørsmål og diskutert de i konteksten av sosiologisk teori. Jeg vil først oppsummere diskusjonen rundt forskningsspørsmålene, deretter diskutere og svare på problemstillingen. Etter svar på problemstillingen vil jeg reflektere over kvaliteten av studien.

Det første forskningsspørsmålet handlet om hvordan dyrerettighetsaktivisme var en verdisak. Handling skjer ikke i et vakuum, og enhver handling har noen fundamentale forankringer. Generelt kan Berger og Luckmann (1966/2000) sin tilnærming til internalisering vise hvordan praksiser og verdier forstås i sosiokulturelle kontekster. Mer spesifikt derimot kan Boltanski og Thévenot's (1991/2006) verdisystem vise hvordan noen handlinger er mer berettiget i ulike sosiokulturelle kontekster. For aktivistene fremsto verdien av dyrs liv som så viktig at det kunne rettferdiggjøre ulovlig dokumentasjonsarbeid. Rettferdiggjøringsprosessen skjer subjektivt og forskjellige praksiser kan bli rettferdiggjort mot samme verdi, og dette gjør

riktig kunnskap sentralt i rettferdiggjøringsprosessen. Dyrs autonomi og egenverdi er generelt oppfattet som mer verdifullt enn menneskelig nytte hos aktivistene.

Det andre forskningsspørsmålet handlet om hvordan aktivistene oppfattet konflikten. Virkelighetsoppfatningen i en sosialkonstruktivistisk tilnærming er avhengig av subjektiv oppfattelse (Berger & Luckmann, 1966/2000). Derfor blir spørsmålet om hvordan aktivistene forstår dyrerettighetskonflikten avhengig av hvordan de tolker og forholder seg til definisjoner. Dyrerettighetsaktivistene hadde klare oppfattelser for hva dyrerettighetsbevegelsen var, og oppfattelser om hvilke etablerte definisjoner som var feil. Definisjonene er ifølge Lamont og Molnar (2002) sosialt konstruerte kategoriseringer som fortolker virkeligheten. Dyrerettighetsaktivistene oppfattet dyrerettighetsbevegelsen som en utvikling av rettighetsbevegelsen, og som sto opp imot diskriminering. Definisjonene har også en sentral rolle i hvordan dyrerettighetsaktivistene jobber. Fordi aktivistene lever i en sosial virkelighet hvor de har riktig sannhet er det nødvendig for aktivistene å få frem den sannheten. Aktivistene er ifølge Dryzek og Pickering (2019) formative agenter ved at de aktivt redefinerer konsepter som rettferdighet. Dette gjør de ifølge Benford og Snow (2000) ved å innramme definisjoner som styrker dyrerettighetsbevegelsen. Aktivistene oppfatter konflikten som en informasjonskamp.

Det tredje forskningsspørsmålet handlet om hvordan aktivistenes sosiale hverdagsliv blir påvirket av dyrerettighetsbevegelsen. Det som er av sosialkonstruktivistisk relevans ligger i sosialisering og felleskap, og hvordan sosiale grupperinger forsterker og legitimerer praksiser og verdier ovenfor hverandre. Dette kan ses i sammenheng med Berger og Luckmanns (1966/2000) sosialiseringbegrep og enklavekonsept. Fordi aktivistene besitter en oppfattelse som er i opposisjon med den dominerende oppfattelsen i samfunnet kan sosiale relasjoner utenfor dyrerettighetsmiljøet bære preg av mye uenighet. Noen aktivister trakk seg tilbake fra sosiale relasjoner til fordel for mer like sosiale omgangskretser. De sosiale felleskapene i dyrerettighetsmiljøet blir sentral i hvordan aktivistene opprettholder verdier og praksiser (Berger & Luckmann, 1966/2000, s. 45).

Med det kan problemstillingen besvares, *hvordan rettferdiggjør norske aktivister dyrerettighetsbevegelsen?* Aktivistene i det norske dyrerettighetsmiljøet har klare verdiforankringer som rettferdiggjør dyrerettighetsbevegelsens langsiktige og kortsiktige mål. Disse rettferdiggjøringene konstrueres i sosiale kontekster og legger grunnlaget for hvorfor aktivistene opplever aksjonering som legitimt. Verdiforankringen opprettholdes i dyrerettighetsmiljøet som identitetsmarkører for gruppetilhørighet. Med andre ord finnes det

en felles enighet i dyrerettighetsmiljøet om noen konkrete premisser, som at dyr har rett på eget liv. Aktivister som blir mobilisert fordi deres virkelighetsoppfattelser anser dyrenes forhold som kritisk synes og jobbe med informasjonsaktivisme. Aktivistene jobber med og endre de offentlige definisjonene av *dyr* og *rettferdighet*, og dette kan ses i sammenheng med hvordan deres virkelighetsoppfattelse er så legitimert at de opplever og besitte den *riktige sannheten* om hvor ille ting er i norsk husdyrproduksjon. Den legitimerede oppfattelsen av å besitte riktig kunnskap mobiliserer aktivister til å aksjonere, og dette fremstår og skje på gruppenivå hvor aktivistfelleskapene aksjonerer mot spesifikke problemer, men som en del av en større frigjøringshistorie.

6.4.1 Refleksjoner om studiens kvalitet

Det er nødvendig med kritiske refleksjoner over kvaliteten til studien. I denne studien har jeg intervjuet *eksperter* som alle hadde erfaring med legitimeringsarbeid av dyrerettighetsbevegelsen. Fordi oppgaven var metodologisk konstruksjonistisk og fordi aktivistene var så opptatt av definisjonsarbeid må det vurderes hvordan meningsinnholdet til studien er påvirket av forforståelser og fremstilling. Fangen (2010, s. 247) diskuterer hvordan tolkning av data skjer med utgangspunkt i de perspektivene og forforståelsene forskeren besitter. Jeg vil reflektere både over hvordan aktivistene fremstilte informasjon og hvordan jeg fremstiller forskningen.

Min forforståelse i dette masterprosjektet var at dyrerettighetsaktivister hadde mye mer konfronterende tilnærming til aktivismen. I forprosjektet var jeg i kontakt med aktivister fra den svenske dyrerettighetsbevegelsen, og disse aktivistene bekreftet fordommene mine at dyrerettighetsbevegelsen var svært konfronterende. Djurfront sin Instagram omtalte seg selv som radikale, og benytter slagord som «hunt the hunters» (Djurfront [@Djurfront], u.d.) Jeg hadde ingen erfaring med dyrerettighetsbevegelsen, og forskning av aktivister i andre land oppfattet dyrerettighetsbevegelsen som konfronterende og voldelig (Trujillo, 2005; Spadaro, 2020; Drumhiller & Roesler, 2018). Min forforståelse ble derimot avvist under intervjuene, fordi de norske aktivistene presenterte den norske dyrerettighetsbevegelsen som prinsipielt ikkevoldelig. Aktivistene i Norge anså istedenfor viktigheten av offentlig inntrykk og definisjonsarbeid. Likevel har aktivister insentiver for å presentere den sosiale bevegelsen sin på måter som bygger legitimitet (Benford & Snow, 2000). Denne studien har avdekket hvordan aktivistene konstruerer og rettferdiggjør dyrerettighetsbevegelsen, men den har ikke undersøkt i hvilken grad deres ikkevold narrativ stemmer.

Det er også spørsmålet om hvor vidt aktivistene gjenkjenner de sosiologiske fortolkningene jeg har gjort, for som Fangen (2010, s. 238) poengterer er det ikke sikkert informanter som oppleves og bli stilt i dårlig lys vil anerkjenne tolkningens gyldighet. Forskningens gyldighet er ekstremt viktig ved at den kan være en byggestein til videre forskning, men også fordi mangle på gyldighet kan gi forskningen et misvisende inntrykk av dyrerettighetsbevegelsen som helhet. En trussel for forskningens gyldighet vil være unøytral fremstilling. Jeg har forholdt meg så nøytral som overhodet mulig under hele prosjektet, men en sosialkonstruktivistisk studie må problematisere absolutt objektivitet. Subjektivitet eksisterer i både forskningsdesign og fortolkning, men en løsning på dette er ifølge Fangen (2010, s. 168) å belyse klare avgrensninger ved prosjektet. Dette prosjektet har undersøkt hvordan dyrerettighetsaktivister oppfatter dyrerettighetskampen og hvordan de rettferdiggjør den sosiale bevegelsen; dette prosjektet har for eksempel ikke undersøkt bønder eller jegeres opplevelser i møte med dyrerettighetsaktivister.

I diskusjonene ville jeg vise med den sosialkonstruktivistiske teorien hvordan dyrerettighetsbevegelsen dialektisk er konstruert av aktivistene og hvordan aktivister konstruerer dyrerettighetsbevegelsen. Konstruktivismen var nyttig ved at den ga innsikt i hvordan identitet og definisjoner konstrueres i sosiale kontekster, men var også ganske begrensende i hvor abstrakt og relativistisk den er. Likevel er sosialkonstruktivismen som teoretisk paraply vært enormt viktig i forståelsen for hvordan sosiale bevegelser fortolker, forankrer og konstruerer mening; og dermed sentralt i hvordan aktivister rettferdiggjør dyrerettighetsbevegelsen. Konvensjonsteorien var et nyttig verktøy for seg selv, men oppfattelsen av det *felles gode* og hvilken *rammer* rettferdiggjøring skjer innenfor blir uansett sosialkonstruktivistisk relevant. Konvensjonene som etablerte handlings og tankemønstre er direkte sammenhengende med *objektivering* (Berger & Luckmann, 1966/2000). Teorien om nye sosiale bevegelser har understreket hvordan nye sosiale bevegelser jobber med kulturell endring, som for eksempel hvordan formative agenter og rammer handler om hvordan den etablerte virkelighetsoppfattelsen blir utfordret og redefinert.

Sosialkonstruktivismen til Berger og Luckmann (1966/2000) kunne blitt utelatt fra i studien, fordi *den samfunnskapte virkeligheten* er teoretisk omfattende, gammel og abstrakt. Det kunne være relevant å prioritere mer moderne og spisset teoretiske verktøy, som Benford og Snow (2000) sitt *ramme* begrep eller en eksklusiv konvensjonsteoretisk studie med utgangspunkt i Boltanski og Thévenot (1991/2006). Det er derimot grunner for å inkludere Berger og Luckmann (1966/2000) i studien, og dette handler om hvordan virkelighetsoppfattelser skiller

seg i sosiale felleskap, og hvordan disse oppfattelsene utvikles gjennom sosialisering. Kunnskap og kollektiv oppfattelse er så sentralt, at studien kunne også ha vært eksklusivt teoretisk forankret i Berger og Luckmann (1966/2000). I denne studien valgte jeg dermed å bruke *den samfunnskapte virkeligheten* som et teoretisk bakteppe resten av teorien ble knyttet opp mot. Sosialkonstruktivismen til Berger og Luckmann (1966/2000) er også svært kontekstuell, noe som kan bety at funnene er *moderat* generaliserbare til lignende kontekster (Tjora, 2021, s. 270), som for eksempel miljøbevegelsen.

Til slutt kan det diskuteres implikasjoner ved analysen. Aktivistenes mål og strategi fremstår som aktiv redefinering av de etablerte oppfattelsene i samfunnet om dyr og rettferdighet. Fordi aktivistene i analysen presenterer seg som prinsipielt ikkevoldelige kan resultatet tolkes på to måter:

- 1) Dyrerettighetsmiljøet i Norge deler en ikkevoldelig strategi.
- 2) Aktivistene fra de ulike aksjonsgruppene har lyktes med å vinkle fremstillingen av dyrerettighetsbevegelsen, noe som har påvirket denne studien til å framstille aktivistene som ikkevoldelige.

Fordi aktivistene i studien var fra forskjellige miljø i den norske dyrerettighetsbevegelsen og alle delte lignende tankesett er det grunn til å tro at ikkevold er et viktig perspektiv i den norske dyrerettighetsbevegelsen. På den andre siden er det sentralt i dyrerettighetsbevegelsen med strategiske rammer som fremmer bevegelsen. Intervjusettingen kan derfor forstås som en setting hvor aktivistene rettferdiggjør aktivismen ved å redefinere dyrerettighetsbevegelsen til forskeren. Dette krever videre forskning for å kunne si med sikkerhet.

7. Konklusjon

Dyrerettighetsbevegelsen er som nevnt innledningsvis en bevegelse i vekst og som det finnes lite forskning på, og derfor var det interessant og undersøke hvordan bevegelsen oppleves og opprettholdes med utgangspunkt i aktivister som kjemper frem bevegelsen. Formålet med denne studien har vært å forstå hvordan dyrerettighetsaktivister opplever dyrerettighetskampen og svare på problemstillingen: *Hvordan rettferdiggjør norske aktivister dyrerettighetsbevegelsen?* Rettferdiggjøringsbegrepet som ligger i problemstillingen, ble definert i begrepsdefinisjonen som en mer subjektiv form for legitimering.

Legitimeringsbegrepet jeg brukte definerte jeg som hvordan praksiser og verdier blir oppfattet som sosialt akseptable og sannsynlige, og rettferdiggjøringsbegrepet definerte jeg som den subjektive begrunnelsen for noe som mer riktig. Problemstillingen min handler ikke bare om verdiforankringer, men hvordan dyrerettighetsbevegelsen blir oppfattet, forsvart og konstruert av aktivistene som riktig og nødvendig.

I dette masterprosjektet har jeg gjennomført en eksplorativ konstruktivistisk studie av dyrerettighetsaktivistenes subjektive oppfattelser av dyrerettighetskampen. Gjennom seks intervju har jeg snakket aktivister fra forskjellige deler av det norske dyrerettighetsmiljøet. Jeg har belyst hvordan de oppfatter dyrenes situasjon i det moderne samfunnet som diskriminerende og hvorfor de oppfatter dyrerettighetsbevegelsen som viktig. Intervjuene var kodebehandlet ved hjelp av HyperResearch i kodegrupper og kodegruppe kategorier som gjenspeilet de tematiske og teoretiske interessante funnene på tvers av dataene. I analysen fant jeg fire tematikker som var relevante for prosjektdesignet og problemstillingen.

Det første analysetemaet handlet om aktivistfelleskapet. Aktivistene hadde nettverk utenfor dyrerettighetsmiljøet, men opplevde en frihetsfølelse i dyrerettighetsmiljø fordi de ikke trengte å forsvare verdenssynet sitt. Dyrerettighetsmiljø fremsto dermed som viktige sosiale forankringspunkter hvor aktivistene kunne omgås likesinnede, noe som kunne ses i sammenheng med hvordan aksjonsgrupper besto av egne aktivistfelleskap som var uavhengige i den større dyrerettighetsbevegelsen. Det andre analysetemaet handlet om hvordan aktivistene oppfattet dyr til å ha en rett til eget liv, og at denne selvråderetten til dyr blir krenket. Moderne husdyrproduksjon oppfattes som urettferdig ovenfor dyrene, og dyr oppfattes ifølge aktivistene å bli redusert til ting. Det tredje analysetemaet handlet om konstruksjonen og definisjonen av dyrerettighetsbevegelsen. Aktivistene var tydelige på at dyrerettighetsbevegelsen var en moderne rettighetsbevegelse, den var ikkevoldelig og bevegelsen anerkjente ikke kategoriseringen av dyr. Begrep som «matdyr» og «skadedyr»

hadde implisitte verdier av hva dyr er, og dette ble forstått som diskriminerende. Oppfattelsen av dyrerettighetskampen henger tett sammen med det fjerde analysetemaet som handlet om hvordan aktivistene aktivt redefinerte etablerte begreper og perspektiver.

Informasjonsaktivisme gjennom demonstrasjoner, flygeblader eller ulovlig dokumentasjonskampanjer var sentralt for hvordan dyrerettighetsbevegelsen endrer på offentlig mening.

For å besvare på problemstillingen benyttet jeg noen forskningsspørsmål som jeg diskuterte i oppgaven opp mot teori og tidligere forskning. I det første diskusjonskapitlet diskuterte jeg hvordan aktivisme var en verdisak. Med utgangspunkt i verdiordenene til Boltanski og Thévenot (1991/2006) diskuterte jeg hvordan rettferdiggjøring skjer subjektivt med grunnlag i noen sosialt aksepterte verdier av det felles gode. Når noen av aktivistene reflekterte over å klippe en hengelås for å dokumentere dyrs forhold rettferdiggjorde de den økonomiske verdien til hengelåsen som mindre verdt enn oppmerksomheten dokumentasjonsaksjonen ville føre til. I det andre diskusjonskapitlet diskuterer jeg hvordan aktivistene oppfatter konflikten om dyrs rett. Aktivistene definerer en felles virkelighetsoppfattelse, noe som ifølge Lamont (1992) betyr at de er enig i de symbolske grensene som definerer og kategoriserer ulike fenomener, som dyr. På bakgrunn av denne enigheten i hvordan de skal forstå ting anvender aktivistene strategier for å underbygge dyrerettighetsbevegelsens troverdighet. De innrammer ifølge Benford og Snow (2000) informasjon på måter som bygger dyrerettighetsbevegelsens virkelighetsoppfattelser og undergraver motstanderes oppfattelser, og dette gjør de ifølge Dryzek og Pickering (2019) for å redefinere den offentlige forståelsen av rettferdighet. Det tredje forskningsspørsmålet handlet om hvordan sosiale fellesskap var produkter av aktivistene, og formet aktivistene gjennom sosialiseringen av de etablerte oppfattelsene i miljøet. Dette ble forstått i sammenheng med Berger og Luckmann (1966/2000) sine konsepter om enklaver og sosialisering.

Hvordan aktivister rettferdiggjør dyrerettighetsbevegelsen må dermed ses som sammenhengende og omfattende prosess hvor dyrenes forhold i dag oppleves som diskriminerende, og hvordan delte virkelighetsdefinisjoner som reproduseres i dyrerettighetsmiljøet får rettferdiggjøringsprosessen å følge etablerte rammer i dyrerettighetsmiljøet. Hvorvidt en aktivist som punkterer dekket til en jeger kan rettferdiggjøre handlingen må ses i kontekst av hvordan aktivisten oppfatter situasjonen og konsekvensene av handlingen. For aktivister som oppfatter dyr som en del av det større fellesskapet og som opplever at dyr har rett på eget liv vil oppfatte at punkteringen av en

jegers dekk kan redde et liv; mens en jeger kan oppfatte punkteringen som økonomisk terrorisering. Aktivistene *rettferdiggjør dyrerettighetsbevegelsen* fordi den fremmer det de oppfatter som *riktig* kunnskap. Aktivistenes verdiforankringer begrunner hvorfor virkelighetsoppfattelsen i miljøet oppfattes som riktig, og redefinisjonsarbeidet handler om å gjøre dyrerettighetsbevegelsens interesser som objektivt sannsynlige. Aktivistene søker altså å gjøre sin oppfattelse til en kollektiv oppfattelse. Bevegelsen oppfattes som nødvendig fordi aktivistene opplever at konsepter som rettferdighet og dyr må utvikles, og dermed konstruerer de både definisjoner, og seg selv som en utvikling av rettighetskampen. Rettferdiggjøringen av *total animal liberation* krever hos aktivistene et sosiokulturelt oppgjør hvor det moderne samfunnets virkelighetsoppfattelse må endres.

7.1 utfordringer og videre forskning

En stor begrensning i dette prosjektet er det ambisiøse teoretiske verktøyskrinet. Teorien henger sammen og lar seg anvende på ulike nivåer i analysen av hvordan dyrerettighetsbevegelsen konstruerer og rettferdiggjør mening, men i en masteroppgave får ikke all teorien like mye plass. En ide kunne som ble nevnt avslutningsvis i diskusjonen var og kuttet noe teori. Her tok jeg en beslutning om å beholde teorien, fordi jeg anså de teoretiske rammene som så sammenkoblet i hvordan aktivister i sosiale bevegelser rettferdiggjør aktivisme gjennom konstruksjoner av definisjoner. Det teoretiske utgangspunktet oppfatter jeg som lovende for videre forskning, og det kan tenkes at de teoretiske rammene ville fungert bedre i et større prosjekt, som ved en doktorgradsavhandling.

En annen begrensning for studien er at den har kun forholdt seg til norske dyrerettighetsaktivister, og dermed finnes det ikke noen komparative elementer som måler hvor god kvalitativ generaliserbarhet studien resulterte i for andre sosiale bevegelser. Dermed er det ønskelig med videre forskning som anvender denne studiens funn på andre sosiale bevegelser. For eksempel hvordan aktivister i den norske miljøbevegelsen rettferdiggjør klimakampen, eller i en bevegelse med svært annerledes verdiforankringer som hvordan aktive i det høyre-radikale gruppen *nordisk motstandsbevegelse* rettferdiggjør sin bevegelse. Det er uansett potensialet for komparativ forskning.

Studien løftet også interessante spørsmål til nye forskningsprosjekt, for eksempel kan det være interessant å undersøke bønder og jegers opplevelser i møte med aktivistenes angivelige ikkevold tilnærming, og om ikkevold er noe bønder og jegere oppfatter at stemmer ved den norske dyrerettighetsbevegelsen.

8. Referanseliste

- Atkinson, P. (2015). *For Ethnography*. London: SAGE.
- Benford, R. D., & Snow, D. A. (2000). Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assessment. *Annual Review of Sociology*, 26, ss. 611-639. Hentet fra <https://www.jstor.org/stable/223459>
- Berger, P. L., & Luckmann, T. (1966/2000). *Den samfunnsskapte virkelighet*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Best, S., & Nocella, A. (2004). *Terrorists or Freedom Fighters?: Reflections on the Liberation of Animals*. New York: Lantern Publishing & Media.
- Blaikie, N., & Priest, J. (2017). *Social research: Paradigms in action*. Cambridge: Polity Press.
- Boltanski, L., & Thévenot, L. (1991/2006). *On Justification: Economies of Worth*. Princeton: Princeton University Press.
- Braddock, K. (2014). The utility of narratives for promoting radicalization: The case of the Animal Liberation Front. *Dynamics of Asymmetric Conflict*, 8(1), ss. 38-59. doi:10.1080/17467586.2014.968794
- Buechler, S. M. (1995). New Social Movement Theories. *The Sociological Quarterly*, 36(3), ss. 441-464. Hentet fra <https://www.jstor.org/stable/4120774>
- Carnefjord, H. (2021). *Making the world a better place, violently. - A study of the narratives of Djurfront*. Mastergradsoppgave. Lund: Lund Universitet.
- Centemeri, L. (2023). Green justification and environmental movements. I R. Diaz-Bone, & G. Larquier (Red.), *Handbook of Economics and Sociology of Conventions* (ss. 1-21). Cham: Springer. doi:10.1007/978-3-030-52130-1_37-2
- Cherry, E. (2010). Cultural Strategies of the Animal Rights Movement. *Sociological Forum*, 25(3), ss. 450-475. Hentet fra <https://www.jstor.org/stable/40783511>
- Creswell, J. W., & Creswell, D. J. (2018). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (5. utg.). London: SAGE.
- Djurfront [@Djurfront]. (u.d.). *Instagram*. Hentet 05 25, 2023 fra <https://www.instagram.com/djurfront/>
- Drumhiller, N. K., & Roesler, J. (2018). Perceptions of Fear Among Targets of Radical Animal Rights Extremism. *Studies in Conflict & Terrorism*, 44(3), ss. 248-265. doi:10.1080/1057610X.2018.1538143
- Dryzek, J. S., & Pickering, J. (2019). *The politics of the anthropocene*. Oxford: Oxford University Press.
- Dyrevernalliansen. (2019). *Vanlige spørsmål om dyrevern og dyrs rettigheter*. Hentet Mai 27, 2023 fra Dyrevern: <https://dyrevern.no/dyrevern/faq-svar-pa-vanlige-sporsmal-om-dyrevern-dyreetik-og-dyrs-rettigheter/>
- Ellefsen, R. (2013). Å fylle "dyrevelferd" med mening: Skillelinjene i dyrevelferdsdebatten. *Sosiologi i dag*, 43, ss. 85-113. Hentet fra

https://www.researchgate.net/publication/314230732_A_fylle_dyrevelferd_med_mening_Skillelinjene_i_dyrevelferdsdebatten

- Fangen, K. (2010). *Deltakende observasjon* (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Flynn, S. I. (2014). New Social Movement Theory. I Editors of salem press (Red.), *Sociology Reference Guide: Theories of social movements* (ss. 88-99). Pasadena: Salem Press.
- Haugen, N. (2023). *Til dyrene: sannheten om norsk dyrevelferd*. Oslo: Kagge Forlag AS.
- Ingalsbee, T. (1996). Earth First! Activism: Ecological Postmodern Praxis in Radical Environmentalist Identities. *Sociological Perspectives*, 39(2), ss. 263-276. Hentet fra <https://www.jstor.org/stable/1389312>
- Johnston, G., & Johnston, M. S. (2020). 'Until every cage is empty': frames of justice in the radical animal liberation movement. *Contemporary Justice Review*, 23(4), ss. 563-580. doi:10.1080/10282580.2020.1719361
- Kusenbach, M. (2003). Margarethe Kusenbach: The go-along as ethnographic research tool. *Ethnography*, 4(3), ss. 455-485. Hentet fra <https://www.jstor.org/stable/24047846>
- Lamont, M. (1992). *Money, Morals, and Manners: the culture of the french and the american upper-middle class*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Lamont, M., & Molnar, V. (2002). THE STUDY OF BOUNDARIES IN THE SOCIAL SCIENCES. *Annual Review of Sociology*, 28, ss. 167-195. doi:10.1146/annurev.soc.28.110601.141107
- Lidskog, R., & Sundqvist, G. (2013). *Miljøsosiologi* (1. utg.). (E. Blomgren, Overs.) Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Linzey, A. (2013). *The Global Guide to Animal Protection*. Baltimore: University of Illinois Press.
- Lovdata. (2009). *Lov om dyrevelferd*. Hentet 03 14, 2023 fra Lovdata: <https://lovdata.no/lov/2009-06-19-97/§3>
- Løvgren, M., & Orupabo, J. (2018). En sosiologi om symbolske grenser. *Norsk Sosiologisk Tidsskrift*, 2(3), ss. 203-207. doi: 10.18261/issn.2535-2512-2018-03-01
- Mattilsynet. (2021). *MATTILSYNETS ARBEID MED DYREVELFERD 2021*. Mattilsynet.
- NESH. (2021). Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora. Hentet fra <https://www.forskningsetikk.no/globalassets/dokumenter/4-publikasjoner-som-pdf/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora>
- Nettverk for Dyrs Frihet. (2023). *Om Oss*. Hentet 03 14, 2023 fra Nettverk for Dyrs Frihet: <https://www.dyrsfrihet.no/om-oss/>
- NOAH. (2023). *Om Noah*. Hentet 03 14, 2023 fra Dyrsrettigheter: <https://www.dyrsrettigheter.no/om-noah/>
- Oldenhof, L., Postma, J., & Putters, K. (2014). On Justification Work: How Compromising Enables Public Managers to Deal with Conflicting Values. *Public Administration Review*, 74(1), ss. 52-63. Hentet fra <https://www.jstor.org/stable/24029377>

- Personopplysningsloven. (2018). *Lov om behandling av personopplysninger*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet. Hentet 05 18, 2023 fra <https://lovdata.no/lov/2018-06-15-38>
- Plumecocq, G. (2022). Approaches to Ecological Problems in Convention Theory: How Legitimate is Environmentalism. I R. Diaz-Bone, & G. Larquier (Red.), *Handbook of Economics and Sociology of Conventions* (ss. 1-24). Cham: Springer. doi:10.1007/978-3-030-52130-1_24-1
- Politiets Sikkerhetstjeneste. (2021). *Nasjonal trusselvurdering 2021*. Oslo: Politiets sikkerhetstjeneste PST.
- Regan, T. (1980). Utilitarianism, Vegetarianism, and Animal Rights. *Philosophy & Public Affairs*, 9(4), ss. 305-324. Hentet fra <https://www.jstor.org/stable/2265001>
- Regan, T. (1983/2004). *The case for animal rights* (2. utg.). Berkeley: University Of California Press.
- Ringereide, R. A. (2020). *Ulike former for omsorgssvikt*. Hentet Mai 27, 2023 fra NDLA: <https://ndla.no/article/26941>
- Robertson, J. (2018). Stereotype threat. I J. Robertson, A. Williams, D. Jones, L. Isbel, & D. Loads, *EqualBITE: Gender equality in higher education* (ss. 167-172). Brill.
- Roer-Strier, D., & Sands, R. G. (2014). Moving beyond the 'official story': when 'others' meet in a qualitative interview. *Qualitative research*, 1(18), ss. 1-18. doi:10.1177/1468794114548944
- Roulston, K. (2010). Considering quality in qualitative interviewing. *Qualitative Research*, 10(2), ss. 199-228. doi:10.1177/1468794109356739
- Sessions, G. (1987). The deep ecology movement: a review. *Environmental review*, 11(2), ss. 105-125. Hentet fra <https://www.jstor.org/stable/3984023>
- Siem, B. (2022a). *Truslar og sjikane etter avsløringar: «Her kan nokon bli skotne og miste livet»*. Hentet Mai 26, 2023 fra NRK: https://www.nrk.no/vestland/truslar-og-sjikane-mot-dyrevernsorganisasjon_-_her-kan-nokon-bli-skotne-og-miste-livet_-1.16142478
- Siem, B. (2022b). *Politiet har lagt bort 56 av 67 saker etter griseavsløringane*. Hentet Mai 27, 2023 fra NRK: <https://www.nrk.no/vestland/politiet-har-lagt-bort-56-av-67-saker-etter-griseavsloringane-1.16161421>
- Silberman, M. S. (1988). Animal Welfare, Animal Rights: The Past, The present and the 21st Century. *The Journal of Zoo Animal Medicine*, 19(4). Hentet fra <https://www.jstor.org/stable/20094884>
- Silva, J. R. (2019). The Eco-Terrorist Wave. *Behavioral Sciences of Terrorism and Political Aggression*, 12(3), ss. 203-216. doi:10.1080/19434472.2019.1680725
- Silverman, D. (2017). How was it for you? The Interview Society and the irresistible rise of the (poorly analyzed) interview. *Qualitative Research*, 17(2), ss. 144-158. doi:10.1177/1468794116668231
- Singer, P. (1975/2015). *Animal Liberation*. London: Open Road Media.

- Singer, P. (1987). ANIMAL LIBERATION OR ANIMAL RIGHTS? *The Monist*, 70, ss. 3-14. Hentet fra <https://www.jstor.org/stable/27903010>
- Sohlberg, P., & Sohlberg, B.-M. (2019). *kunnskapens former: vetenskapsteori, forskningsmetod och forskningsetik* (4. utg.). Stockholm: Liber.
- Spadaro, P. A. (2020). Climate Change, Environmental Terrorism, Eco-Terrorism and Emerging Threats. *Journal of Strategic Security*, 13(4), ss. 58-80. Hentet fra <https://www.jstor.org/stable/10.2307/26965518>
- Stephens-Griffin, N. (2022). Biting back: A green-cultural criminology of animal liberation struggle as constructed through online communiques. *Crime Media Culture*, ss. 1-22. doi:10.1177/17416590221110118
- Stræte, E. P. (2011). Brytninger mellom konvensjoner. I M. S. Haugen, & E. Stræte (Red.), *Rurale betydninger* (ss. 429-445). Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og Innlevelse: En Innføring I Kvalitative Metoder* (5. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Thévenot, L., Lafaye, C., & Moody, M. (2000). Forms of valuing nature: Arguments and modes of justification in French and American environmental disputes. I L. Thévenot, & M. Lamont, *Rethinking Comparative Cultural Sociology: Repertoires of Evaluation in France and the United States* (ss. 229-272). Cambridge: Cambridge University Press.
- Tjora, A. (2021). *Kvalitative Forskningsmetoder I Praksis* (4. utg.). Oslo: Gyldendal.
- Traïni, C. (2014). Opposing Scientific Cruelty: The Emotions and Sensitivities of Protestors against. *Contemporary European History*, 23(4), ss. 523-543. Hentet fra <https://www.jstor.org/stable/43299689>
- Traïni, C. (2016). *The Animal Rights Struggle*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Trujillo, H. R. (2005). The Radical Environmentalist Movement. I B. A. Jackson, J. C. Baker, K. Cragin, J. Parachini, H. R. Trujillo, & P. Chalk, *Aptitude for Destruction: Case Studies of Organizational Learning in Five Terrorist Groups* (2. utg., ss. 141-175). RAND Cooperation.
- Tugal, C. (2009). Transforming everyday life: Islamism and social movement theory. *Theory and Society*, 38(5), ss. 423-458. Hentet fra <https://www.jstor.org/stable/40345664>

Vedlegg 1: Informasjonsskriv og samtykkeskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet: *Dyrerettigheter og sosiale bevegelser*

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan aktive i dyrerettighets miljøet opplever dyrerettighetsbevegelsen.

I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

I dette prosjektet vil jeg høre dine meninger og opplevelser for hvorfor Dyrerettighetsbevegelsen betyr noe i samfunnet, og hva den betyr for dere som er aktive i gruppa.

I prosjektet spør jeg om de aktivitetene dyrerettighetsgrupper gjennomfører kan forstås som radikale. Med radikal siktes det til ønske om store og raske endringer i samfunnet. Prosjektet er rettet mot dere som opplever at vi burde enten:

- Forby kjøttproduksjon
- Gi moralske rettigheter til dyr
- Eller lignende ønsker store samfunnsendringer om hvordan vi forplikter oss til dyr.

Jeg er spesielt opptatt av hva medlemskap i gruppa betyr for deg.

Prosjektet er en masteroppgave i sosiologi som gjennomføres ved *Institutt for Sosiologi og Statsvitenskap* ved NTNU.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Prosjektet er gjennomført av Aleksander Haugen og er veiledet av Hilde Bjørkhaug. Ansvarlige for prosjektet er Institutt for Sosiologi og Statsvitenskap ved NTNU.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta i intervju fordi du er opptatt av dyrenes rettigheter. Du som deltaker har innsikt i hvordan kampen for dyrs rett oppleves og du har sterke holdninger til kampsaken.

Du har for øyeblikket, eller på et tidligere punkt, drevet med en form for dyrerettighetsaktivisme eller demonstrasjon og har verdifull innsikt i kampsaken.

Deltakerne blir rekruttert fra sosiale medieplattformer som informerer eller organiserer dyrerettighetsinnhold. Du er tydelig engasjert i saken, og dermed relevant for en studie om din gruppes oppfattelser, opplevelser og holdninger. Informanter kan også rekrutteres gjennom tips fra andre med kjennskap til dyrerettighetsarbeid.

Hva innebærer det for deg å delta?

Å delta i studien betyr at du vil bli intervjuet i ca. 30-45 minutter. Her vil jeg stille deg spørsmål som du svarer så utdypende som mulig. Vi gjør intervjuene på zoom eller lignende digitale plattformer. Du kan trekke deg når som helst fra studien og da vil jeg slette all informasjon fra deg. Alt av informasjon vil være anonymisert så alt du sier vil være mellom oss. Jeg vil bruke lydopptak for analyseformål, men dette vil bli slettet etter analysen av lydopptaket.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrevet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- De eneste som har tilgang til materialet er forskeren Aleksander Haugen og veileder Hilde Bjørkhaug.
- Alle deltagere vil få fiktive navn. Navn og kontaktinformasjon vil bli erstattet med en kode som lagres på egen navneliste adskilt på øvrige data, og som blir lagret kryptert hos NTNU

Deltakerne skal ikke være identifiserbare og det skal ikke være mulig å gjenkjenne deltakere i publikasjonen. Stedsnavn vil bli sensurert og historier fra aksjoner vil anonymiseres.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes i utgangen av mai neste vår [01.06.2023]. Etter prosjektslutt vil datamaterialet med dine personopplysninger slettes.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om

deg? Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Institutt for Sosiologi og Statsvitenskap ved Norges Teknisk-Naturvitenskapelig Universitet har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Institutt for Sosiologi og Statsvitenskap, Norges Teknisk-Naturvitenskapelig Universitet ved Campus Dragvoll Edvard Bulls veg 1, 7491 Trondheim
- Student: Aleksander Haugen – alekshha@stud.ntnu.no
- Veileder: Hilde Bjørkhaug – hilde.bjorkhaug@ntnu.no
- Vårt personvernombud: Thomas Helgesen - thomas.helgesen@ntnu.no

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Hilde Bjørkhaug
(Veileder)

Aleksander H. Haugen
(Student)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet 'Dyrerettigheter og sosiale bevegelser', og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

Å delta i intervju.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2: Godkjenning fra NSD

30.05.2023, 11:07

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

[Meldeskjema](#) / [Dyrerettigheter og sosiale bevegelser](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer
162956

Vurderingstype
Standard

Dato
22.12.2022

Prosjekttittel
Dyrerettigheter og sosiale bevegelser

Behandlingsansvarlig institusjon
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet / Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap (SU) / Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Prosjektansvarlig
Hilde Bjørkhaug

Student
Aleksander Haukø Haugen

Prosjektperiode
15.08.2022 - 15.08.2023

Kategorier personopplysninger
Alminnelige
Særlige
Straffedommer eller lovovertrедelser

Lovlig grunnlag
Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)
Uttrykkelig samtykke (Personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a)
Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a, jf. art. 10)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 15.08.2023.

[Meldeskjema](#)

Kommentar
OM VURDERINGEN

Sikt har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personverregelverket.

KOMMENTAR TIL GJENNOMFØRINGEN

Prosjektet vil behandle alminnelige personopplysninger og særlige kategorier av personopplysninger om politisk oppfatning, filosofisk overbevisning og opplysninger om straffedommer eller lovovertrедelser.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Vi har vurdert at du har lovlig grunnlag til å behandle personopplysningene, men husk at det er institusjonen du er ansatt/student ved som avgjør hvilke databehandlere du kan bruke og hvordan du må lagre og sikre data i ditt prosjekt. Husk å bruke leverandører som din institusjon har avtale med (f.eks. ved skylagring, nettspørreskjema, videosamtale el.

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32).

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Se våre nettsider om hvilke endringer du må melde: <https://sikt.no/melde-endringer-i-meldeskjema>

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Vi vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet. Lykke til med prosjektet!

Vedlegg 3: Intervjuguide

NB: Deltakere vil bli bedt om å IKKE navngi andre deltakere fra bevegelsen i intervjuet. I prosjektet skal det ikke bli behandlet personopplysninger av tredjepersoner. Spørsmålene skal likeså utformes slik at de diskuterer bare sine egne oppfattelser og holdninger.

(Generell del, introduksjon og informasjon)

Fortell meg om din historie ved dyrerettighetsbevegelsen, hvorfor ble du aktiv?

- Hvorfor er dyrerettighetsbevegelsen en viktig kampsak for deg?
- Hvordan opplever du at det norske dyrevern/dyrerettighetsmiljøet er organisert?

Hvilken betydning har det å være aktiv for deg i din hverdag?

- Hadde du eller har du fått nye venner gjennom å være medlem?
- Deler du ditt engasjement med din familie?
- Deler du ditt engasjement til resten av nettverket ditt? Noen som er uenige med deg?

Er det noen som spesielle personer eller mediekkanaler som du tenker er viktige stemmer i bevegelsen?

- Sosiale mediekontoer? Filosofer? Forfattere? Offentlige personer? Influenser?
 - o Tom Regan
 - o Peter Singer
 - o Ronnie Lee

Jeg er opptatt av aktivisme i samfunnet, hva tanker du er aktivisme?

- Hva mener du dyrerettighetsbevegelsen ønsker å oppnå gjennom aktivisme?
- Hvor går grensen for akseptabel og uakseptabel aktivisme?
 - o Har du noen tanker om hærverk som demonstrasjonsform/aksjonsform?
 - o Er innbrudd en legitim for demonstrasjon?
 - o Er vold en legitim form for demonstrasjon?

Hvem har ansvar for å lytte til å bedre forholdene for din kampsak?

- Hva tenker du om bønder som driver med kjøttproduksjon?
- Er det forbrukerne eller myndighetene sitt ansvar og forbedre forholdene til dyr?

Avsluttende: Er det noen ting vi ikke har diskutert som du har lyst til å si noe om?

Vedlegg 4: Invitasjon til intervju

Hei!

Vil du delta i et dybdeintervju om dyrerettighetsbevegelsen?

Jeg er sosiologstudent ved NTNU, og jeg skriver en masteroppgave om aktivisme, og jeg fokuserer på dyrerettighetsbevegelsen.

Intervjuene er på 30-45 minutter og jeg vil spørre om aktivisme og verdier. Prosjektet handler om hvordan dyrerettighetsaktivisme forstås og rettferdiggjøres. Målet med prosjektet er å få en fortolkning av kampsaken; hvorfor den er viktig, og hva den betyr. Her vil jeg stille noen spørsmål om blant annet felleskap og motivasjon.

Det er helt anonymt og delta, alt av identifiserbar informasjon vil bli slettet. Det er lov og trekke seg fra studien ubetinget og du vil få tilsendt informasjon om studien og intervju spørsmål FØR intervjuet.

Intervjuene blir gjort på ZOOM og du trenger ikke å vise ansiktet ditt om du ikke er komfortabel med det.

Hvis du er interessert, hadde jeg satt stor pris på å høre din side av saken. Jeg har startet intervjuene, så intervjuer fortløpende når det passer.

Mvh

Aleksander Haugen

M. Sosiolog ved NTNU

Vedlegg 5: Utlysning på dyrerettighetsforum

Aleksander Haukø Haugen
13. januar · 🌐

...

Vil du delta i et intervju om dyrerettigheter og aktivisme?

Jeg er en forsker ved NTNU som vil høre hvordan aktive i dyrerettighetsbevegelsen forstår og opplever kampsaken; hvorfor er den viktig i samfunnet og hva betyr den for dere som er aktive. Her vil jeg spørre om blant annet felleskap og verdier.

Det er totalt anonymt og alt av personverninformasjon vil bli slettet; møte er digitalt på ZOOM, og tar ca 30 minutter. Du vil få tilsendt informasjon om studien og intervju spørsmålene FØR intervjuet.

Hvis du synes dette høres interessant ut, og vil fortelle om dine opplevelser, send en e-post til alekshha@stud.ntnu.no også avtaler vi en dato for samtale.

👍 4 1 kommentar

👍 Liker 💬 Kommenter 📧 Send

Vedlegg 6: Koder

aktivisme er enhver form for aktiv handling for å sette fokus på en sak
aktivisme er et stigmatisert begrep
aktivisme er fysisk angrep mot det etablerte
aktivisme handler om å fremme en sak
aldri vold - ikkevold må ligge til grunn
alf er ikke i norge - det nærmeste er nettverket
alltid vært interessert i dyr - fikk øyne åpnet i ung alder
ansvaret er en sirkel - forbrukerne fokuserer mer på pris enn velferd - trenger strengere lovverk
ansvaret ligger hos alle og enhver
avlet frem kropper som er uforenelige med psyken deres
bedre at folk kan holde på 90% i 30 år enn 110% i 5 år
bedre velferd vil også medføre mindre dyr - fordi man trenger mer areal per dyr
bilder og videoer fra produksjonen vekker flest - skaper mest engasjement
ble aktiv for å skrive til departementene
ble aktiv når de ble konfrontert med ubehagelig informasjon
bondebladet nasjonen undergraver oss
bøndene er like fanget i systemet som andre
bøndene er på en rar måte glade i dyrene sine -- sosialisering
bøndene er økonomisk bundet til utnyttelsen
bønder er økonomisk låst
bønder rettferdiggjør oppdrett med at de har god velferd - men dyrene skal drepes uansett
deilig med et miljø rundt seg - noen kutter kontakt
demonstrering og reparerbart hærverk er greit
den siste rettighetsbevegelsen - art sjåvinisme
det begynte med erfaring med husdyrhold - fikk opp øynene
det blir vanskelig og ha relasjoner med de rundt - frustrasjon over at de ikke skjønner det
åpenbare
det er for mange små grupper - miljøet er fragmentert og effektivt
det er ikke noen kvalitativ forskjell i emosjonene til dyr og mennesker
det er ikke utvanning av kreftene - gruppene eksisterer parallelt
det er oss kollektivt som må bli enige - vi indoktrinerer hverandre
det handler ikke om å frata rettigheter - men og fjerne diskriminering
det jeg opplever er ingenting i forhold til hva dyrene går gjennom
det kan være greit og ta seg inn på områder om man skal dokumentere forhold
det kan være positivt om man klarer og frame det riktig i ettertid
det kostet så mye - dyrene dør i milliontall samtidig er du i en voldsom emosjonell kamp
det skremte meg fordi han hadde forstått noe hadde et så ekstremt behov for å få frem
sannheten - det samme sa jeg
dette snakker vi ikke om - om vi skal være venner
diskuterer gjerne med folk - får ikke skjult engasjementet sitt
dumt å isolere seg - du inspirerer ikke andre
dype vennskap hvor jeg stoler på dem med livet mitt
dyr er redusert til en ting
dyr har rett til utfoldelse - men blir litt som barn da
dyrene har fortsatt et individuelt driv for livskvalitet - selv om de ikke har naturlig
utfoldelsesmuligheter
dyrrettighetskampen er en forlengelse av menneskerettighetskampen - svake grupper som
trenger hjelp

dyrerettighetskampen er en miljø- og klimasak
dyrerettighetskampen er grunnleggende en empatisk bevegelse
dyrerettighetskampen er til slutt et menneskeproblem
dyrerettighets-tanker er en forlengelse av menneskerettighetstanken
dyrevelferd må ut av mattilsynet
dyrs rettigheter handler om at dyr ikke skal leve i fangenskap
dårlig omdømme skyldes mange lite strategiske aksjoner
egenverdi er utvannet og rett er relevant semantikk - dyr trenger bedre forhold
en aktivist kjemper for en bedre fremtid for noen som blir behandlet dårlig
en ku trenger ikke stemmerett, men burde ha retten til å ikke dø - fordi den smaker godt
er det effektivt - det vet man ikke før man prøver
etterspør mer samkjøring og strategi - og aktivt juridisk bruk
felleskapsfølelsen i aktivistmiljøet er utrolig
fikk nettverk gjennom aktivismen
finnes motiverte folk - men ikke så mang ledere - hodeløse kyllinger
folk styres inn i husdyrproduksjon
for å få tradisjonelle medier til å bite måtte det gjøres litt tabloid
forskjell på velferd og rettigheter er kverning av kyllinger
forskjell på vern - rettferd og velferd
forskjellen mellom dyr som individer og ting ville jeg gjøre noe med
framer budskapet for publikum - ikke veganer - men dyrerettighetsaktivist og spiser
plantebasert
frustrerende - vanskelig å få gjennomslag
følte at det lokale miljøet falt fra hverandre
fått bekjente gjennom aktivismen - men ikke venner
fått mitt gjennom å lese om industrien - har ikke lest så mye filosofi
fått venner gjennom arbeid i bevegelsen
generelt burde dyrene ha rett til sitt eget liv
gradforskjell ikke en kvalitetsforskjell mellom mennesker og dyr
handler ikke om å bygge en bevegelse - men handler om å løfte frem dyrene
handler om å redusere mest mulig lidelse
har empati for bøndene - men dyrene har lidd mer
helt for sabotasje - er ikke tilhenger av store materiale skader
hvorfor er det greit påføre smerte og frarøve frihet - jeg skammer meg over hvordan vi
behandler andre individer
hærverk er ikke greit
i fremtiden vil det ikke finnes noen unnskyldning for å spise animalsk
ikke fragmentering - men individfokusert tidsånd
ikke greit å forstyrre øko-systemet
ikke noe poeng å bevare industrigris over villsvin - vi har avlet frem kropper som er
uforenelige med psyken deres
imot subsidiering - kjøtt burde være en luksusvare
individer som blir drept fordi vi synes det smaker godt
informasjonen er tilgjengelig - man må bare vite hva man søker på
inspirert av peter singer
jeg har ikke noe imot de bøndene
jeg opplever jo at det er litt spredd - organisering
jobber for å spre informasjon om næringa
jobber med journalistiske metoder med fokus på dyrevelferdsproblemer
jobber med å opplyse folk på sosiale media

kan ikke utradere økosystemer som dyr har selv vært med på å bygge
kan være veldig tyngende og veldig oppløftende
kjøttproduksjon er en form for utnytting og bør erstattes
klar grense i det øyeblikket man tyr til vold - rød strek
klarer ikke å slippe jobben sin
klimagassutslippene er underkommunisert i media
kommer ikke til toppen uten mange små steg - små skala landbruk istedenfor industriell
produksjon
krever bare at bønder følger regelverket - mer kan man ikke forvente
kunne ikke forsvare livsstilen jo mer de lærte
kunne ikke kopiere aktivister i utlandet - måtte tilpasses kulturen
kverning av kyllinger er moralsk galt - og vi ville ikke sortert mennesker slik
langsiktig fokus på tilbud/etterspørsel
leder en facebook gruppe og er selv aktiv deltaker i miljøet
lettelse å ikke være aktiv lengre - gir opp litt
lettere å snakke om i dag enn tidligere
lite og tett miljø med aktivister som jobber sammen i kampanjer
makt og kategorisering ser vi historisk som noe farlig
man kan se husdyrproduksjon som hva det er eller man kan bli hjemme blind
mange bønder driver på en dyrevennlig måte - ansvar bør ligge hos myndighetene å fange
dette opp
mange små grupper - uklart hva de egentlig er organisatorisk
mange ulike organisasjoner som jobber med sine saker - lite samarbeid mellom - en svakhet
mann ville hjelpe alle disse stakkars individene som lider
materielle verdier er ekstremt langt ned på lista
media iscenesetter debattene
media vil stereotypifisere aktivistene
mens dyrevernere det er sånne skumle radikale ekstremister
mer samordning nå enn tidligere - aksjoner og organisasjoner som overlapper på saker
mest mulig effekt for minst mulig innsats
mest mulig nytte for flest mulig individer - ikke alle dyrevernere er like flinke på dette
møtt en aktivist som syntes det var greit å få vondt - men aldri noen som mente at vi burde
være voldelige
må ha folk med på laget - og aktivismen burde ikke skade inntrykke folk har av dem
målet er bevissthet for produksjon og forbedre forholdene - alt annet er ikke så relevant nå
målet er dyrs frihet - utopia
målet er å stoppe utnyttelse av dyr - folk må handle empatisk
målet grovt sett er å få folk til å handle etter andre etiske premisser
nasjonen gjør en ræva jobb
noen miljøer kan det finnes vold - men disse er berettet
nope sånn var det ikke - folk som forsvarer rapporten til mattilsynet om dyrevelferd
norge skal det ikke være voldsbruk
nye aktive som brenner seg ut og går på de samme feil
nye organisasjoner er lavterskel og inkluderende
oftest utøves volden mot aktivisten - befolkningen er okei med at det går utover
provokatøren
om ikke meg hvem da? - dårlig samvittighet
opinionen er et viktig ansvarsfelt
opinionen er på vår side - vi er ikke radikale - men trenger en radikal endring
opplever at det er mye manglende kunnskap i norge

opplever at dyrerettighetsaktivist er negativt tolket i offentligheten
opplever at media prøver og stereotypifisere dem
opplever at metodene blir konfrontert ovenfor funnene
opplever et ansvar for å lede med eksempel
opplever og bli stereotypifisert
ordlegger seg annerledes for å unngå stigmatisering - aktivisme v frivillighet
organisasjonene har samme mål - men er uenig i hvordan de skal nå det
organisatorene hadde et ansvar og ikke tillatte voldelig radikaliserings - skader miljøet og
aktivistene

overlapp av aktivister
passivitet er ikke aktivisme - veganisme er en verdiforankring
politikere har ansvar først og fremst
politikere har et ansvar - lover normer og holdningsendring
politikere og myndighetene som må lytte - næringslivet er ikke interessert i å lytte
politikere som kan styre lovverket - men forbrukerne har makt til å påvirke politikere
problemet er mangel på kunnskap - folk sitter med feil kunnskap
påstanden om at vi er radikale er løst fundamentert - lever i en realitet hvor det må skje

moderat endring

påvirker familien i matveien
radikal har negativ klang
radikalisering - man vet man sitter med sannheten
radikalt er stigmatiserende - langt fra norm trenger ikke å være vondt
reagan og rettigheter - singer fører deg litt hit og dit
rettighetene dyr har krav på - eksempel italienske hunder
saken gjør meg fortvilet
samarbeidet mellom organisasjonene er dårlig
singer er viktig i at han er med å få folk til og tenke over egen situasjon - men kjenner ikke
så godt til han

singer har vært enormt påvirkende
sivil ulydighet er greit om man har prøvd og gått den lovlige veien
skader materielle objekter for å redde immaterielt liv er rettferdiggjort i seg selv
skillet og semantikk er irrelevant - velferd og antall dyr er mer viktig
skjevhet i hvordan media fremstiller kjøtt vs dyrenes rett
skulle ønske vi var mer profesjonelle organisatorer
slakt er et sjokk - noe som gjør at man blir vegetarianer
små skritt fremover og mer åpenhet -- verden uten husdyrproduksjon
snakker ikke så mye om det - lærer seg å lese publikum
sosiale medier er en viktig plattform å møte andre perspektiver
sosiale utfordringer blant venner og familie
spilte på ulike organisasjoner for å styre oppfattelse - imøtekommende eller truende
støttemedlem - økonomisk og sosialt
støtter hærverk som har et høyere formål - men ikke blindt hærverk
står ikke så mye om det i tradisjonelle media - sosiale media som løsning
tegn i tiden at man starter kampanjer istedenfor organisasjoner
tillot ikke alf å få fotfeste i norge
total animal liberation - slutte å være kjipe mot andre individer
trenger litt mer profesjonalitet og økonomi - kan ikke være fulltidsaktivist
tror å spise kjøtt vil bli sett ned på i fremtiden
ubegrunnet anklager om å ha gjort innbrudd
umoralisk ovenfor dyrene som produksjonsdel i et maskineri

utbrenthet og mektig industri
utnyttelse ødelegger de økologiske systemene og fører til naturkrise og klimakrise
utnytting av dyr er det motsatte av dyrs rettigheter
vanskelig og diskutere - må velge venner
vanvittig utvikling - ikke på samme nivå med miljøbevegelsen - men ligner
velferd er mer enn fraværet av negative emosjoner
velferdstiltak kan være trappesteg - tar ned industrien flere hakk
venner blir fremmed - og vennskap dør sakte ut
verdigrunnlaget er likt - ting jeg er både enig og uenig med
vet ikke om å ta seg inn for å dokumentere er greit - det er en slippery slope
vi behandler dyr som følelsesløs eiendom selv om de har like forutsetninger for rettigheter
som mennesker
vi behandler dyr som noe lavtstående - og dette er et menneskeretts problem
vi er alle ofre for indoktrinering - vi må stille spørsmål til boblene våre
vi har dørene åpen for sivil ulydighet - men har ikke vært nødvendig
vi har egne kategorier for dyrene - matdyr - språk
vi har en lukket industri og folk må vite hva som egentlig foregår
vi har en tanke om makt gir rett - alt er til for oss
vi har skapt et skille mellom hvilke kategorier dyrene hører til
vi prøver å vinne en kamp mot et voldssystem og voldsbruk undergraver bevegelsen
vi sier ikke vi er radikale - men vi ønsker radikal endring
vil stå opp for dyrene og være stemmen deres - har selv vært utsatt for vold
vokst opp pescetarianer
vold er aldri greit
vold er aldri greit - men kan ikke utelukkes
vold er aldri legitimt
vold er illegitimt for man mister sympati - men kan oppstå blant frustrerte aktører
vold og hærverk er ikke greit
økologisk drift er bedre - men sviket er der uansett
økologisk drift er snillere - men fortsatt problematisk
økologiske produsenter har fokus på naturlig liv
ønsker og oppnå fokus - flere blir informert
å få frem hvordan dyrene i fangenskap har det - handler ikke om å ta bonden --
dokumentasjonsarbeid

